

Beelden en zangen

<https://hdl.handle.net/1874/301545>

BECHERDEN

U
ZANGHEN

1851

1852

1853

1854

1855

GUNNING

2
G
49

J.H.GUNNING J.H.E.

Sibi et Amicis

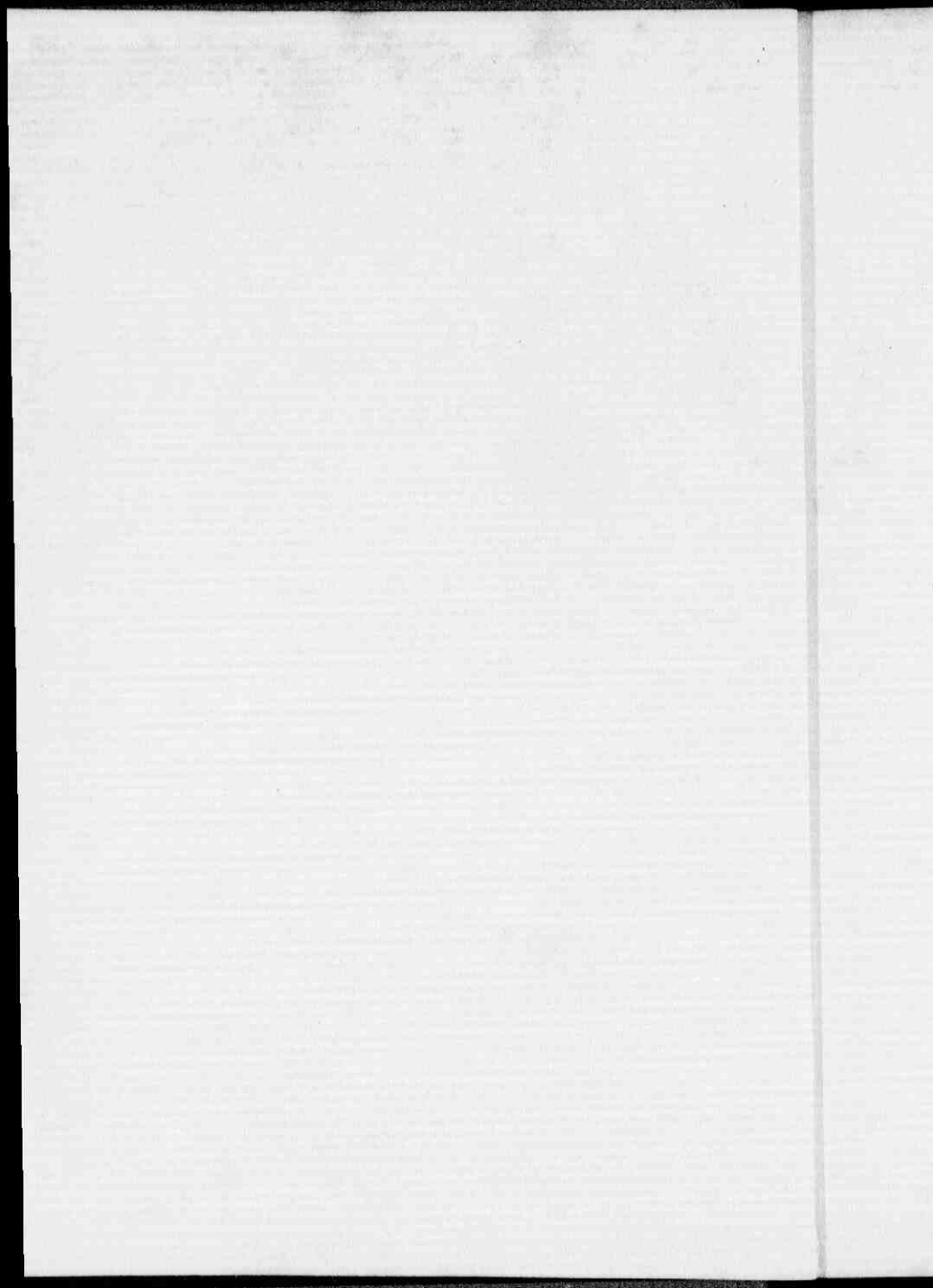
EX-LIBRIS

VERITE SANS PEUR

1900.

W.V. LESTER

BEELDEN EN ZANGEN.

Hans Max 1900

Fotografie v. Hartung Weiden

GUNNING 2649

BEELDEN EN ZANGEN.

PROZA EN POËZIE

VAN

B. J. ADRIANI, N. BEETS, W. G. BRILL, A. W. BRONSVELD,
E. GERDES, J. H. GUNNING JR.,
P. J. HASEBROEK, E. LAURILLARD, H. PIERSON,
J. H. DE RIDDER, J. RIEMENS, L. J. VAN RIJN,
L. C. SCHULLER TOT PEURSUM, SOERA RANA,
TRYFOSA, W. L. WELTER JR., E. A.

*

UTRECHT,
C. H. E. BREIJER,
1887.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

Wageningsche Boek- en Muziekdrukkerij.

I N H O U D.

	Blz.
Aan Prof. Dr. Nicolaas Beets, op zijn 70 ^{sten} ver- jaardag, 13 Sept. 1884, door H. PIERSON	1
Stemmingen, door J. H. GUNNING.	5
Quis separabit? door NICOLAAS BEETS	14
Het probleem van het lijden en de zonde, door ***	16
Genot, door E. LAURILLARD	21
Beelden der ziel, door SOERA RANA	23
Behoud u om uws levens wil, door B. J. ADRIANI.	25
De Duivenveêr, door J. P. HASEBROEK	37
Een laatste groet. (<i>Bij de plaat tegenover den titel</i>), door A. W. BRONSVELD	40
De Hagar van I. da Costa, besproken door H. PIERSON	42
Dante, door W. H. KIRBERGER.	54
Judas Iscariot, (van E. Geibel) door L. C. SCHULLER TOT PEURSUM	56
De vrouw van den zendeling, door H. KOORDERS BOEKE	65
Aan Dr. N. Beets, door GEKA	77
Het Spiritisme, (<i>Eene voorlezing</i>), medegedeeld door TRYFOSA	79

	Blz.
Mijn roem, door W. H. KIRBERGER	102
De afschaffing der Kermis te Z. (<i>Nog eene bladzijde uit het leven van een dorpspredikant</i>), door de Schrijfster van „Een Naam”	105
Boven denkvermogen, door E. GERDES	118
De eischen des tijds, door ANONYMUS	120
De verlatene, (<i>Bij de plaut</i>), door SOERA RANA	128
De wilde jacht, door J. RIEMENS	130
David's klaagzang op Saul en Jonathan, (<i>2 Samuel I : 18—27</i>), door H. PIERSON	142
Suema, door J. HERMAN DE RIDDER	144
„Zoolang ik krank en zwak, en vol van zonde- vlekken”, door MARIA	153
Voor de levensreis, door J. I. DOEDES	155
Bede, door V. D. MULLER MASSIS	166
Mijne herinnering aan de Evangelische Alliantie- vergaderingen (<i>30 Aug.—7 Sept.</i>) te Kopenhagen, door L. J. VAN RIJN	168
Niet zonder doel, door W. L. WELTER JR.	175
Charles Fourier, door F. VAN GHEEL GILDEMEESTER	176
Hierosolyma regenerata, door J. DE JONG	189

AAN

PROF. DR. NICOLAAS BEETS,

President van het Asyl Steenbeek.

Op zijn 70sten verjaardag, 13 Sept. 1884.

Bij al de bloemen, die men saam wou vlechten,
Om ze aan Uw achtbaar hoofd te hechten,
Past nog één bloem, die 'k niet vergeet;
Een bloem in Godes oog van hooger waarde
Dan al de bloemen uit de gaarde,
Een bloem, daar Gij, daar ik van weet.

Die bloem wies hier, te Zetten, in 't verborgen,
Waar Gij gedeeld hebt in de zorgen,
Die Heldring 't eerst in Neerland droeg;
Gij hebt bij al uw arbeid kracht gevonden
En moed gevat, om ook de wonden
Te peilen, die de zonde sloeg.

Gij hebt hem jaren lang Uw steun gegeven,
Om ook zijn leven mee te leven ;
Gij hebt Zijn uitvaart zelf beluid ;
Gij hebt getroost, toen Gods gemeente een droeve
Verzuchting slaakte bij de groeve,
Die 't dierbaar overschot omsluit.

Uw kunst, Uw studie had voor U geen waarde,
Toen heel Uw hart de taak aanvaardde,
Om wacht te houden bij zijn graf.
Gij, Hildebrand! met Uw doordringende oogen
Zaagt uit, — en zeg: hebt Ge U bedrogen?
Van U ontving ik Heldrings staf.

Nog blijft Gij d' arbeid met Uw invloed steunen:
Op Heldrings staf en op U leunen
Verlicht dat niet het zware werk?
Gij houdt, al draagt Uw hart om hem nog rouwe,
Aan Heldrings nagedachtinis trouwe.
En maakt, die na hem komen, sterk.

Dit is de bloem, die 'k in Uw krans wou strenglen.
Gij weet het, wat voor 's hemels Englen
Een vreugde is, boven alles groot;
Voor U haalt, met wat bloem men U moog sieren,
Niets bij de vreugd, die hier bleef tieren:
Een ziel te redden van den dood.

H. PIERSON.

Mit Magdalena
Li: 2 D 6 1/2

S T E M M I N G E N.

Gewichtig is de beteekenis der stemmingen in ons leven. Het is een geheimzinnig gebied dat wij aanraken als we dit woord noemen. De stemming waarin wij verkeeren, schijnt iets onberekenbaars en aan den invloed van onzen wil onttrokken te zijn. Men is zoo of anders gestemd: wáárom, dat weet men in vele, in de meeste gevallen niet. Gezondheid of krankheid, aangename of onaangename ervaringen kunnen zonder twijfel er veel toe doen om ons in de eene of andere stemming te brengen. Maar toch, hoe komt ons vaak de stemming over als eene macht die, zonder te laten zien van waar zij komt of waar zij heen gaat, onwederstaanbaar over ons heerscht. Eene blijdschap kan ons vervullen die niet het gevolg, zoover wij weten, van bepaalde ondervindingen is, maar wel alle dingen die ons overkomen, alles waarmee wij in aanraking komen, liefelijk kleurt. Of wel, een gier gelijk kan de droefgeestigheid zich over ons neêrlaten, de breede vlerken onheilspellend uitbreiden en den klauw op onze borst zetten, zoodat alles in

ons benauwd en treurig, alles buiten ons zwart en bezwaard voorkomt. Wat is dat?

Men kan tot op zekere hoogte zielkundig nasporen wat er in dezen omgaat in ons binnenste. Dan schijnt het dat de „stemmingen” in ons ontstaan door het samenvloeien van vele aandoeningen en gevoelens tot zoodanige éénheid, dat er niet ééne voor ons besef bepaald op den voorgrond treedt om al de andere te beheerschen, maar dat alle gelijkelijk te zamen werken. Zoo kan men de stemming noemen de resultante van al wat ons binnenste beweegt. Maar toch is zij van dat inwendig leven ook weder onafhankelijk. Een enkele, plotseling aankomende, indruk kan haar wijzigen, gelijk het aanslaan van één toon, het tokkelen van ééne snaar, den klank verwekt die openbaar maakt of het instrument goed „gestemd” was of niet.

Men kan dit niet begrijpen zonder den invloed te erkennen van een hoogere en van een lagere wereld, van goede en booze machten die beide dit tusschengebied, het aardsche leven, trachten in te nemen en daartoe den mensch, den van God gestelden middelaar tusschen Hem en de schepping, trachten naar boven of naar beneden te trekken.

Evenwel is de mensch geen werktuig, geen onzelfstandig instrument, maar een vrij, zelfstandig wezen, geroepen om te heerschen, allereerst over zichzelf, daarna en daardoor over hetgeen buiten hem bestaat. Het is noodig dat wij stemmingen hebben, maar wee hem dien de stemmingen hebben! Wij zijn geroepen om boven onze ervaringen, daarom ook boven onze stemmingen, te leven.

Dit gevoelen vele ernstige naturen, en willen dus de stemming terugdringen, zich geheel onzijdig houden. Vooral op grond van de nietigheid der wereld, die immers tegen de waarde van 's menschen ziel niet opweegt. Zoo spreekt dan de indische wijsheid:

Is eener wereld goed voor u verloren.
Zoo draag geen leed daarover, het is niets.
Of zou een wereld gansch u toebehooren,
Wees niet verheugd daarover, het is niets.
Laat noch den glans der wereld u bekoren,
Noch haar ellende u neêrslaan, het is niets.

Is dat schoon en verheven? Neen, het is onwaar, onnatuurlijk, onmogelijk, en daarom ook onchristelijk, omdat het onmenschelijk is. Het is overspanning en zelfbedrog, dat de mensch, zulke ervaring van de wereld makende, zijn gevoel daarbij zou verstompen en atleggen. Dat is niet zelfverloochening, gelijk Jezus ons haar voorstelt, maar zelfmoord, d. i. een sterk vasthouden aan het vleesch. Men bedriegt zich wanneer men doorgaans meent dat de zelfmoordenaar het leven haat en het dus van zich werpt. Hij heeft integendeel het vleeschelijk leven lief, zóó lief dat hij, in plaats van het te verloochen door Jezus' Kruis te omvatten, zich juist omgekeerd in de diepste diepte van het vleeschelijk bestaan, namelijk den dood, instort. Hij heeft ons gevallen bestaan zóó lief dat hij, nu het b.v. door een tusschen gekomen smart ontkleurd of zwaar te dragen gemaakt is, er toch niet aan ontkomen wil door er boven uit te stijgen, maar alleen door er dieper in te dalen. Gelijk de hertog van Clarence, ter dood veroordeeld,

verkoos in een vat van dien malvezij-wijn, aan welken hij verlaafd was, verdronken te worden, zoo drinkt de zelfmoordenaar de wanhoop die op den bodem van dit vleeschelijk leven ligt en er de kern van uitmaakt, nog ééns met volle teugen in, en nu zóó sterk dat hij er bewusteloos in te gronde gaat. Welnu, de indische zelfkwellling of zelfverminking en ook de stoïsche onverschilligheid van den ongelovige zijn slechts verzwakte vormen van den zelfmoord. Ook hier derhalve geeft de mensch niet *zich* in den dood, maar slechts zijn aardsch en vleeschelijk leven. Daarom komt hij ook niet uit den dood weér te voorschijn, maar blijft er in steken. Hoe geheel anders de mensch die zijn Heiland kent, die met Christus begraven en opgestaan is. Bij hem is het natuurlijk leven aan den geest onderworpen. Juist daarom kan de stemming, nu geen onberekenbare, onweérstaanbare vijand meer, eenvoudig vrijgelaten worden. Zij behoeft niet onnatuurlijk onderdrukt te worden, maar kan zich eenvoudig uiten gelijk zij telkens is. De verlostte mensch mag nu ongedwongen zich gedragen naar het woord van Jakobus: „is iemand in lijden, dat hij bidde. Is iemand goeds moeds, dat hij psalmzingel!” Dat is: laat ons toch eenvoudig en waar zijn: ons uitspreken gelijk we zijn, ons niets opdringen, maar doen naar het diep gevoelig woord des spreukendichters: „wie liederen zingt bij een treurig hart, is gelijk een die een kleed aflegt ten dage der koude.” Laat, met andere woorden, onze stemming, afwisselende in vrolijkheid of droefheid, eenvoudig natuurlijk en oprecht den toestand van ons leven afspiegelen.

Toch moeten wij gewis onze stemming *beheerschen*:

haar binnen de juiste palen houden, haar reinigen en tot eene kracht in plaats van tot eene zwakheid maken. Wat is daartoe te doen?

In de eerste plaats moeten wij verstandig en kalm de *oorzaak* onzer stemmingen trachten te kennen. Op duizend wijzen draagt onze levensgeschiedenis, onze aangeërfde natuurlijke of geestelijke toestand, onze omgeving er toe bij. B.v. eene lang aangehouden gewoonte van te bevelen, te onderwijzen, vóór te gaan terwijl anderen ons volgden, rijk of geëerd te zijn, — kan ons prikkelbaar maken zoodat wij het vermogen om te ontberen of om tegengesproken te kunnen worden, verliezen. Een geheime ontevredenheid of jaloerschheid, die wij zorgvuldig verbergen maar niet overwinnen, maakt de wonde plek zeer pijngevoelig. Of wel, men heeft een zwak, een bijzonder teér punt, dat niet aangeraakt kan worden of de geheele ziel raakt in beweging. Een mensch b.v. heeft u beleedigd. Gij hebt het, naar eigen gewisse overtuiging, om Christus' wil gaarne vergeven. Maar toch als het bij anderen, of in stilte bij u zelve, ter sprake komt, raakt uw gemoed weér bewogen, en soms ontstaat er langen tijd in uw binnenste op nieuw een twistgesprek met hem, ja het noemen van zijn naam is genoeg om verbindingen van gedachten in u te wekken, die u plotseling overvallen en op de vleugels der verbeelding het vleesch, de prikkelbare natuur, als een hollend paard een eindweegs of zeer verre medesleepen.

Ook zelfzucht en gebrek aan moed kan in het spel zijn. Daar zijn woorden of bejegeningen die een vreemde u aandoen kan, zonder dat hij u beleedigt; of indien wèl, zoo hebt gij dit gevoel spoedig overwonnen. Maar bij

uwe eigen huisgenooten, of bij onderhoorigen, laat gij u onbeteugeld gaan en koelt uwen wrevel. Of wel iemand doet iets verkeerd, waar gij bevelend of vermanend, naar uwen plicht, tegen behoordet op te komen. Gij doet het niet, maar blijft dan ook deswege in een gedrukte, pijnlijke, zelfbeschuldigende stemming, schoon gij dat geval op een ander tracht af te leiden. Of wel gij moet inwendig iemand tegenover u recht geven, maar hebt den moed niet om u zelven te overwinnen en dit te erkennen; zoo blijft gij dan gemelijk in u zelf gekeerd, gelijk Achab toen Naboth hem zijn akker had geweigerd.

Hoe zult gij dit alles te boven komen?

Heerlijk is de werking van het Woord Gods die in het vierde hoofdstuk van den brief aan de Hebreërs beschreven wordt: de macht van „scheiding te maken tusschen ziel en geest.” Het gebied der „ziel” is de stemming, het meer onwillekeurige, het lagere leven, als zoodanig meer aan het lichaam in zijn gevallen toestand verwant. De „geest” daarentegen is het binnenste des menschen zoover het naar God, naar het hoogste waarachtige leven toegekeerd is. Tusschen deze beide maakt *het Woord Gods* scheiding. Het leert u het lagere door het hoogere te laten beheerschen en reinigen.

Zoo laat gij dat Woord, laat gij God zelven die tot u en in u spreekt, over uwe stemming heerschen. Gij leert aldus, „het lichaam Gode tot een offerande te stellen.” Ja tot een levende, heilige, Gode welbehagelijke offerande leert gij uw lichaam en hetgeen er van afhangt, ook uwe stemming „bij het altaar stellen” als offerande (Rom. 12, 1 Gr.) De offeraar stelde zijn of-

fergave bij het altaar, en leide zijn hand ten teeken van gemeenschap er op. Dan doodde niet hij zelf maar de priester, dat offerdier. Zoo ook gij zelf kunt uwe verkeerde stemming niet dooden. Dat zal God zelf doen. Maar gij stelt haar, als offerande, bij het altaar — en dan geschiedt u naar uw geloof. En God gaat in u van overwinning tot overwinning voort.

Doch zie dit laatste, het spreken van „overwinning,” maakt u treurig. Ach, zegt gij schaamrood en bedroefd, die overwinning zie ik nog bijna niet. Hoe lange jaren heb ik tegen een of andere bepaalde zonde, en dikwerf ook juist tegen deze over welke wij handelen, tegen een verkeerde stemming, gestreden, en toch zonder vrucht, zoover ik zie. Ik blijf aan die vernederende macht onderworpen. Is dat dan niet een teeken dat ik nog buiten God leef?

Neen, dat is het niet. Ook een man van innige heldhaftige zielsgesteldheid als Calvijn erkende hij dat „het wilde dier,” de opruischende, of op andere wijze zijn gansch gevoel beheerschende stemming, niet had kunnen overwinnen zelfs tot op het laatst van zijn leven. Wat is dit?

Zie, God spreekt tot zijn Israel een woord dat het u kan ophelderen. Als aan Israel wordt gezegd dat zijn God de volken van Kanaan voor zijn aangezicht zal uitdrijven, wordt er bij gevoegd (Deut. 7 : 22):

„De Heere uw God zal deze volken voor uw aangezicht allengskens uitwerpen. Haastelijk zult gij hen niet mogen te niet doen, *opdat het wild gedierte des velds niet tegen u vermenigvuldige.*”

O zondig mensch, indien God u toeliet terstond hei-

lig te worden, zoudt gij een aldus gereinigd leven evenmin kunnen beheeren als Israel een geheel gereinigd Kanaan. Ook in uw hart zou „het wild gedierte verniegvaldigen.” De hoogmoed zou alles weder bederven.

God laat u al zachtkens voorttreden, telkens opnieuw beschaamd, vernederd, klein gehouden door gedurige ontdekking dat toch waarlijk en inderdaad, ja tot het laatste toe, in u, dat is in uw vleesch, *niets goeds woont*.

Aldus bewijst zich u de waarheid van Paulus' heerlijke leer, dat niet alleen uwe rechtvaardigheid maar ook uwe heiligmaking enkel en alleen aan het geloof in Christus hangt. „Christus sterft niet meer, de dood heerscht niet meer over hem. Want wat hij gestorven is, dat is hij der zonde ééns voor goed gestorven, en wat hij leeft, dat leeft hij Gode. *Alzoo ook* gijlieden, houdt het er voor dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus onzen Heer.” *Houdt het er voor*, omdat het zoo is — anders mocht gij het er niet voor houden. Doch het *is* zoo: gij moogt, gij moet het er voor houden, *omdat God het er voor houdt* — daar namelijk Christus, uw Hoofd, gestorven en opgestaan is, en God u nu in Christus, niet in u zelve, aanziet. Gelijk gij zijt in Christus, zoo zijt gij *in waarheid*, en niet gelijk gij zijt in u zelve. Het is niet, gelijk het aanzien der oogen predikt, alzoo, dat Christus' gerechtigheid u het *vremde*, en uw *eigen* vleesch u het eigene, ware, zou zijn. Neen juist andersom zegt de Heiland in zijn hoogepriesterlijke bede: „ik heilig mij zelve voor hen opdat ook zij mogen geheiligd zijn *in waarheid*.”

In deze zekerheid der overwinning ligt de kracht tot volhardenden weêrstand. In Christus is het oude leven in den dood *gegeven*, het moet nu slechts onophoudelijk, door op Hem te zien, in dien dood *gehouden* worden. Gij *zijt* gestorven (zegt Paulus tot de Colossensen) zoo doodt dan uwe leden die op aarde zijn, ook de kwade, verkeerde bewegingen der stemming, en alle verdere zonde.

Zoo leert gij strijden, waken en bidden, niet moede-loos noch gejaagd, maar in een heerlijke zekerheid der overwinning, voor u behaald door het Hoofd. Zoo leert gij verlangen met al den dorst uwer ziel naar die volmaaktheid waarin het werk des Heiligen Geestes ook in u, gelijk in alle gekochten des Heeren, zal ten einde gebracht zijn; waarin alle „*stemming*” in haar gevaarlijke onvastheid verdwijnt voor de eenig zekere „*gesteldheid*” van het kind Gods, den mede-erfgenaam van Jezus Christus, die hier op aarde met Hem geleden heeft om daarna met Hem verheerlijkt te worden.

Amsterdam, 15 Juli 1884.

J. H. GUNNING JR.

QUIS SEPARABIT?

In derven en verwerven
Gevoelen zij uw hand;
In leven en in sterven
Blijft U hun hart verpand;
Hoe vaak zij 't ook verkerven,
Gij maakt hen nooit te schand,
Die 't heillot zullen erven
Van 't hemelsch vaderland.

Wat zal van U hen scheuren,
Die uwe kindren zijn?
Geen lijden en geen treuren,
Geen lijfs- of zielepijn;
Wat zorg hun vrede steuren,
Wat wolk den zonneshijn,
Daar zij het hoofd in beuren,
Die zeggen: „Gij zijt mijn!

„Mijn God, mijn deel, mijn leven,
„Mijn burcht, mijn schild, mijn loon;
„Gij hebt u mij gegeven;
„In Christus uwen Zoon;
„U aan te mogen kleven
„Heft boven lof en hoon;
„De vrees is uitgedreven;
„De liefde zit ten troon.”

1884.

NICOLAAS BEETS.

HET PROBLEEM VAN HET LIJDEN EN
DE ZONDE.

Is er iets meer werkelijk dan het kwaad? — Wie durft beweren, dat wanneer wij krimpen van pijn, of, aan slepende krankte onderhevig, bovendien een last van onoverkomelijke zorgen op ons voelen drukken, dat dan ons lijden bloot ingebeeld is. En al gevoelt de misdadiger zijn ongeluk niet, evenwel is het oordeel van den genen niet onjuist, die hem werkelijk rampzalig acht.

En dan de ellende, die wij de dieren zien lijden, door elkander verscheurd, door den mensch gekweld; zoo zij sterk zijn, met overmachtige wapenen gedood; zoo zij nietig zijn, vertreden. — Zelfs de planten leiden vaak, door de ruwheid van het weder geschonden, een kwijnend leven, of worden in haren bloei geknakt en geveld. Ja, de aarde, die wij bewonen, ziet zich niet met rust gelaten: bergen braken vuur, geheele stukken land verzinken, of worden in poelen herschapeu.

En toch het kwade moet geene werkelijkheid hebben, het moet bloot in ons gevoel en in onze meening ge-

legen zijn, of er is geen grond voor het geloof, hetwelk de christelijke godsdienst ons predikt. Niets is er, dat God niet gemaakt heeft: onnoodig is het te willen bewijzen, dat de mensch iets, dat werkelijk leeft, gemaakt zou hebben. Heeft nu God, dat gemaakt, wat wij kwaad noemen, zoo is het kwaad niet werkelijk, zoo is het geen kwaad, maar goed, gelijk alles wat God geschapen heeft en wat van God komt. Wat beteekent dan ook de uitdrukking de wereld overwinnen, wanneer de wereld overwonnen overblijven kan, hetgeen het geval zou zijn, zoo het kwade een op zich zelf bestaand werk Gods en dus even als alle werk Gods, eeuwig ware? Zou vergiffenis van zonde, uitwissching van schuld denkbaar zijn, zoo het kwaad eenmaal als iets werkelijks daar geweest ware, en dus, als alle werk Gods, onveranderd voortdurende? Neen, alles is voor God, en voor God is er geen kwaad: dus blijft er voor het kwaad geene plaats over. Volmaakt reine oogen zien geen kwaad; Gods oogen zijn te rein om kwaad te zien. God schept de duisternis: dus is de duisternis voor hem licht, want gansch geene duisternis is in hem: in de duisternis schijnt het licht. De wereld is gevallen; uit den hoogen daalt Gods Zoon op de aarde neder; maar hij verandert daarbij niet van natuur, noch wordt bezoedeld: nedergedaald blijft hij dezelfde. Die is nedergedaald, is dezelfde die is opgevaren; ter helle nedergedaald, verlicht hij de hel, verlost de daar gebonden en voert ze met zich naar de heerlijkheid der vrijheid. De wereld, in welke wij lijden, is geene andere dan de wereld der heerlijkheid Gods en der zonen Gods.

Dit te weten is eerst troost; anders is er niets dan

ingebeelde, opgedrongen troost, niets dan zondegevoel in slaap gewiegd, niets dan leed en pijn zonder waar geduld gedragen.

Maar hoe dan de maar al te zekere bedroevende werkelijkheid van lijden en zonde te verklaren?

Gelijk God van geen deel zijner schepping afwezig, maar in elk deel geheel aanwezig is, zoo woont hij ook in den mensch: de mensch is eene woonstede, een tempel Gods. Zoo nu de hier zetelende God, heer zijnde in een menschelijk lichaam en meester van eigen lot, God buiten en boven zich miskent, zich niet overgeeft en geen vrede heeft met zijn deel, lijdt hij en ervaart pijn, zoodra de ongeschondenheid van zijn bijzonder bestaan gedeerd wordt, hoezeer toch iedere toestand, iedere ziektevorm zelfs, noodwendig is in het verband der dingen en evenveel recht en reden van bestaan heeft als eenig voorspoedig en gezond organisme. Konden wij ons geheel losmaken van de boei van ons bestaan, om een nieuw leven te ontvangen, wij zouden geen pijn gevoelen.

En om het wezen der zonde te begrijpen, doorgronde men wat het beteekent, dat God de mensch naar zijn beeld heeft geschapen. Het wil zeggen, dat God den mensch ten taak gesteld heeft, heerschappij te voeren, eene eigen orde te stichten, zich eene eigen wereld te scheppen. Dit nu is in volslagen tegenspraak met den zoo even vermelden eisch van ons aanwezen, volgens welken wij ons geheel moeten overgeven en om geene pijn te gevoelen, niets eigenwillig moeten beramen. Ook is de taak, ons opgelegd, om eene eigen wereld te stichten, eene oorzaak van smart, en om bij hare vervulling

niet in strijd te komen met de wegen Gods en in harmonie en niet in tegenheid met God te handelen en te wandelen, is het noodig, steeds zich, zelve te vergeten, óm te zien naar Gods bedoeling, de bevelen, als het ware, ieder oogenblik van boven in te wachten en daarnaar zijn bedrijf in te richten, opdat wij doen mogen, wat wij God zien doen: trouwens iets anders vermogen wij niet. Dat niet te doen, maar, daarentegen, tot eigen eer zijn opzet vol te houden, of tot eigen lust de levenskrachten en middelen, die ons geschonken zijn, aan te wenden, dat is zonde.

En de les, hieruit af te leiden, is deze: Zoo gij lijdt, werp dat wat in u pijn gevoelt, als het ware, achter u en hef u op boven u zelve en uwe lijdende natuur in de hoogere sfeer, waar uw ongeneugt als een rechtmatig bestanddeel van een volmaakt geheel erkend wordt. Grijp vooruit het leven aan, dat boven alle lijden verheven is, dan draagt gij uwe smart met geduld, en zoo (hetgeen het ergste is) het orgaan wordt aangetast, hetwelk u in staat moet stellen om geduld te oefenen, moge dan de liefde der uwen u bijstaan, opdat zij zijn als de engelen, die gereed staan om u over te dragen naar het oord van volle klaarheid en van volle zaligheid der zinnen.

En wat de verlossing van de zonde betreft, wat is daartoe dienstiger dan belijdenis van schuld? Zoo wij onze zonden belijden, God is getrouw en rechtvaardig. Bij God is door onze overtreding geenerlei verandering teweeggebracht. Vlucht gij in zijnen schoot, erkent gij, dat de Zoon Gods uwe rechtvaardigheid is, zoo is de zonde en hare schuld geboet.

En ten slotte! De mogelijkheid der smart is de voorwaarde van 's menschen heiligheid en grootheid. Of bestaat de deugd niet hierin, dat wij ongemak en lijden ter vervulling van onzen plicht of tot leniging der ellende onzer natuurgenooten niet ontzien? -- Zonder de opoffering van zichzelf, die niet geschiedt zonder vooraf geleden pijn, is de mensch geen mensch, maar staat hij gelijk met de dieren des velds.

G E N O T.

Gij kunt genieten.
Zoo schiep u God.
En alle leven
Streeft naar genot.

De lichte vlinder
In dart'le vlucht,
De vrije leeuwrik
In hooge lucht,

't Vlug hagedisjen
In zonnegloed,
Het spart'lend blikjen
In zilv'ren vloed, —

't Zoekt alles vreugd,
Elk in zijn lot,
En kan haar vinden; —
Zoo schiep ze God.

Ook 't menschenharte
Wenscht lust en vreugd
En is gelukkig
In 't geen verheugt.

Toch maakt niet alles,
Wat vreugde biedt,
Dat 's menschen harte
Geluk geniet.

De vreugd der zonde
Baart nooit geluk;
't Is lachend lijden,
Gebloemde druk.

Slechts reine blijdschap
Brengt heil en vree,
En, met den vrede,
De hope meê.

Rein worde uw ziele,
Door Christus' geest,
Dan heeft zij reden
Tot lied en feest.

Dan bloeit en wasemt
Door heel uw lot
De Paradijsroos
Van vree met God,

En spelt de Hope,
In 't hoog verschiet,
Een eeuwig aanzijn,
Dat steeds geniet.

E. LAUBILLARD.

BEELDEN DER ZIEL.

I.

De kleine tuurt door 't helder glas
Naar 't lokkend versch bedauwde gras;
Zij ziet de blijde bloemen staan,
De bloemkens zien haar noodend aan:
„Kom uit, een geurige' oogst u gären!”
En 't windje ruischt er door de blaren,
De vogel in de takken fluit:
„Kom uit!
„Uw stemmetje aan ons lied te paren!”

De kleine glimlacht . . . Zie, daar strijkt
Een adem over 't klaar krystal --
Een nevel rijst; het landschap wijkt;
Als uit de verte klinkt de vogelschal.

II.

Verblindend blinkt de zee. De zeilen hangen
Vastklevende aan den mast, in matte rust.
De scheeppling smacht met troosteloos verlangen
En droomt van zaalge koelte aan groene kust.

BEHOUD U OM UWS LEVENS WIL.

Behoud u om uws levens wil. Dat is de grondtoon van het Evangelie. Het predikt redding, behoudenis. Redding onderstelt een gevaar, waarin men verkeert; behoudenis een verderf, waaruit men verlost moet worden. Dat ontveinst ons het Evangelie niet. Het zegt ons, dat wij allen gezondigd hebben en de heerlijkheid Gods derven; het predikt Gods oordeel over de zonde; het stelt ons God voor, als die een iegelijk vergelden zal naar zijne werken; het spreekt van een dag, waarop God den aardbodem rechtvaardig richten zal; en het zegt dat God met vlamvend vuur wrake zal doen over die Hem niet kennen en het Evangelie van Jezus Christus ongehoorzaam zijn. Maar tevens verkondigt het verlossing. Het roept ons toe: alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeborenen Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Het verzekert het eeuwige leven aan allen die in den Zoon Gods gelooven. Het waarschuwt, vermaant en dringt om den

toekomenden toorn te ontvlieden. Het bidt: laat u met God verzoenen. Met allen nadruk betuigt het: indien iemand niet wedergeboren wordt, hij kan in het koninkrijk Gods niet ingaan. Dat alles nu laat zich samenvatten in deze vermaning: *Behoud u om uws levens wil.*

Hoe wordt die vermaning ontvangen? Dat wordt ons treffend geteekend op eene ontroerende bladzijde der Heilige Schrift, die van redding en verderf verhaalt. Ik bedoel de bladzijde, waarop de ondergang van Sodom en Gomorra beschreven staat.

Engelen waren aan Lot verschenen en hadden tot hem gezegd: *Maak u op uit deze plaats, want wij gaan haar verderven, omdat haar geroep groot geworden is voor het aangezicht des Heeren, en de Heer heeft ons uitgezonden om haar te verderven.* Het zij echter verre, dat God den rechtvaardige met den goddelooze zonde ombrengen. Daarom wordt Lot verlost, en niet hij alleen, neen, Gods verlossende hand strekt zich nog verder uit. Immers zeggen de Engelen tot Lot: *Wien hebt gij hier nog meer? eenen schoonzoon, of uwe zonen, of uwe dochteren en allen, die gij hebt in deze stad, breng uit deze plaats.*

Lot gelooft aan het woord der boden Gods, hij gelooft aan de werkelijkheid van den goddelijken toorn en de waarheid van de goddelijke bedreiging; hij gaat uit en spreekt tot zijne aanstaande schoonzonen: *Maakt u op, gaat uit deze plaats, want de Heer gaat deze stad verderven.* Ernstig vermaant, krachtig dringt Hij hen. Geen poging om hen te bewegen laat hij onbeproefd. Met welke uitkomst? *Hij was in de oogen zijner schoonzonen als jokkende.* Hij scheen hun toe, niet in ernst

te spreken. Zij beschouwden zijn woord als een fabel. Zij trokken zich het bedreigde verderf niet aan. Wat meer is, Lots woord was hun belachelijk. Welk eene lichtzinnigheid en roekeloosheid!

Ach, velen zijn aan de schoonzonen van Lot gelijk. Er zijn, die de prediking, *behoud u om ues levens wil*, nauwelijks aanhooren. Het gaat bij hen het eene oor in, het andere weder uit. Het dringt niet door tot hun binnenste, het heeft geen vat op hun hart, omdat geheel andere dingen hen bezig houden. — Er zijn, die niet gelooven wat hun van Godswege wordt verkondigd, en dat niet uit overtuiging, na ernstig onderzoek, maar uit gebrek aan nadenken, uit afkeer van al wat ernstig is en hen stoort in hunnen gewonen levensgang. — Er zijn, die het hooren, maar even spoedig vergeten, omdat zij zorgeloos en ongevoelig zijn, en geen besef hebben van het gewicht der dingen, die hun gepredikt worden. — Er zijn er ook, die er mede spotten, die het voor een fabel, een sprookje houden, waarmede men kinderen en ouden van dagen kan bang maken, maar waaraan volwassenen reeds lang ontwassen zijn. Het zal — zegt men — wel zoo erg niet wezen. Dood is dood, en wat daarna komt moet men afwachten. Laat ons eten, laat ons drinken, want morgen sterven wij. Laat ons het leven genieten, zoo lang het duurt. — Er zijn er eindelijk, die zich gerust stellen met de gedachte aan Gods ontferming en liefde, die alzo van één scheiden wat in God één is, en vergeten dat Hij de heilige Liefde is.

Deze allen zijn in meerdere of mindere mate aan Lots schoonzonen gelijk. Bij allen heerscht lichtzinnigheid, die afkeerig maakt van en onvatbaar maakt voor ernstig

nadenken, en de heiligste zaken, die ons hart, ons leven, ons eeuwig lot betreffen, als beuzelingen behandelt.

Mijn lezer, indien gij hier uw beeld geteekend ziet, bedenkt hoeveel gij verwerpt, Wien gij versmaadt en wat gij verliest.

Onverrichter zake keert Lot van zijn schoonzonen terug. Zijn ernstig woord is afgestuit op hunne lichtzinnigheid.

Hoe nu hij zelf? Ach! het verkeer, het samenspreken met de hun verderf te gemoet ijende kinderen dezer wereld heeft den indruk van het woord der Engelen bij hem verzwakt. Het lachen en spotten zijner aanstaande schoonzonen is niet zonder uitwerking op hem gebleven. Ziet, hij aarzelt, hij draalt. Waarom dan toch? Verwacht hij, dat God de vervulling van Zijn woord uitstellen, of wel dat woord geheel intrekken zal? Verwacht hij, dat zijne schoonzonen zich misschien bedacht hebben en weldra zullen komen? Of is het de liefde tot de schoone streek, waarin hij woont, de liefde tot have en goed die hem kluistert? Hoe het zij, bij het aanbreken van den dageraad dringen de Engelen bij Lot op spoedig vertrek aan. Maar of deze al vermanen met woorden, blikken, gebaren, het is te vergeefs. Lot vertoeft, en ten laatste grijpen de Engelen zijne hand en die zijner vrouw en twee dochters, om de verschooning des Heeren over hem, en brengen hem buiten de stad.

Maar ook daar blijft Lot dralen. Met de grootste ontferming, met onuitputtelijk geduld draagt de Heer, die nu zelf aan Lot verschijnt, diens zwakheid. Hij

spreekt hem toe als vriend, als leidsman: *behoud u om uws levens wil, zie niet achter u om, en sta niet op deze gansche vlakte; behoud u naar het gebergte heen opdat gij niet omkomt.* Er blijft gevaar, maar met de grootste teederheid wordt Lot op dat gevaar gewezen; de eenige weg des behouds wordt hem duidelijk voorgesteld, en tegen al de klippen en zijwegen wordt hij met nadruk gewaarschuwed.

Lot antwoordt als een zwak klein geloovig menschenkind. Hij beeft terug voor het eenzaam gebergte, waar hij zijn leven niet zeker waant. Hij bidt bij Gods goedertierenheid, dat hij in het kleine stadje Zoar een toevluchtsoord vinden moge. Zijn bede wordt hem toegestaan. Maar nu wordt ook de drang nog krachtiger. *Haast, behoud u derwaarts; want Ik zal niets kunnen doen; —* wat wonderbaar woord! De Heer des hemels en der aarde, de Almachtige en Vrijmachtige draaft; er is iets wat de ontzaglijke openbaring zijner heiligheid tegen houdt; — *Ik zal niets kunnen doen, totdat gij daarhenen ingekomen zijt.*

Nu trekt Lot eindelijk voort, en de zon ging op boven de aarde, als hij te Zoar inkwam.

Ziedaar Lot tegenover de prediking des behouds. Welken indruk maakt hij op ons? De Schrift noemt hem een rechtvaardige, en verre van ons, dat wij hem dien eernaam zouden ontnemen. Maar toch, hoeveel verkeerd kleeft dezen rechtvaardige nog aan, waar het er op aan komt het verderf te ontvlieden. Welk een zwakheid, onvastheid, besluiteloosheid, welk een dralen en uitstellen, waar het het leven geldt en geen tijd is te verliezen! Welk eene ontvankelijkheid voor den invloed

zijner omgeving! Welk eene gehechtheid aan het aardsche goed. Welke eene eigenwilligheid, die er niet toe komen kan, om zich beslist aan den Heer over te geven en naar Diens wil en welbehagen te handelen!

Deze Lot is het beeld van velen, in wie aanvankelijk eene betere gezindheid is ontwaakt. Ziet, niet slechts Christen te heeten, maar in waarheid Christen te zijn, dat is eene ernstige zaak. De Heer onzer belijdenis eischt geheel ons hart en Hij heeft er recht op. Maar er is zooveel, dat eene onverdeelde, besliste, bestendige overgave belemmert. Daardoor blijft er weifelen en wankelen, en vandaar ook gemis van vreugde en vrede. Hier is het de omgeving waarin men leeft, bloedverwanten, betrekkingen, vrienden, wier woord en voorbeeld schadelijk werken. — Daar het aardsche goed, het aardsche genot, de aardsche eer, die het hart blijft aantrekken en bekoren — Ginds een ijdel rekenen op dagen, die volgen zullen, dat doet uitstellen, en wederom uitstellen. Men is overtuigd, dat de Heer aanspraak heeft op ons hart, men wil werkelijk den weg des behouds; men zegt en meent het: *Heer, ik zal u volgen*, doch er volgt steeds een *maar*; men slaat de hand aan den ploeg, maar ziet gedurig om naar hetgeen achter is, en alzoo is men onbekwaam tot het Koninkrijk Gods.

O gij, die hier uw beeld ziet, keert in tot u zelve en beseft uw gevaar. Christenen, wat zou er van u worden, zoo God niet met ontfermende liefde en onuitputtelijk geduld, door Zijn Woord en Geest u gedurig vermaande: *Behoud u om uws levens wil. Haast, behoud u derwaarts.*

Derwaarts! waarheen dan? Kunnen wij zoo vragen?

Bij het kruis, bij den genadetroon is ons Zoar, ons toevluchtsoord, onze vrijstad. Alleenlijk niet getoefd, niet gedraald, niet uitgesteld. De roepstem weêrklinkt: *Behoud u om uw levens wil.* Zoo spreekt God. Zoudt gij naar Hem niet hooren? Het is om het leven te doen, het ware, het eeuwige leven. Is dat niet de grootste offers waard? De roepstem weêrklinkt: *haast u, behoud u derwaarts.* Zoo spreekt God. Verdient Hij geen gehoor? De zaak is dringend. De tijd vliegt. De dood komt. De eeuwigheid beslist. De Heer grijpt uwe hand. Laat u grijpen en u leiden op den weg des behouds, opdat gij te Zoar geborgen zijt, eer de zon der eeuwigheid voor u opgaat.

De zon ging op boven de aarde, als Lot te Zoar inkwam. Hij is van Sodom uitgegaan met zijne vrouw en twee dochters. Eenmaal op den van boven hem aangewezen weg, is hij voortgegaan zonder dralen. Hij heeft niet stilgestaan, niet omgezien. Nu is hij, waar de goddelijke ontferming hem vergund heeft te gaan. Nu mag hij stilstaan, nu mag hij omzien, en hij doet het. Waar is zijne huisvrouw? Helaas! zij is omgekomen op den weg des behouds. Wat is er dan gebeurd?

Het Bijbelsch verhaal bevat een ontroerend bericht. *Toen deed de Heer zwavel en vuur over Gomorra regenen van den Heer, uit den hemel. En Hij keerde deze steden om, en die gansche vlakte, en alle inwoners dezer steden, ook het gewas des lands.* Nog lagen Sodom en de omliggende steden in diepen slaap. Daar vertoont zich met den morgenzon een donkere gloed

aan den hemel. Een verstikkende damp van zwavel vervult de lucht. Bliksemstralen schieten van den hemel en ontsteken de brandstoffen, die in de aarde verborgen zijn. Vuur van boven, vuur van beneden. De bodem gloeit, en splijt, en zinkt in. Al de steden worden omgekeerd, al de inwoners gedood, al het gewas des lands verteerd. De wateren van de Jordaan bemachtigen de plaats der verwoesting. En waar eertijds het vruchtbare en bloeiende dal was, ontstaat de Doode Zee, die sedert alle eeuwen door heeft gepredikt, dat het vreeselijk is, te vallen in de handen des levenden Gods.

Zie hier het gericht Gods. *God heeft de steden van Sodom en Gomorra tot asch verbrandende met omkeering veroordeeld, en tot een voorbeeld gezet dengenen, die goddelooslijk zouden leven.* Helaas! ook Lots huisvrouw kwam mede om, terwijl Gods barmhartigheid haar had willen behouden. Het Bijbelsch verhaal zegt: *Zijne huisvrouw zag om van achter hem; en zij werd een zoutpilaar.* Zij zag om van achter Lot, die met zijne beide dochters voorttreedt, bestendig het oog gericht op het doel van den tocht. Neen, hier was niet louter nieuwsgierigheid, hier was ongehoorzaamheid, ongeloof, aardsgezindheid. Ook tot haar is het woord geschied: *behoud u om uws levens wil: zie niet achter u om, sta niet op deze gansche vlakke.* Maar dat woord uit meer dan Engelenmond, uit den mond van den Heer zelf heeft zij getrotseerd, noch waarschuwing, noch gebod, noch bedreiging heeft zij geteld. Zij heeft omgezien, zij heeft stil gestaan. Waar haar schat was, daar was ook haar hart. Waar haar hart was, daar heeft zij haar

oog. En daarvan te scheiden viel haar te zwaar. Zoo heeft zij het verderf afgewacht, totdat het op eenmaal haar bereikte en het te laat was om het te ontvluchten. Door den heeten zwavelregen verstikt, zonk zij ineen en werd met een gloeiende zoutkorst overdekt! Geen menschelijk wezen was meer herkenbaar. Slechts een zoutpilaar, een vormeloos gedenkteeken wees de plaats aan, waar zij had stilgestaan en omgezien. Wat vreeselijk oordeel over Lots huisvrouw, dat plotseling sterven, in hare zonde, en zulk een vreeselijken dood!

Gedenkt aan de vrouw van Lot. Zoo heeft onze Heer tot zijne jongeren gesproken, toen Hij Jeruzalems verwoesting aankondigde en vermaande om zich dan niet te bekommeren om hetgeen zij verlaten hadden. *Gedenkt aan de vrouw van Lot.* Dit geeft zij ons te gedenken. Het is niet genoeg de zonde te ontvlieden en op den weg des behouds zich te bevinden. Het komt er op aan steeds voorwaarts te gaan. Stilstand is achteruitgang, en kan ons verderf worden.

Groot is het onderscheid tusschen de vrouw van Lot en de inwoners van Sodom. De laatsten waren groote zondaars tegen den Heer, wier hemelgergende gruwelen Gods oordeelen over de stad brachten. En toch kwam ook Lots huisvrouw in de ongerechtigheid der stad om. Waarom? Omdat zij niet geheel met Sodom gebroken had. Hare voeten stonden buiten die stad. Met haar hart was zij nog daarbinnen. Daar was haar schat, en niet bij dien God, die zich over haar ontfermd die haar gewaarschuwde, die haar op den weg des behouds geleid en op de plaats des behouds geweest had. O, juist door dit alles was haar zonde en schuld dubbel

groot. Gedenkt er aan, gij die ook den eenigen weg ter behoudenis kent, die menigmaal indrukken ontvangt onder de prediking des Woords, als gij wordt vermaand en gewaarschuwd om de wereldsche begeerlijkheden te verzaken en u voor de toekomst des Heeren voor te bereiden. *Gedenkt aan de vrouw van Lot.* Stelt u niet tevreden met goede indrukken en aandoeningen, noch ook daarmede, dat gij wenscht zalig te worden, en dat gij een afkeer hebt van het wereldsch gelusten en begeeren. Dat alles, hoe goed op zich zelf, is niet genoeg. De groote vraag is: waar is uw schat? Bij God, of bij iets van de aarde? O, indien daar nog een hinken op twee gedachten is, een gedeeld zijn van het hart tusschen God en de wereld, tusschen Christus en het aardse goed; indien gij nog niet geheel aan God uw hart hebt gegeven, laat het eindelijk daartoe komen. Sta niet stil, zie niet om op den weg des behouds. Voorwaarts, altijd voorwaarts! Die volhardt tot den einde toe zal zalig worden.

Het Bijbelsch verhaal, dat ons de verwoesting van Sodom en Gomorra beschrijft, gewaagt ook van Abrahams verhouding tot deze gebeurtenis. *En Abraham maakte zich deszelfs morgens vroeg op, naar de plaats, waar hij voor het aangezicht des Heeren gestaan had. En hij zag naar Sodom en Gomorra toe, en naar het gansche land van die vlakte; en hij zag, en ziet, er ging een rook van het land op, gelijk de rook eens ovens.* God had aan Abraham bekend gemaakt, wat Hij doen ging, want voor dezen zijnen vriend had hij geen geheimen.

Abraham had als voorbidder gepleit voor de steden der Jordaanvlakte. En thans zien wij hem in den vroegen morgen op dezelfde plaats, waar hij den vorigen avond in het gebed met God heeft geworsteld. Heeft hij wellicht den nacht slapeloos doorgebracht, bezorgd over het lot van Sodom? Hoe het zij, nauwelijks is de dag aangebroken, of daar is hij weder op de plek, die voor hem zulke heilige herinneringen heeft. Wat drijft hem? Hij wil zien, wat er van de steden der vlakte geworden is. En de rook, die opging van het land, gelijk de rook eens ovens, gaf hem antwoord op de vraag van zijn hart. Nu wist hij, dat Gods ontzettende bedreiging was vervuld. Sodom en Gomorra waren verwoest; geen tien rechtvaardigen waren daar gevonden.

Abraham zag Gods oordeel, maar ondervond het niet. En welk een blijdschap zal hij gesmaakt hebben, toen hem bleek, dat God aan hem gedacht, en daarom Lot gered had. Deze man Gods heeft ervaren wat eeuwen later een psalmdichter, ook uit ervaring zong: *Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Ik zal tot den Heer zeggen: Mijne Toevlucht en Mijn Burg! mijn God, op welken ik vertrouw! Aan uwe zijde zullen er duizend vallen, en tienduizend aan uwe rechterhand; tot u zal het niet genaken. Alleenlijk zult gij het met uwe oogen aanschouwen; en gij zult de vergelding der goddeloozen zien.*

In Abraham zien wij, hoe zalig en veilig hij is, die met vasten tred wandelt op den weg des behouds, die bestendig leeft in gemeenschap met God. Is God voor ons, wie of wat zal tegen ons zijn? De dag die over

Sodom opging, was een dag van geweldige omkeering. De Schrift echter profeteert van een dag, die nog veel ontzettender zal zijn. Het is die dag, *in welken de hemelen met een gedruisch zullen voorbijgaan, de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken, die daarin zijn, zullen verbranden.* Wanneer die dag komen zal, is onzeker, maar dat hij komen zal, staat vast. Daarvoor is Gods Woord borg. Wie zal dan bestaan? Hij, die als Abraham God tot zijn God, tot zijn vriend heeft. Dat is, met andere woorden: hij, die betreden heeft den weg des geloofs in Hem, wiens dag Abraham verlangd heeft te zien. Wij kennen Hem, den eenigen Redder, de onwankelbare Rots in den dag van de verandering der bewegelijke dingen. Wel ons, indien wij door het geloof Hem toebehooren! Ons geldt dan het woord: *Heft ulieder oogen op naar den hemel, en aanschouwt de aarde beneden: want de hemel zal als een rook verdwijnen, en de aarde zal als een kleed verouden, en hare inwoners zullen van gelijken sterven, maar mijn heil zal in eeuwigheid zijn, mijne gerechtigheid zal niet verbroken worden.* Wie dat heil bezitten, wie van die gerechtigheid zeker zijn, zij hebben niets te vreezen ten dage des gericht. *Zij zullen, zegt de Heer der heirscharen, te dien dage, dien ik maken zal, Mij een eigendom zijn, en Ik zal hen verschoonen, gelijk als een man zijnen zoon verschoont, die hem dient.*

B. J. ADRIANI.

DE DUIVENVEËR ¹⁾.

Op 't slijk, dat straat en stegen
Bemorst bij 't regenweër,
Komt zachtkens neêrgezegen
Een witte duivenveër.

Het vogeltje, onder 't vliegen,
Heeft stil die pluim gestrooid,
Waarop 't zich plag te wiegen,
Met zilverglans getooid.

1) Bovenstaand gedichtje is een zwanenzang. De jonge Dichteres, Alice de Chambrier geheeten, die korten tijd geleden te Neufchâtel pas twintig jaren oud, overleed, besloot daarmede haar zangen op aarde: zangen, die zelfs de aandacht van een Victor Hugo hadden getrokken en zijn oor gestreeld. Deze bijzonderheid geeft aan dit lied, buiten zijn eigen bekoorlijkheid, nog een hogere waardij. Nu, na zulk een lied, als het uit het hart kwam, slaapt een jonge doode zacht!

Een poos bleef 't veërtje beven,
Als weiflend hoe? of wat?
Maar kwam toen nederzweven
In 't vuil en drabbig nat.

Ach, 't scheen naar alle hoeken,
Terwijl 't haast vallen zou,
Een steun, een hand te zoeken,
Die 't ondervangen wou

Vergeefs! Van afschuw trillend —
Och! 't was ook nog zoo blank! —
Viel 't, voor den slijkpoel rillend,
In 't bed vol dras en stank! . . .

Soms buigt ons hart zich neder,
Schoon 't weet waarom, noch hoe.
't Gezicht dier duivenveder
Sloot zóó mijn boezem toe.

'k Dacht daarbij aan de zielen,
Die als haars ondanks uit
Een sfeer van reinheid vielen,
Aan 't diepst bederf ten buit.

Wie kan haar cijfer tellen?
Wie die haar worstling weet?
Toch is tot vonnis vellen
Schier elk terstond gereed.

't Is of een engel, dalend
Naar 't aardsche rijksg gebied,
Zijn wiek, van blankheid stralend,
In 't straatlijk vallen liet.

Geen houdt ze in 't zinken tegen,
Geen grijpt ze; aan allen kant
Heerscht nacht, en allerwegen
Treedt koel de trots ze in 't zand.

J. P. HASEBROEK.

EEN LAATSTE GROET.

(Bij de plaat tegenover den titel.)

Zóó geuren niet de schoonste rozen
Ontloken in den schoonsten hof,
Terwijl de koeltjes met haar kozen,
En fluisterend omgaan tot haar lof:

Als eens de roos, die christenhanden
Geworpen hebben voor den voet
Der martlares, die d' offerande
Den Heer ging brengen van haar bloed.

Hoe sterkte haar het medelijden,
Waar ieder zonder deernis scheen!
Hoe kon men meerder haar verblijden?
Nu was, nu leed zij niet alleen.

Laat leeuw en tijger haar verscheuren,
Haar teeder vleesch, haar ranke leest:
Die roos bleef sterken met haar geuren,
En is haar tot een troost geweest.

Een engel heeft haar opgenomen,
En Christus zag haar vriendlijk aan;
Voor haar zal nimmer d' ure komen,
Waarin haar schoonheid zal vergaan.

Haar wacht een onverderflijk leven
In 's hemels heldren zonneschijn —
Wat broederliefde *hier* wil geven
Zal *bij den Heer* onsterflijk zijn.

Utrecht,
September '84.

A. W. BRONVELD.

DE HAGAR VAN I. DA COSTA.

BESPROKEN DOOR

H. P I E R S O N.

Reeds 35 jaren zijn er verlopen, sedert eenige Nederlandsche dichters een beeldengalerij openden, genaamd: *Bijbelsche vrouwen*. Een tiental uit het Oude en een tiental uit het Nieuwe Testament gaven aan da Costa en negen andere dichters de stof tot liederen, die ik thans niet in bijzonderheden wil bespreken, gelijk ik het dezen winter op de Normalschool te Zetten deed.

De nauwgezette, hernieuwde kennismaking met die Bijbelsche vrouwen is mij ronduit gezegd niet meegeval-
len. De fout, waaraan bijna alle lijden, is dat zij niet in overeenstemming zijn met den titel van het geheel. Het zijn geen Bijbelsche vrouwen wier beeld ons hier geschetst wordt, maar veeleer genrestukjes, van meer of minder waarde, doch in een galerij, als hier beloofd werd, niet op hun plaats.

De vrouwen, hier geteekend, worden niet in verband

gebracht met de heilsgeschiedenis, met de groote feiten, die Israel tot het uitverkoren volk Gods maakten.

Zeker, er wordt bij Ruth herinnerd, dat zij de overgrootmoeder van David; bij Hanna, dat zij moeder van Samuel; bij Eva, dat zij de moeder van alle zondaren is, maar verder gaan de meeste dichters niet. Wat wij ontmoeten is niet veel anders dan vrouwenleed en vrouwenvreugd, vrouwenzonde en vrouwendeugd, doch zoo dat men de typen daarvoor even goed buiten als in de Schrift zou kunnen vinden. Een van de voortreffelijkste onder deze genrestukken is zeker *de dochter van Herodias* van ter Haar, maar meer dan een genrebeeld is het niet. Als Bijbelsche vrouw had zij een ander karakter moeten dragen. Men zoekt te vergeefs naar hetgeen vlak voor de hand ligt. De schrille tegenstellingen, die de aandacht nauwelijks ontsnappen kunnen, zijn er niet eens in te vinden. Geen woord over Herodias' dochter tegenover den Dooper; over de wereldsche schoone tegenover den profeet; over het dansende wulpsche meisje tegenover den man van boete en bekeering; over den weelderigen maaltijd tegenover den martelaarsdood van Johannes. Geen woord over de pijnlijke raadselen in de Godsregeering, waar zulk een held op het gebied des geloofs in een duisteren kerker, zonder openbare terechtstelling, aan de grillen van een kind wordt opgeofferd, vertrapt als een worm door wereldlingen, onwaardig zijn discipelen te heeten. In de plaats daarvan niet anders dan het beeld van een moeder, die hare dochter een slecht voorbeeld geeft en van een meisje, dat haar onschuld reeds zoo vroeg verloor. Zulk een behandeling is veel te oppervlakkig om te kunnen voldoen en de

fijnheid van de taal, de weelderigheid der dictie, de keurigheid der vormen kunnen dit gemis onmogelijk goed maken. De dichter blijft in het middelmatige zweven. Voor zulk een behandeling had men geen *bijbelsche* vrouw van noode, men kon een of andere niet-bijbelsche even goed daartoe kiezen, want er zijn helaas vrouwen te over, die hare dochters stelselmatig bederven.

Diezelfde aanmerking kan op bijna al de beelden gemaakt worden, die zich in deze galerij aan ons oog vertoon. Zij missen de bijbelsche kleur, de verheven beteekenis die zij voor ons hebben, en die wij aan de hand van zulke dichters er in hadden mogen verwachten.

Een uitzondering daarop maakt de *Hagar* van da Costa. Doch ook deze alleen, want zelfs in zijn Elisabeth is da Costa beneden zich zelve gebleven. De *Hagar* is een voorbeeld van hetgeen al de gedichten hadden behooren te zijn. Da Costa is daar geheel zich zelf geweest en zijn geest heeft zich naar aanleiding van de twee woorden: *moeder Ismaels* tot een hoogte verheven, die al zijn medewerkers verre achter zich laat.

Da Costa was geen geest voor het kleine, zijn vlucht was een adelaarsvlucht, al zag hij van zijn duizelingwekkende hoogte vaak met arendsoog kleinigheden, die hij kon gebruiken en waarop hij met snelheid nederviel, om ze te grijpen en met zich op te voeren naar hooger sferen.

Hij is in alles breed, en bekend is het bezwaar, dat hij had tegen hen, die zoolang op de boomen turen, tot zij het bosch niet meer zien. De mikroskoop hanteerde hij slecht, de teleskoop was zijn wapen. Trouwens het is Gode alleen voorbehouden, het kleine en

groote te vereenigen, hemel en aarde te scheppen en tevens de haren des hoofds te tellen.

Bij een onderwerp als Hagar was hij geheel op zijn plaats. Hij kiest het oogenblik in Genesis 16 : 7—14 beschreven; nl. *niet* de vlucht met Ismael, hoewel die vermeld wordt, maar de vlucht van Sara als Hagar bespeurt, dat zij moeder zal worden. In die woorden: *de moeder Ismaels*, die telkens herhaald worden, hoort da Costa de geschiedenis van Hagar's geslacht, van Arabië met zijn Ismaelieten, zijn Mohammed en den godsdienst door hem aan de wereld geschonken.

Da Costa is wat de Engelschen noemen *suggestive* d. i. hij wekt gedachten op, hij werkt ze weinig uit; hij duidt meer aan dan hij teekent; hij had nog meer partij kunnen trekken van hetgeen hij gaf, maar hij dwingt ons om ons te verdiepen in de onderwerpen, die hij behandelt. Ik beweer dan ook niet, dat al wat hier volgt met zooveel woorden in de Hagar te lezen staat, maar wel dat des dichters stoute opvatting ons op een standpunt plaatst, waar wij alles *moeten* zien, wat ons anders verborgen zou gebleven zijn. Da Costa doet zijn lezer met zich opklimmen en, eenmaal aangeland op zijn bergtop, wijst hij hem eenige hoofdpunten aan, doch laat hem daarna vrij om naar hartelust rond te zien en naar eigen keus het vergezicht te genieten.

De hoofdgedachte, die het geheele dichtstuk beheerscht, is de hybridische, halfslachtige verbindtenis tusschen Abraham en Hagar; Abraham den vrijgeborene en Hagar de Egyptische slavin; Abraham den vriend Gods, den vader der geloovigen en Hagar de vrouw van lage geboorte, de gekochte met geld, de moeder Ismaels.

„Ea wat uit Abrams heup geboren wordt, is koning“, zegt de dichter met een van zijn eigenaardig forsche penseelstreken, maar dit neemt niet weg, dat Ismael het karakter der slavin, zijne moeder, reeds bij zijn geboorte draagt.

Nog meer: Ismael is een kind van het *ongeloof* des *geloovigen*, gewonnen en geboren als de vrucht van het vertwijfelen aan Gods belofte. De zoon van Sem, door God verkoren om een zegen te zijn voor alle volken, gepaard met de dochter van Cham, de groote herdersvorst en stamvader van het uitverkoren volk des Heeren verbonden aan de onbeduidende kleine figuur van zijn bijwif; de geestelijke kracht die in Abram schuilde verspild aan een zinnelijke natuur. Uit deze vereeniging van zulk een tweeslachtig karakter kan nooit iets goeds geboren worden en door alle eeuwen heen zal het nakroost van Hagar den stempel dragen van zijn afkomst. De bede: „Och dat Ismael leve voor Uw aangezicht,“ wordt ten vloek, want Ismael blijft leven om de altoosdurende karikatuur te zijn van Israel. Hij ontleent zijn levenskracht aan de geestelijke zegeningen, die aan Abraham geschonken zijn, maar die levenskracht wordt gepaard aan het lagere element van het zinnelijke, ruwe, door en door wereldsche van een slavenbestaan.

Het eigenaardige van zijn oorsprong is juist de oorzaak, dat Ismael veel meer succes heeft in de wereld dan Israel. Wat zuiver geestelijk is moet in deze wereld altijd het onderspit delven en wordt steeds bespot door hen, die het geestelijke weten te misbruiken, om het zinnelijke tot een schijnbaar hooger leven optevoeren. Vandaar dat Ismael reeds kort na Izaäks geboorte zijn

jongeren halfbroeder bespot. Izaäk is lachverwekker, hij is uit zuiver geestelijk verbindtenis gesproten en dus als kind der belofte in deze wereld per se de mindere.

Telkens komt deze tegenstelling in beider geschiedenis uit. Izaäk is een lam, Ismael een woudezel; Izaäk is de type van den geduldigen lijder, Ismael beheerscht met zijn kameel en zijn paard de woestijn, waarin hij zich thuis gevoelt.

Wanneer echter Abraham zich bewust wordt van zijn geestelijke voorrechten, wanneer hij de beloften Gods tot waarheid maakt, drijft hij den zoon der Egyptische uit, — maar zoodra het nakroost van Abraham de beloften vergeet, zijn geestelijke schatten verwaarloost, is de Egyptische weer de machtige, die zich boven Sara verheft en meer waant te zijn dan zij. Zonder beeldspraak: wanneer Gods volk weet wat het is en zijn kan, wanneer het leeft en staat in de volle verzekerdheid des geloofs, is het krachtig tegenover het schijnleven van een halfgeloovige wereld.

Dit zien wij gedurig terugkeeren in de wereldgeschiedenis, zoo vaak het oude Israel of het geestelijke Israel (dat in de Christelijke gemeente is voortgeplant) tegenover Mohammed en zijn volgelingen staat. Is het Christendom zwak, dan is de Islam machtig; is het Christendom sterk, niet door geweld maar door te leven van de beloften Gods, dan is de Islam zonder beteekenis. De kracht van den Islam is een bespottig van het Christendom, want het kan slechts leven door misbruik te maken van zijn halfslachtige afkomst.

Vandaar dat Hagar's nakroost altijd gaat leeren bij Abraham's geslacht. Het moet wel alzoo handelen, het

heeft in zich zelf geen leven en zoodra Hagar Abrahams huis ontvlucht of daaruit gedreven werd, komt het van dorst om in de woestijn.

Hoe dor was Arabië, niet slechts in letterlijken, maar ook in geestelijken zin, zoolang het niet van Israels geloof eenige levenwekkende teugen ontving.

Mohammed gaat om zijn godsdienst te stichten de edelste schatten van levend water putten uit de geloofsbronnen van het Jodendom en Christendom. Bij Israels God vindt hij gedurig lāfenis; hij maakt een samenraapsel van Oud en Nieuw Testamentische waarheden tot beginsel van zijn nieuw geloof; neemt de patriarchen, neemt Mozes, neemt Jezus in zijn beeldgalerij op, ja houdt zich zelven voor den Parakleet, den Trooster, door Christus aan zijne gemeente toegezegd.

Maar zijn slavennatuur komt in alles uit. Hij neemt van alles alleen de uitwendige gedaante en houdt zich aan het meeste zinnelijke. Hij houdt streng vast aan de leer van Gods eenheid, maar kan in de verborgenheden Gods, in de menschwording van den Zoon zich niet thuis vinden. Het dogma, dat God Geest is wordt zoo koud, zoo vormelijk mogelijk opgevat en in eindelooze herhalingen van de woorden: „God is God” wordt de kracht gezocht.

De geestelijke vereering wordt gepaard aan de veelwijverij en de slavernij, zoo zelfs dat het paradijs niet veel anders wordt dan een harem in het groot. De geestelijke kracht wordt omgezet in ruw geweld en het *zwaard* komt in de plaats van het *woord*.

Het gevolg daarvan is: wereldsche voorspoed, want er is geen zekerder middel om in de wereld te triomfeeren dan het lagere aan het hoogere, de zinnelijke lusten aan

het geestelijke te huwen; niet in dien zin dat het zondige en zinnelijke wordt gelouterd, geheiligd, beheerscht; maar veeleer zoo, dat de geest wordt verwrongen om de stof te dienen.

Mohammeds leer wordt uitgebreid, hare heerschappij strekt zich weldra uit over *Afrika*: Egypte, de Delta met zijn zeven monden, de noordkust tot Carthago en Numidië toe; over *Azië*: Syrië, Perzië, Indië; over *Europa*, waar zij doordringt in het hart van Spanje. Reeds strekt het zijn sceppter uit tot over de Pyreneën en wordt ter nauwernood door Karel Martel tegengehouden, die als vertegenwoordiger van het pas bekeerde Heidendom de eerste levenskracht van het rijk des kruises onder de noordelijke volken, schoon in ruwe vormen, vertoont.

Het Mohammedanisme schijnt echter ook in wetenschap boven het Christendom te staan. Spanje en het Oosten wedijveren in geleerdheid en kunst. De chemie, de filosofie, de astronomie bloeien; maar in de bouwkunst openbaart zich de wulpsche geest van de slavin in al zijn kracht. Cairo en Balsora, Granada en Cordova, Bagdad met zijn Haroen Arraschid, den tijdgenoot van Karel den Grooten, schitteren in vollen glans:

„De Christenvolken slapen

„Hun middeneeuwschen slaap. 't Is nacht; maar juist dien nacht
„Beheerscht de Halve Maan met heel haar sterrenwacht.”

Doch het Christendom reageert. Abraham werpt de Egyptische slavin en haren zoon telkens uit en Petrus van Amiens predikt zijn kruistochten. „Terug, terug naar de woestijn” is de leus van het Kruis tegenover

de Halve Maan. „Dieu le veut” is het wachtwoord. Maar vergeefs; niet door kracht en geweld laat zich de Islam overwinnen en indien het Kruis de methode van het zwaard wil gebruiken, komt het altijd bedrogen uit. Ja, de zoon der slavin wordt door God zelven geholpen in den ongelijken strijd en ontdekt in de woestijn bronnen, die de engel Gods hem doet vinden. Zijn hand is tegen allen en de hand van allen tegen hem. Na eeuwen worstelens is de Islam niet overwonnen en het verloren terrein in Spanje wordt dubbel vergoed door de overwinning van Constantinopel en den val van het Grieksche Rijk in 1453; dat rijk, waar de beloften Gods zijn verzondigd en de ongeloovige wereld in de kerk den boventoon heeft gezongen. Voortaan zit voor eeuwen de Islam in Europa, als een doorn in het vleesch gedrongen; zelfs Weenen wordt bedreigd, en de gebeden tegen de Turken klimmen uit alle Christentempels op. Te midden van dat alles leeft Abrahams kroost in verdrukking, door iedereen bespot, veracht, mishandeld. De zoon der belofte leidt een kwijnend bestaan, de zoon der slavin stelt zich hoog aan.

Welverre van te sterven breidt zich de Islam telkens meer uit. Zijn zendelingen dringen door in het hart van Afrika, tot de uiterste grenzen van Azië en van den Indischen Archipel en de bedevaarten naar Mekka verdubbelen in beteekenis. De Islam is altijd meester, waar het Christendom slechts schijn is en de treurige ervaringen in onzen Oost, zoowel als de opstand in Engelsch Indië bewijzen maar al te duidelijk de waarheid dezer opmerking. Da Costa is op een punt wel wat te optimistisch en in 1847 toen hij zijn gedicht schreef, was

daartoe meer reden dan thans. „Het zwaard van Mahomet viel in den Bosporus” zoo zegt hij, doelende op een gebeurtenis in het begin dezer eeuw voorgevallen en door de Turken voor een slecht voortteeken gehouden. „De zieke man”, zooals hij sedert 30 jaren heet, is echter nog niet dood en wie zou in '47 gezegd hebben, dat hij nog zooveel leven in zich had?

De verdeeldheid der Christenmogendheden is zijn kracht en hij is in zijn fanatisme nog veel sterker dan iemand gemeend heeft. Met dat al, de Turk wordt Westersch in zijn manieren. Hagar buigt zich voor Sara, maar om des te beter haren zoon te kunnen plagen en bespotten. Tot den huidigen dag toe speelt de Islam, speelt de zieke man met de groote mogendheden en terwijl deze telkens meenen hem te kunnen vangen, ontsnapt hij even zoo vele malen. In Turkije, in Egypte, in Algiers, in Hindostan, in Atchin wederom ontmoeten wij hem als een woudezel. Hij is en blijft Zoon van Abraham.

„En wat uit Abrams heup geboren wordt, is Koning.”

De eer, de stempel van zijn afkomst blijft onaangetaast in weerwil van zijn vernederingen.

Maar bij al het tragische van dit tooneel der goddelijke voorzienigheid, waarbij de geschiedenis van Hagar en Sara gedurig wordt hernieuwd en het drama nog niet is afgespeeld, zijn er troostelijker teekenen.

Hagar trekt telkens naar Abrahams tente weder en voelt zich verplicht voor zijn geestelijke meerderheid te buigen. De Koningin van Scheba komt van de einden der aarde om de wijsheid van Salomo te hooren. De Wijzen uit het Oosten brengen de schatten van Arabië aan de

voeten van het kindeke te Bethlehem. Jesaja 60 : 6, 7 spreekt in profetische taal de beloften Gods ook over Arabië uit:

Een hoop kemelen zal u bedekken,
Snelle kemelen van Midian en Efa;
Zij komen uit Seba al te zamen,
Zij brengen goud en wierook,
Zij boodschappen blijde den lof des Heeren.
Alle kudde van Kedar verzamelen zich tot U,
De rammen van Nebajoth dienen u,
Zij beklimmen met welgevallen mijn altaar
En het huis mijner heerlijkheid zal ik verheerlijken.

Aan deze profetie verbindt Da Costa zijn slotakkoorden. Doch op het hoogtepunt staande, waar de dichter ons gebracht heeft en ons vergunde zelf rond te zien, ontdekken wij nog een en ander, dat hij ons niet met den vinger heeft aangewezen, omdat het zich noodzakelijk aan ons oog moest vertoonen. Paulus staat in nauw verband met Hagar en Ismael. Het is bekend hoe hij met de namen van Hagar en Sara een van zijne be- toogen over de tegenstelling van *wet* en *genade* opheldert. *Hadschar* (= Hagar) is de Arabische naam van Sinai en dus een symbool van de *wet*. De zonen van Sinai zijn dus zonen van Hadschar of Hagar en staan met Ismael gelijk, in dienstbaarheid geboren. De geestelijke zonen, de zonen der belofte, zijn Abrahams echte kinderen. Van Hagar tot Sara, van de slavernij der wet tot de vrijheid der genade, van Sinai tot Golgotha is dus de leus. Daarin ligt ook de verzoening tusschen de verschillende zonen van Abraham. Indien Ismael zich wendt tot het kruis, wordt hij onder Abrahams geestelijke zonen op-

genomen, zoo zeker als Israel is uitgestooten, omdat het de geestelijke afkomst van Abraham heeft verwaarloosd. God blijft de God van Abraham, Izaak en Jakob.

Doch Paulus zelf vertoont zich nog aan ons oog, zooals hij na zijn bekeering in Arabië drie jaren lang vertoeft, om zijn Evangelie niet van menschen of door een mensch, maar uit de handen van Jezus zelven te ontvangen. Trefsende overeenkomst! Goddelijk verheven spel der geschiedenis! In dat zelfde Arabië, waar de valsche godsdienst van Mohammed als een wereldgodsdienst is ontstaan, had reeds zes eeuwen vroeger de laatste maar grootste der apostelen het woord gevonden, dat alle afscheiding tusschen de volken zou omverwerpen; hij had de verborgenheid, die van alle eeuwen verborgen is geweest, ontraadseld nl. dat in Christus niet is Barbaar of Scyth, dienstknecht of vrije, maar Christus alles en in allen (Coloss. III : 11.)

In dat woord ligt de oplossing en daardoor wordt het einde van Hagar weer vastgeknoopt aan haar begin :

„Gij gaat voor Saras voet uw dwazen trots bekennen;
„Gij wilt in Abrams tent u aan Gods ordning wennen!
„Ja! (roept ge en voelt, met één, geheel uw aanzijn vrij!)
„O God des levens! Gij zaagt neder ook op mij.”

D A N T E.

Eens, toen Dante was verbannen,
door den wrok van die hem haatten,
Ging de Florentijnsche dichter
peinzend door Verona's straten.
Daar vernam hij, hoe een meisje,
dat hem nazag op zijn schreden,
Tot haar jonger zuster zeide:
„Lieve, wil wat nader treden;
Zie, daar gaat de groote Dante,
die ter helle eens af ging dalen;
Zie, hoe zijn ontstelde blikken
't vuur der gramschap uit doen stralen;
In dat oord van pijn en kwalen
moest hij zóóveel droefs aanschouwen,
Dat de lach hem is onvloten,
dat geschokt is zijn vertrouwen.”

Maar, toen Dante dit moest hooren,
zag hij om en brak het zwijgen:
„Om het lachen te verleeren
is 't onnoodig af te stijgen;
Iedere smart, door mij bezongen,
alle kwalen, wee en wonden,
Heb ik op deez' droevige aarde,
te Florence, reeds gevonden.”

(Naar Geibel.)

W. H. KIRBERGER.

JUDAS ISCARIOTH

DOOR

E. GEIBEL.

Hij is het! Ieder uur getuigt: Hij is't!
De stormwind hoort hem, en de vjggeboom
Verdort op zijn bevel. Geen geest van ziekte
Of kwaal bestaat, dien hij niet overmocht;
De stommen spreken en de kreup'len loopen,
Uit hunne graven staan de dooden op,
Gehuld in 't witte lijnwaad. Dat bewijst
Dat hij profeet is. Maar al had hij ook
Van deze wond'ren niets gedaan en was niet
Het gansche land van zijne teek'nen vol,
Van Sions burg tot aan de doode Zee:
Als hij mij aanziet en als uit zijn blikken
De stille glans der eeuwigheid m' ontroert,
Als ik hem spreken hoor en door zijn woord
Zoo vol van eenyoud, zelfs voor 't kind begrijp'lijk,

En ondoorgrond'lijk toch, gelijk de heemlen,
Mijn wezen voel tot in den grond geschokt,
Als door bazuingeschal — dat is 't waardoor
Ik toch bekennen zoude: Hier is meer
Dan Mozes en Elia en de Dooper,
Hier is de Davidszoon aan ons beloofd.

Hij is 't. En toch, ik vind mijn eigen hart,
Zoo koud en donker; neen, daar is geen toon,
Die op de blijde boodschap weérklank geeft.
Waarom snelt hem verheugd mijn gansche ziel
Niet te gemoet, en waarom jubelt niet
Mijn hart een vreugdepsalm en smelt in 't licht
Des heils, gelijk na winterkou de bron
Weér ruischend opspringt met ondooiden straal?
Waarom heerscht nu zelfs, schoon somtijds zijn kracht,
Mij aangrijpt in de ziel en huid'ren doet,
Hierbinnen sombre twijfel, als een nevel,
Mijn geest ombullend, en is 't twijfel niet,
Dan altijd lust tot twijflen? Wat verzet
Zich in mijn leên, toch Juda's stam ontsproten,
Weérspannig tegen zijne Godlijkheid,
En schrikt terug, gelijk 't ontembaar paard,
Voor 't juk dat hij ons oplegt, ja zag liever
Het groot verlossingswerk nog niet volbracht,
Dan *zoo* volbracht? — Ik traacht het te doorgronden,
Maar al mijn peinzen faalt; 'k versta het niet.

Als knaap doorleefde ik uren, vol van hoop
En rijk aan profetie; zij werden later
De kern van mijn bestaan. — Zag ik den vijand

Zijn ijz'ren voetzool drukken in dit land,
En zich vermeten, zelfs den tempelberg
Te naad'ren over de gewijde graven
Waar 't stof der vaad'ren rust: dan stond mijn hart
Van scherpe smart doorvlijmd daartegen op,
En iedre druppel bloeds in mij werd toorn.
Dan zwierf ik rustloos in den stillen nacht
Op 't woest gebergte rond, waar koude wind
De dorre struiken rit'slen deed en 'k smeekte
Dat God zijn vloek, als 't felle bliksemvuur,
Neersloeg op den Romein; ja 'k schreide luid
Om den Messias dat hij ons mocht redden
Uit die ellend. — En keerde ik dan naar huis
Vermoeid van 't klagen, zocht ik weêr de rust
Op mijne legerstee, daar ging een rij
Van ijle schaduwbeelden door mijn slaap,
Weerschijn van 't woest verlangen mijner ziel.
'k Dacht dan alleen te staan op hoogen berg,
En uit de wolken reikte mij een hand,
't Tweesnijdend zwaard, dat 'k nauw had omgebonden
Of vuur'ge kracht doorstroomde mij het bloed.
Mij droeg de geest des drooms gevleugeld voort,
Als rende ik hoog te paard op 't bloedig veld,
Langs blanke speren, lijken, wild gewemel,
Vol bloed en stof — en d'aad'laars der Romeinen
Verscholen zich als duiven voor het onweêr. —
Al sneller, sneller week het vluchtend heir,
En ver in 't Westen steeg een roode vuurglans,
Een zee van vlammen op; de hemel gloeide
Van pool tot pool, en in dien gloed verging
De stad der graw'len, aller heid'nen trots.

En dan weér zag ik mij in purperdosh.
Het donker hair gezalfd met geurige olie,
Op gouden troon; ik hoorde harpen ruischen
Want alle hoogten overschâuwend stond
Jehova's tempel, en des aardrijks vorsten
Vol eerbied knielend, huldigden den Heer,
Die hen door mijnen arm verwon — en mij.

Zoo droomde ik vaak, en dacht aan Jozefs droom.
Als ik ontwaakte. Heel mijn leven werd
Eén smachtend uitzien, daar het droevig heden,
Mij van een schoone toekomst zwanger scheen.
De schriften der profeten sloeg ik na
In 't nachtljk uur, en uit hun duistre woorden
Zoog 'k levenskracht voor eene hoop, die toch
Mijn mond niet uiten durfde, maar ik smeekte
Den hemel dringend om bevestiging.
Doch weken, maanden, jaren snelden voort
Eentonig stil, en heden was als gis'tren,
Geen Godsstem sprak.

Maar eensklaps hoort mijn oor
Een fluisterend gerucht, gelijk de wind
De blaadren ruischen doet van 't peppelwoud;
Dat straks door 'tvolk werd voort en voortgeboodschaft,
Een stemme veler wateren gelijk.
De Heiland, sprak men, lang door ons verwacht,
De Leeuw uit Juda's stam is nu gekomen,
Wegwent'len zal hij Israels schande en juk.
Men deelde elkander vreemde dingen meê:
Een hemelsch licht had Bethlehem beschenen,
Toen hij geboren werd; vergrijsde herders

Verhaalden ons, dat toen zij in dien nacht
Hun vee bewaakten, 't englenwoord hen opriep,
En dat zij toen met vreemde koningen
Neêrknielden voor een kind, welks zoete glimlach
Als sterrenglans scheen in hun droef gemoed.
En als die grijsaards spraken, streek de vreugde
Hun voorhoofd weder glad, 't was of daarover
Een weerschijn kwam van 't licht diens zaal'gen nachts
En hunne woorden klonken als muziek.

Dat alles trof mij, zooals 't bliksemvuur
In 't water slaande, 't roert tot op den bodem;
En wat daar rustte, diep in mijne ziel,
Bedeekt door 't stof van 't daag'lijksch leven, kwam
In wild gewemel boven: sterk verlangen
Naar heil voor mij en voor mijn lijdend volk,
Eergierigheid, pijn van gekrenkten trots,
Onrustig peinzen, daar 'k niet zonder smart,
Zoo twijf'len kon en toch de waarheid vreesde;
Dus, vol van hoop en vrees: *hij kon het zijn*,
Zocht 'k den Jordaan.

O wonderbare stond

Die als 'k aan u terugdenk, nog mijn hart
Doortrikt met huivring en de sterke kern
Van 't mannelijk gemoed in vrouw'lijk heimwee
Dreigt te doen smelten — was 't misschien niet beter
Dat ik u nimmer, nimmer had doorleefd,
Dan dat gij kwaamt en gingt, en heel mijn leven
Door u een onoplosbaar raadsel werd?

Een koning hoopte ik, huldigde mijn groet,
Ik dacht een held te zien aan Saul gelijk
Die uitstak boven 't hem omringend heir;
Profeet en hoogepriester zou hij wezen,
Die met zijn woord in vlammend vuur gedoopt,
De helden opriep tot een heil'gen krijg —
Maar hoe gansch anders was hij! — Liefdevol,
Bekleed met ootmoed, — neen hij droeg geen krijgszwaard,
Maar breidde d'armen uit, als wilde hij
De wereld drukken aan zijn hart; zijn woord
Bracht oproer niet, maar vrede; in zijn gewaad
Was niets dat op een koning hopen deed, —
En echter droeg zijn helder voorhoofd 't merk,
Van goddelijken oorsprong; toch lag daar
In zijne oogen zoo iets ondoorgrond'lijks,
Dat ik mijn bliken voor hem nedersloeg,
Als staarde ik in de zon.

En als ik nu
Verward, getroffen, met mijzelf in strijd,
Weer weg wou sluipen, onder 't volksgewoel,
Gelijk een bloedend hert in 't struikhout rust zoekt:
Wendt hij zich eensklaps om en slaat zijn oogen
Met zulk een blik op mij, dat 'k niet kon gaan
Maar mij gebonden voelde; en ik begreep
Dat hij mij gansch doorzag, want 'k hoor zijn stem:
Kom, volg mij! 'k Weet wat uw verlangen is.

'k Gehoorzaam. En nu scheen 't mij uren lang,
Dat ik vernieuwd was. Zooals zachte sluimer
De koorts des zieken stilt, bracht mij zijn woord,
Weer vrede in het diep ontroerd gemoed.

Geheel mijn levenswijs en mijn gebed
Werd anders dan het was en 'k weende tranen,
Gelijk ik weende als kind; mijn wrok versmolt.
En hoorde ik dan gezeten bij de schare,
Naar 't woord dat vriend'lijk van zijn lippen kwam,
Dan was 't mij vaak te moede, of ik schreed
Door eenen donk'ren onderaardschen gang,
En of daar ver bij 't laatste rotsgewelf
Een straal van daglicht scheen, en zacht verlangen
Naar 't volle licht vervulde mijne ziel.

Maar 't waren uren slechts, en al hun glans
En heil was droom. Mijn geest die zich een pooze
Gewiegd had in een sluimer vol van lust,
Rees op uit trage zwakheid en verlangde
Iets grooters toch. — Aan zijne wonderkracht
Kon ik niet twijf'len, maar wat baatte zij,
Als hij haar roesten liet, zooals een slagzwaard
Roest in de scheede? Daden wilde ik zien:
Het juk dat Sion buigt gebroken; 't kwaad
Gewroken dat wij dulden, en het rijk
Der uitverkoren stammen weer hersteld,
Hem zelf gekroond; aan zijne zijde *mij*.
Maar hij trok door het land, en predikte,
Genas de zieken, en het werd geen heirmacht,
Maar een gevolg van zondaars, dat hem naliep.
Hij redde lichtekooien, aan den bronrand
Sprak hij tot vreemde vrouwen; ons beval hij:
„Geef gij den Keizer, wat des Keizers is,”
Terwijl diens trotsche lictor, daaglijks nog,
Voor Juda's rug de geeslroeden bindt. —

En als ik eindlijk in mijn droevig hart
Het ongeduld niet langer kon beheerschen,
Daar naderde ik hem op een hoogen berg,
En wees hem zijne taak: ik toonde hem
Het schoone land dat op zijn koning wachtte,
Zooals het daar beneën, met zijne steden,
Zijn meren en zijn bergen, baadde in 't licht.
Maar uit zijn donker oog schoot in mijn ziel
Een felle bliksemstraal, en zijne stem
Klonk dreigend in mijn oor: Ga weg, verzoeker!
Zijt gij daar weder? Spoed u achter mij!

En sinds dien dag staat daar iets tussehen ons,
Gelijk een scheidsmuur. 'k Weet niet wat hij wil
En onbegrijp'lijk is mij al zijn doen.
Wel klopt somtijds nog zijn ontdekkend woord
Als hij mij aanziet, dringend aan mijn binnenst',
Den ingang zoekend, dien het vroeger vond,
Maar den onmacht'ge wijkt de grendel niet.
En als mijn voet hem volgt, als hem mijn kracht
Nog steeds gehoorzaamt, is 't gewoonte slechts:
Want nauwlijks deed ik, wat hij mij gebood,
Of als een boog die weder wordt ontspannen,
Keert in zijn somb'ren trots mijn geest terug,
En 'k weet slechts dit, dat wij gescheiden zijn.

Nu hoor ik wonderlijke stemmen vaak,
Als rijzende uit den grond, in 't windgefluister,
Of d' avondnevel komen tot mijn oor.
En als ik daarnaar luister, dringt in mij,
Een doodelijk gevoel omhoog, mijn haat,

Aangroeiend als een ijsspits door de vorst.
En een gedachte, die ik sinds zij aanving
Aan 't licht te treden en gestalte kreeg,
Niet meer verbannen of beheerschen kan,
Spoort mij tot een vermetel waagstuk aan,
Om 't aangevangen werk naar *mijnen* zin
Een weg te banen, of ook — als 't niet gaat —
Het te vernielen, en op zijnen bouwval
Met opgeheven hoofd, *mijn* weg te gaan.
Hoe komt dit in mij op, waar voert het heen?
Wien zou ik 't vragen? Is 't een eeuwig noodlot
Dat mij vooruitdrijft? Is 't een deel des vloeks
Dien Adam als een erfgoed ons verwierf?
Is het die drang, waardoor der englen sieraad
De kroon verwierp, die op zijn voorhoofd blonk,
En Satan werd? — Ik weet het niet te noemen,
Noch te beheerschen. Ga het dan zijn gang.

L. C. SCHULLER TOT PEURSUM.

Alkmaar, Aug. 1884.

DE VROUW VAN DEN ZENDELING.

In het Christelijk dagboek van Bronsveld, (Bij de Levensbron) waarvan hij met waarheid zegt, dat het niet in plaats van den Bijbel, maar er na gelezen moet worden, komt ook een treffend stuk voor van A. Bersier, over Gebedsverhooring. („Door Gelooven niet door aanschouwen”). Zeer schoon beschrijft deze daarin dat God, uit de reinste liefde tot zijn menschenkinderen, niet altijd ons gebed verhoort op een voor ons zichtbare wijze, daar onze godsdienst een onedele zou worden, eene om den broode, als wij altijd woordelijk kregen waar wij om vroegen. „Hoevelen zouden dan nog Christen worden uit *liefde?*” vraagt hij. „Allen zouden het worden uit eigenbelang, even als de joden in menigte Jezus volgden toen Hij het brood vermenigvuldigd had. Welnu, die geest van den loondienaar wil God doen sterven in onze zielen, want Hij heeft iets heerlijks aan die zielen toegedacht. Hij wil ze kracht geven tot een belangelooze liefde. Daarom laat Hij, terwijl Hij verzekert dat elk gebed *gehoord* wordt, ons meestal niet zien hoe Hij het *verhoort*. Denk aan het treffend voor-

beeld der Kananeesche vrouw. Wat had zij verkregen indien zij alleen had gewandeld door aanschouwen, en niet gelet had op het hart van den Heer?" En zoo gaat hij voort. Heerlijke woorden, die ons de gebedsverhooring in haar hoogere opvatting doen kennen!

Maar om ook zwakkere zielen te gemoet te komen, om te bewijzen dat het: „Roep mij aan in den dag der benauwdheid, en ik zal er u uithelpen," het „Eer zij roepen zal ik antwoorden," het „Bidt en u zal gegeven worden, klopt en u zal opengedaan worden, zoekt en gij zult vinden," en hoe de duizenderlei tekstwoorden meer heeten vol beloften over bidden, — want, zou er wel iets zoo veelvuldig voorkomen in den Bijbel, als opwekkingen tot kinderlijk geloofsvertrouwen? — om te bewijzen dat die beloften ook nu nog evenveel kracht hebben als toen zij werden uitgesproken, laat God herhaaldelijk, ook nu nog, de letterlijkste vervulling dier beloften voorkomen.

Op hetzelfde oogenblik dat bekende philanthropen bidden om een bepaalde geldsom, wordt die bepaalde geldsom hun thuis gebracht. In den eigen nacht waarin een Daniël Krummacher met God worstelt om de ziel eens dronkaards, en roept „nu, Heer, nu!" kan die dronkaard het op zijn bed niet uithouden, en den dageraad niet afwachten eer hij tot „dominee" gaat, en zegt dat het hem nu ernst is, dat hij nu een beter mensch *wil* worden; en hij wordt een beter mensch. Als spitsboeven een anderen predikant willen mishandelen, die hen te zeer de waarheid gezegd heeft, zien zij bij zijne thuiskomst van een zieke, waarbij zij hem opwachtten, in het heldere maanlicht twee engelen naast hem gaan, die zij

voor vreemdelingen houden, zoodat zij hem niet durven aanvallen. Als Dr. Schubert van zijn legerstede God zoo vurig bidt om hem aan een andere betrekking te helpen, waarin hij Hem beter dienen kan, dan wordt in dien eigen middernacht, op mijlen afstands, zijn vriend wakker, omdat het hem is alsof hem in het oor gezegd wordt „benoem Schubert”, en hij benoemt hem voor een betrekking die als met een schaartje voor Schubert geknipt bleek. En men zou deze voorbeelden tot in het oneindige kunnen vermenigvuldigen, als iemand maar een geopend oor en hart er voor heeft.

Wie voor zulke zichtbare ingrijpingen van het Opperwezen in de lotgevallen der kinderlijk geloovigen, meer dan de meeste menschen een geopend oor en hart had, dat was de Zwabeusche schrijfster, de beminnelijke Ottilie Wildermuth. Trouwens zij *schreef* niet, zij schreef *op*; wat zij met haar helderen blik waarnam, en wat anderen haar, de deelnemende bij uitnemendheid, mededeelden uit eigen en anderer ervaringen, dat heeft zij woordelijk te boek gesteld. „Waarom verzinnen en phantazeeren”, zeide zij tot haar dochter, „als wij zulk een wolk van getuigen rondom ons hebben?” Aan eenige van die eenvoudige, maar daarom niet minder aangrijpende bladzijden uit het Godsrijk onzer dagen nu, wensch ik hier een plaatsje te geven, en doe het in haar eigen woorden zoo getrouwelijk mogelijk overgezet. Het heet:

DE VROUW VAN DEN ZENDELING.

DOOR OTTILIE WILDERMUTH.

In het vrije Engeland was het, dat een vrije jonkvrouw

het besluit opvatte om zichzelf, en haar geheele doen en laten, aan het zendingswerk te wijden. Mary Clinton was geen dweepster, zij was ook niet een dier berustende zielen:

Die zich ten hemel voelen heengegogen
Omdat zij in deze aarde zich bedrogen.

Zij behoorde ook niet tot de klasse der veelgezochten en veel bewonderden, een klasse die, tusschen twee haakjes, langzamerhand uitsterft: zij was een stil, in zichzelf gekeerd schepseltje, dat in haar omgeving niet genoeg vond voor haar gemoed, geen sympathie voor wat haar het diepst vervulde.

Ook voor Mary stond, evenals voor zoovele andere jonge meisjes, het leven gereed met allerlei onschuldige, gemakkelijk te bereiken genoegens. Haar ouders waren dood, maar in de woning van haar ten tweede maal gehuwde stiefmoeder, had zij een gepast en veilig thuis gevonden, al waren het alleen banden van gewoonte en verplichting die haar daaraan verbonden. Mevrouw Clarke beschouwde zichzelf als het model eener stiefmoeder, omdat zij de kleine Mary niet geslagen en niet gekweld had, omdat zij gerstewater voor haar kookte als zij hoestte, omdat zij haar naar de school en de kerk had gezonden, en haar netjes en ordelijk in de kleeven gehouden had. De heer Clarke, haar tweede man, was een type van een ouderwetsch burgerman, in een bruinen rok, met een noteboomhouten snuifdoos, en een stok met een zilveren knop; hij beheerde Mary's kleine erfenis met nauwgezette eerlijkheid, en deed haar overigens niets ten goede of ten kwade.

Het echtpaar voerde een hoogst eerbaar burgerlijk bestaan; zij hielden den Engelschen Zondag zoo stiptelijk als iemand, zonder veel er bij te denken, en geloofden zich zeer verdienstelijk gemaakt te hebben jegens het Godsrijk als zij drie preeken achter elkaar hadden aangehoord, hun gave op het altaar hadden gelegd voor armen en zending, en dan daarna de zes overige dagen van de week in de oude, alledaagsche sleur doorbeuzelden. Al wat Mary aan ontwikkeling van geest en gemoed bezat, had zij eener vriendin harer overleden moeder te danken, een weduw, die in hetzelfde plaatsje woonde, een moeder der armen, een zuster der bedroefden, bij wie de stille Mary eerst recht voelde wat een thuis was.

In haar eigenlijk tehuis, in het saaie, bekrompen leven, zonder eenigen hooger drang, werd het Mary hoe langer hoe leeger en onbevredigder; zij kon zich niet eens diets maken dat zij er noodig was, want een nichtje van haar tweede moeder, keek haar reeds lang met leede oogen aan, en wenschte niets liever dan haar plaats in te nemen, waar zij door haar heele zijn en aanleg dan ook veel beter voor paste dan onze Mary.

Nu werd de wensch hoe langer hoe levendiger in haar, om ergens in verre landen aan heidenen het evangelie te verkondigen, wat in Engeland meermalen door alleen staande vrouwen ondernomen wordt. Zij wilde zich te dien einde bij een naar Indië vertrekkend gezelschap aansluiten, en daar in een van de scholen waar inlandsche vrouwen en kinderen door Europeesche vrouwen onderwezen worden, een werkkring vinden. Zij had dit besluit reeds lang, onder biddend opzien bij

zichzelf vastgesteld, tot zij eindelijk, op een goeden morgen, het waagde er aan het ontbijt, mee voor de dag te komen.

Dat was me een ontzetting! De heer Clarke liet van ontsteltenis zijn courant onder de tafel vallen, en Mevrouw haar theekopje in haar schoot: „Maar wat bezielt u, alleen onder de heidenen? Zijn er geen menschen genoeg om dat te doen, buiten u? Geloof gij dat zij op Mary Clinton gewacht hebben om de Malabaren te bekeeren? Heb ik u daarom met zooveel moeite tweemaal den kinkhoest en eens het roodvonk doorgehaald, opdat ge mij nu op mijn ouden dag in den steek zoudt laten!” zoo declameerde mama. Ook de heer Clarke hield een uiterst stichtelijke rede over den tekst: „tracht niet naar hooge dingen maar voegt u tot de nederigen,” en Mary was te werkelijk nederig om tegen hen allen te willen indruischen. Zij trachtte nu te gelooven dat zij het mis had gehad toen zij den drang haars harten voor een roepstem van boven had gehouden, en wilde op nieuw pogen aan een nauwgezet vervullen van haar dagelijksche bezigheden genoeg te hebben. Zij maakte mama Clarkes mutsen op, voerde mijnheer Clarkes vogeltjes, en nam deel aan de liefdeplichten harer vriendin; maar als zij alleen zat, was het haar telkens en telkens weer als werd haar toegeroepen: „kom over en help ons.”

Om de volgzzaamheid te beloonen waarmee Mary haar „opgewonden ideeën” uit haar hoofd gezet had, besloot de heer Clarke, op een reis voor zaken die hij naar Londen doen moest, haar en Mevrouw Clarke mee te nemen.

Mary kon er niet zeer opgewonden over zijn, maar men kondigde haar de groote gebeurtenis met zulke triomfeerende gezichten aan, dat zij het niet over haar hart krijgen kon om anders dan vriendelijk dankend het aanbod aan te nemen. Zij naaide van den vroege morgen tot laat in den nacht aan het reistoilet voor haar mama en haar zelf, om nog den tijd er uit te kunnen breken, om met haar vriendin een toespraak van een Duitschen zendeling te gaan hooren, die in Engeland zich nog verder voor zijn beroep had toegerust, en ook anderen daarvoor trachtte te winnen.

De jonge man sprak zeer eenvoudig. Een groot aantal zijner toehoorders konden er niet over heen dat hij het Engelsch zoo slecht uitsprak; maar Mary drongen zijn woorden, de geest die er uit sprak, tot in haar diepste gemoed, en een smartelijk heimwee naar haar vroegere wenschen en plannen ontwaakte weder in haar hart, toen zij bemerkte hoe moedig en hoopvol hij zijn moeielijk ambt aanvaardde.

De toespraak was afgelopen, Mary ging weer naar huis, en onderging getroost de haar beloofde genoegens; maar het was haar alsof zij alle heerlijkheden van Londen, en alle pracht ter wereld zou willen verzaken, als zij nog maar eens den zendeling had mogen hooren.

Vrij moede kwam zij naar Brighton, naar haar vriendin, terug. „Jammer Mary”, zeide deze, „dat gij juist nu weg moest zijn. De jonge man dien gij hebt hooren lezen, is gisteren van hier afgereisd om een vrouw te zoeken, een medehelpster bij zijn moeielijken werkkring. Op raad zijner vrienden gaat hij naar X., om de dochter van den predikant daar te leeren kennen. Ik wou dat

gij hier geweest waart," voegde zij er glimlachend bij, „dan had hij zoo ver niet behoeven te gaan.”

Hier werd Mary gloeiend rood; om de aandacht af te leiden, begon zij zoo druk over Londen te praten dat haar vriendin niet wist hoe zij het had. Maar hoe op dien avond, en in de stille uren des nachts, Mary's gedachten weer terug dwaalden naar die aangrijpende woorden die zij gehoord had, en tot hem van wien zij uitgingen, dat heeft zij niemand toevertrouwd. Zagen ook haar oogen des morgens een weinig rood, zoo sprak slechts stille berusting en gelatenheid daaruit; alleen vermeed zij het, met haar vriendin weer over den Duitschen zendeling te spreken.

Maar Mrs. Mary, zoo heette haar vriendin, was, zooals de meeste oude dames, fel op huwelijken-smeden en kon het maar niet te boven komen dat Mary juist toen van huis had moeten zijn. — Ook duurde het niet lang of zij ontdekte een anderen zendeling-huwelijkscandidaat, in den persoon van een landsman, Mr. Miller, die naar Abyssinië bestemd was. Natuurlijk moest de lieve Mary nu op de thee gevraagd worden. Wel spraken niet de koene ondernemingsgeest en de blijmoedige opgewektheid uit den heer Miller die haar den Duitschen zendeling zoo aangenaam gemaakt hadden, integendeel hij was een bleek, bijna somber man, en zijn strenge uitspraken bewogen niet de zachte snaren in haar gemoed die bij de gebroken woorden van den anderen getrild hadden, maar toch lag er een ijzeren vastberadenheid en een heilige ernst in zijn wezen die haar tegelijk schroom en eerbied inboezemden. Mr. Miller sprak veel met Mary, zij scheen hem beter

te bevallen dan tot nu toe een harer sekse het gedaan had; tot een lange, teedere hofmakerij had hij noch tijd noch aanleg, en weldra hoorde Mary uit den mond van haar vriendin de vraag: „Wilt gij meetrokken met dezen man?”

Voor eenige weken zou het Mary gemakkelijk geweest zijn om het antwoord te geven waardoor haar stille, lang gekoesterde wensch, op de voor een meisje natuurlijkste wijze in vervulling zou komen, maar nu wilde het jawoord haar maar niet over de lippen.

Doch in ware vrouwen ligt een drijfkracht, bijna even machtig als de eigen harteneiging — het medelijden. Mary hoorde van haar vriendin een treffende schildering van de levenslange verlatenheid en eenzaamheid van den armen, als jeugdig knaapje reeds wees geworden Miller, en hoe hij nu met zijn zwakke gezondheid, die hem alle natuurlijke opgeruimdheid benam, heel alleen zijn bezwarende taak aanvaardde; daar vloeyde haar gemoed over van den drang hier helpend tusschen beide te komen, te troosten, te steunen; en eindelijk legde zij haar hand in de zijne.

Mevrouw Clarke was hoogelijk verwonderd toen de doodsbleeke man als candidaat naar de hand harer dochter optrad. Maar Mary was mondig, en er viel dus niet veel aan te doen, hoewel de mama onuitputtelijk was in bezwaren. „Dan hadt ge nog wel een dominee of een docent in je eigen land ook kunnen vinden, of een weduwnaar met een troep kinderen en een verwaarloosd huishouden, als je dan absoluut de zendeling woudt spelen; waarom moet je nu zoo buitenslands gaan, en dat nog al met een ziekelijken man!” Maar Mary's besluit

stond ditmaal vast, en zij was en bleef Miller's verloofde. — Was het haar daarbij blij te moe? Dat niet, maar vrede had zij voor zich zelf, zooals die vrede vinden, die naar beste weten trachten te doen wat zij gelooven dat God van hen wil.

Kort voor haar vertrek vernamen zij dat een ander jong paar, met hetzelfde doel, de reis met hen doen zou. Een jong man, met een allerlieft, maar zwak uitzierend vrouwtje, stelden zich op het schip als hun collega's aan hen voor — het was de Duitsche zendeling.

Over Mary's gezicht vloog een lichte blos, en vaster drukte zij de hand van haar echtgenoot. Maar zij was van een krachtige natuur, en wilde liever de zaak flink onder de oogen zien, dan in half bewuste bespiegelingen voortdroomen; en weldra had zij in een stille ure, alleen met God en haar gemoed, de kracht en de kalnte gevonden waaraan zij behoefte had. Een recht hartelijke vriendschap ontstond er tusschen de beide paren: misschien echter had Mary er wel een weinig de hand in gehad, dat haar man en de Duitscher niet in dezelfde streek, maar op uren ver uit elkaar liggende stations geplaatst werden. Het was jammer. De blijmoedige opgewektheid en onverstoorbare gelatenheid van den Duitscher hadden gewis weldadig gewerkt op Miller's zwaartillend, beklemd gemoed. — Maar misschien was het ook goed zoo.

Toen de vier vrienden een vriendelijk afscheid van elkaar genomen hadden, naar zij meenden voor het leven, — zeide het zwakke vrouwtje van den Duitscher, met tranen in de oogen tot hem: „dat is een betere zendelingsvrouw dan ik, arme tobziel; als God mij van

uwe zijde wegneemt, moge Hij u dan zulk een medehelpster toevoeren.”

Jaren verliepen. Het waren moeilijke jaren voor Mary. Millers ligchaam en geest waren niet opgewassen tegen zijn goeden wil; en Mary had al haar kracht, en al haar moed noodig, om de troostende, helpende vredesengel voor hem te blijven die hij zoozeer behoefde, iets waarvoor hij haar dan ook op zijn sterfbed nog zegenend dankte.

Na zijn dood voelde zij zich nu zoo heel alleen in de wereld, en haastte zich om zich uit deze eenzame streek, naar een meer bewoond deel van de wereld te begeven. Haar oud plan, om aan het hoofd van een vrouwen-school te komen, zou nu toch vervuld worden; en daar leefde zij in stilte voort, rijk aan ondervinding.

Zij was reeds eenige maanden in die school, toen onder de zwarte kindertjes er ook een blank werd aangemeld, — het kind van een zendeling dat zijn moeder verloren had, en dat hij hier in verpleging wilde laten, tot hij gelegenheid vond om het naar Engeland, naar de grootouders, te sturen.

Mary, als de opperste van de school, ontving vader en kind. — Het was de Duitsche zendeling.

Ik schrijf geen roman, evenmin als Mary en de zendeling voornemens waren er een op te voeren.

Twee harten, die elkander behoorden, werden nu te zamen gevoegd, en de lange scheidingstijd dien zij doorleefd hadden, was niet te vergeefs geweest.

Ik heb deze geschiedenis uit Mary's eigen mond; zij was met haar man in Duitschland, toen hij zijn oude „heimat” bezocht. Haar kinderen had zij een poosje van

te voren naar Engeland gebracht, daar het in die gloeiende
keerkringslanden ouders niet vergund is zich lang in het
bijzijn van hun kroost te verkwikken.

De vrede dien de wereld niet geeft lag over heel het
wezen van dit tweetal uitgegoten, en zij gingen vol moed
opnieuw de bezwaren en gevaren van hun zendelingsleven
tegen. Hun vereeniging was een schoone bevestiging
van het woord: „Het hart des menschen overdenkt zijnen
weg; maar de Heer stiert zijnen gang.”

H. KOORDERS BOEKE.

TUBINGEN 1884.

AAN DR. N. BEETS.

O 'k gun u den glans die uw schedel omstraalt,
Den lauwer in 't edelste strijdperk behaald,
't Metaal u door vorsten geschonken;
Geen krone te schoon voor zoo achtbaar een hoofd,
En, wordt door geen nijd u die immer ontroofd,
Mij doet zij in geestdrift ontvonken.

Maar wat ik u niet gun, wat immer mijn hart .
Vervult met een stille, weemoedige smart,
Schoon dankend voor jaren van zegen,
Het is, — en, in waarheid, toch staat zij u schoon, —
Der grijsheid eerwaardige, sierlijke kroon,
Erlangd op gerechtigheids wegen.

O Man van genie, met zoo vroom een gemoed,
En allen die met u in blakenden gloed
Hun gaven Gods koninkrijk wijden,
Ik gunde der menschheid tot heil en tot vreugd
Zoo gaarne u een eeuwige, een blijvende jeugd,
Hoewel, ach, met lijden en strijden.

Wat zeg ik? — Die wensch waar hardvochtig en wreed:
Een eeuwige jeugd . . . maar met strijd en met leed . . .
Hoe dwaas is mijn eigene wijsheid!
Een eeuwige jeugd, maar met eeuwig genot,
Zij wacht na den dood u daarboven bij God:
O, 'k gun u de krone der grijsheid!

GEKA.

HET SPIRITISME 1).

(Eene voorlezing.)

Noodzakelijk moet aan de *beoordeeling* van het Spiritisme eene *beschrijving* van dat verschijnsel voorafgaan. Wij willen die dan ook geven, niet volledig, maar in de hoofdtrekken. Ik wensch den ernst van ons zamenzijn te verhoogen door mij te onthouden van hetgeen de nieuwsgierigheid in spanning brengt, van geschiedenissen die de fantasie prikkelen. Nuchter en ernstig wil ik deze dingen toetsen aan Gods geschreven Woord,

1) Naar aanleiding van een dezer dagen ontvaangen brief, waarin mij gevraagd werd of het waar was, dat een ernstig man, die mij genoemd werd, zich met het *Spiritisme* bezighield en geloofde aan de mogelijkheid om de geesten der afgestorvenen te doen verschijnen, zocht ik op wat eene vriendenhand een paar jaren geleden, vrij nauwkeurig opteekende van eene lezing, toen ter tijd door dien geachten Evangeliedienaar over dat onderwerp gehouden — verzekerd dat ik daarin overvloedige stof zou vinden om dien brief doeltreffend te beantwoorden.

Het Ms. doorbladerende, kwam echter de wensch weder bij mij op om het als een tegenwigt of eenvoudig getuigenis tegen allerlei ongezonds dat over dat onderwerp ter sprake en van de pers komt, ook door den druk verkrijgbaar te stellen. Toen ik de toestemming daartoe van den waarden auteur vroeg, antwoordde hij mij dat eene

de Heilige Schrift, voor welke ook ik mij onvoorwaardelijk buig — en alzoo dit verschijnsel eerst kortelijk aangeven, dan de waarde er van bepalen.

Herinneren wij ons uit het eerste tooneel van Goethe's Faust hoe de held der tragedie ons meedeelt dat hij van alle wetenschap oververzadigd is, en zijn reusachtige kennis hem niets heeft gebaat. Het genot van zichzelf volkomen te bezitten, het genot der liefde in hoogerem zin, zijn onverzadigde begeerte naar levensgeluk, blijven zonder bevrediging. Daarom, zegt hij: „Darum habe ich mich der Magie ergeben, ob mir durch Geistes Kraft und Mund nicht manch Geheimniss würde kund; dass ich erkenne was die Welt im Innersten zusammenhält.“ (Daarom, omdat ik onbevredigd ben en genieten wil, heb ik den *snelsten* weg getracht inteslaan en mij aan de Magie overgegeven).

Goethe spreekt hier eene gedachte uit, die bij uitnemendheid geldt van de kinderen dezer eeuw, namelijk de begeerte om snel te genieten, om met één slag zich toe te eigenen, onmiddelijk te grijpen, wat naar Gods wil

in het openbaar uitgesproken rede als het ware publiek eigendom was, zoodat die ook verder mogt medegedeeld worden, al vond hij er zelf te weinig bijzonders in om die nog met zijn naam uit te geven, daar ieder geloovig man die de zaak ernstig onderzocht hetzelfde zou kunnen zeggen.

Ik vlei mij echter dat velen met mij zich zullen verblijden over het in ruimer kring verkrijgbaar stellen van deze ernstige waarschuwing tegen een kwaad, dat ook onder ons te weinig als zoodanig wordt beschouwd.

En nu — den lezer heil!

TRYFOSA.

Zie dit onderwerp vooral ook grondig behandeld in de Gids No. 10 van 1882, naar aanleiding van een boeiende studie over Swedenborg.

in den langzamen weg van arbeid en wettige toefijgening eerst ons deel worden kan. Van daar de groote rol die het *hazard* in onze dagen speelt, in loterijen enz. Op die lijn van het eigenmagtig in bezit nemen van hetgeen de mensch eerst van lieverlede op het gebied van het verborgene weten mag, ligt, zoo al niet het spiritisme zelf, dan toch de groote belangstelling die dat verschijnsel overal vindt. Ook wij mogen het niet verachten, niet mededoen met die soort van schouder-ophalende minachting waarmede velen dit verschijnsel voorbijgaan. Dezulken beroepen zich op het fantastische dat er in ligt, het glimlachwekkende van den toestel die daarbij behoort; het zonderlinge van volwassen menschen die zich aldus van een stoffelijk apparaat, tafels enz. bedienen; al dat wonderlijke, dat maakt dat men er liever niet meê te doen wil hebben en er stilzwijgend voorbijgaat. — Dit is echter zeer verkeerd. Wanneer mannen van wetenschap als Ulrici, de jongere Fichte, ook de natuurkundige Zöllner in zijn werk *Naturwissenschaft und Offenbarung* met grooten ernst zich beijveren om het wetenschappelijk te doorgronden en te beschrijven, — dan is het aanmatigend het zonder ernstige kennismaking voorbij te gaan.

Het verschijnsel van zich in betrekking te stellen met de onzichtbare geestenwereld is zeer oud. In Deuteronomium 18 wordt Israël gewaarschuwd: „Onder u zal niet gevonden worden een duivelskunstenaar, of een die de dooden vraagt.” — En dan zijn er verschillende opgaven van gruwelen waaraan zij zich niet mochten overgeven; *om der wille van die dingen verdrijft God de heidensche volkeren uit hun bezitting*. De woorden uit Deuteronomium zijn daarom niet „een papieren argument” zoo

als men ze dikwijls genoemd heeft, omdat de wetgever daarin een beroep doet op het oorspronkelijk menschelijk gevoel. Voor die heidenen die buiten het licht van Gods Openbaring leefden was het reeds misdadig, gij Israël die de belofte hebt: „*Eenen Profeet uit het midden van u, uit uwe broederen, zal u de Heer uw God verwekken, naar Hem zult gij hooren,*” zoudt nog veel schuldiger zijn als gij zoo iets deelt. Gij volk Gods, dat geroepen zijt in het licht te wandelen, laat dergelijk schemerdonker beneden u zijn.

Wat de condities betreft die hiertoe gelden, van de *mogelijkheid* van een gemeenschap der afgescheiden zielen met de wereld die wij bewonen, is reeds bij de oude volken veelvuldig sprake. In de Phaedo van Plato wordt het geloof uitgesproken dat zielen die hier hunne zinnelijke neigingen niet afleggen, langen tijd hunne graven omzweven, omdat de hartstogten de ziel als met een nagel aan het lichaam hechten en haar zelve bijna lichamelijk maken. En Tertullianus, een kerkvader uit den tijd der keizers Severus en Caracalla, ongeveer 200 jaren na Christus, in zijn *Apologetiek*, een geschrift tot verdediging van de christenen geschreven, vermeldde uitdrukkelijk (Cap. 23) dat daar zijn magische kunstenaars die zelfs tafelen doen voorspellen. Dus moet dat verschijnsel toen reeds bekend zijn geweest. — Aan het einde der vorige eeuw, vonden wij allerlei daaraan verwante verschijnselen. Wij denken daarbij aan Jung Stilling, aan Lavater, Oberlin en bovenal aan Swedenborg, in 1772 op 84-jarigen leeftijd gestorven. Swedenborg was een buitengewoon man, die wonderbare ervaringen heeft gehad. Zijn leven is wel waard dat

men er kennis van neme. Zijne ondervindingen op het gebied van een weten dat boven de menschelijke ervaring uitgaat, zijn inderdaad merkwaardig. Hij wil bepaald eene goddelijke openbaring gehad hebben „*tot opening van zijnen geest.*” Zelfs de drooge nuchtere Kant, die van al het fantastische afkeerig was, vermeldt in zijn geschrift: „*Traum eines Geistersehers*” en hij doet het met weezin — hoe Swedenborg in zijn eigen tegenwoordigheid blijk heeft gegeven, van op het oogenblik zelf kennis te dragen van een brand te Stockholm en ook van andere geheimen, die hij op de gewone wijze niet weten kon.

Heinrich Zschokke, een rationalist, een man van bedenkelijke overtuigingen, maar eerlijk en waarheidlievend, verhaalt ook in zijn *Selbstschau*, hoe zich wonderbare kennisgevingen aan hem opdrongen. Met weezin deelt hij het mede, maar hij moet het zeggen om der waarheid wil.

Het einde der vorige eeuw leende zich wel tot eene dergelijke stemming. De geheele toestand bragt het mede, gelijk dat trouwens nu ook zoo is. Wanneer men onze dagen, die ook het einde van eene eeuw zijn, met het eind der vorige vergelijkt, dan zijn er treffende overeenkomsten. De politieke en godsdienstige toestand was toen afgeleefd en overspannen te gelijk. Een drukkende dampkring was er over alles, een zwoele atmosfeer die eene geweldige katastrofe deed duchten. Die is ook gekomen in de Revolutie; en wat ons nu staat te wachten is Gode bekend.

Sinds 1848 heerscht, inzonderheid in Amerika, eene groote levendigheid op dit gebied: tafelkloppen, geesten-

openbaringen, werden daar het eerst vernomen, en dat alles strekte zich verder over het vaste land van Europa uit. Er kwamen zoogenoemde mediums op, bijzonder vatbare personen, van welke de opgeroepen en verschijnende geesten zich bedienden om zich te materialiseeren, ook om zich door schrijven mede te deelen: — die mediums verkeerden daarna in een toestand van groote uitputting.

Ook het zelfstandig geestenschrift begon zich te vertoonen, iets dat daarom te merkwaardiger is, omdat alle zelfbedrog, alle fantasie, daarbij uitgesloten is: men kan het schrift zien, het is onloochenbaar.

Meer en meer vormden zich kringen van Spiritisten, zichtbare en voelbare lichamelijke aanvattingen werden waargenomen, materialisatiën die men zien en betasten kon. — In Amerika berekent men dat er wel tien à elf millioen aanhangers van het Spiritisme zijn, en daaronder met bekende en beroemde namen, — en in Europa is het getal daarmede in evenredigheid. Sommigen noemen zich Spiritisten, anderen verkiezen den naam van Spiritualisten. In Frankrijk Allan Kardec en Adeline v. Vay. Baron Ludwig von Guldenstube, een Zweed die zich met zijne Zuster Julie meest in Parijs ophield en in het fransch een boek schreef: „Pneumatologie positive” (ook in het Duitsch vertaald.)

Dat verschijnsel heeft dus aanspraak op ernstige kennisneming. Het heeft zijne wetenschappelijke zijde: *naar mijn overtuiging* — ik treed niet in bijzonderheden, maar ze is op *naauwkeurig onderzoek* en *nadenken* gegrond: — naar mijn overtuiging zijn een groot aantal van de genoemde feiten *waar*; ik geloof aan de werkelijkheid van

die verschijningen. Veel humbug is daar onder, veel onnaauwkeurige waarneming, fantastische zelfmisleiding en ook opzettelijk bedrog. Doch als wij aan dat alles een ruim aandeel geven, blijven er nog genoeg feiten over om het onverantwoordelijk te maken, dit alles naar het gebied der fantasie te verschuiven. Velen zijn er die met weerszin, ondanks zichzelf, zich gedrongen hebben gevoeld deze dingen te onderzoeken en hebben ze waarheid bevonden, o. a. Edmund, president van den Senaat te New-York, die om zijne overtuiging, omdat ze zooveel opspraak verwekte, zijn presidentschap heeft moeten neerleggen. — Ook Zöllner, een bekend natuurkundig Professor te Leipzig, gelooft dat wij hier met werkelijkheid te doen hebben, al zijn onze gewone zintuigen te grof om die te doorgronden. Hij wijst ook aan hoe bij Plato, Kant, Euler en anderen, aanduidingen daaromtrent zijn.

In Engeland is het Spiritisme het meest positief opgevat. Een geneesheer deed eene oproeping aan het Dialectisch Genootschap te Londen, dat zich tot taak stelt, al wat zich voordoet te onderzoeken, en sprak: „gij zijt ook verplicht hiervan kennis te nemen.” Gedurende langen tijd werd er onderzocht en trachtte men zooveel mogelijk tot zekerheid omtrent dit gebied te komen door „kruisverhooren” enz.

Het meerendeel begon met niet te gelooven, maar de meesten eindigden met de realiteit er van wel te erkennen. Wallace, een vriend van Darwin, bekent in zijn wetenschappelijke beschouwing van het bovennatuurlijk werken van den geest buiten het ligchaam, en de verstoffelijking van zoodanige geesten, dat niemand de on-

mogelijkheid van deze verschijnselen bewijzen kan. Die overtuiging bestaat niet bij onkundige lieden, maar onder beschaafde, wetenschappelijke mannen die alles nauwkeurig onderzocht hebben en alzoo er toe gekomen zijn de realiteit van deze dingen aan te nemen. Neen, het is niet alles bedrog en inbeelding. Ook Fichte, in het laatste gedeelte van zijn achtbaar leven, geloofde er aan; reeds vroeger spreekt hij van de geestelijke lichamelijkeheid waarop de zichtbare lichamelijke rust, en legt alzoo de basis voor het zich zelfstandig stellen van den geest.

WAT WIL HET SPIRITISME? Wanneer men dat verschijnsel in zijne achtbaarste openbaringen gadeslaat, *gelijk men dat bij eene beoordeeling altijd doen moet*, dan zien wij dat het wil een herstel van het besef (dat voor de cultuur-menschheid, de tegenwoordige beschaving, is verloren gegaan, gelijk ze zeggen) herstel van het besef van den *zamenhang* en de *eenheid* van ons, die hier in dit vleesch leven, met een geestelijk heelal, met eene hoogere wereld, die tot deze lagere in eene verhouding staat als die van de *oorzaak* tot de *werking*, van het *wezen* tot het *verschijnsel*. Dan komen daarbij andere dingen b.v. belangrijke voorbeelden van genezingen door het spiritisme, raad voor allerlei kwalen, evenals door het *somaambulisme*, of ander nut; maar dit geestelijke is het voornaamste; dat alles is dienstbaar aan de overtuiging omtrent de eenheid des heelals.

Nog hebben wij het voornaamste niet genoemd; het eigenlijke is dit, het spiritisme wil een bepaalde *godsdiens*t zijn, of althans voor een bepaalde godsdienstopvatting den grondslag leveren. Men kondigt aan dat een nieuwe era is aangebroken en de manifestatiën van de

geesten, schoon vroeger bekend, nu een groote uitbreiding hebben gekregen, en beter dan vroeger doorgrond en gesystematiseerd en bevestigd zijn geworden.

Het genoemde mag gewis de wetenschap wel tot bescheidenheid aanmanen. Ook eeren wij den moed van de geleerden die, tegen de algemeene antipathie in, tot *onderzoek* daarvan aansporen; zij handelen daarin verstandig en goed. Daar is bij de geleerden (in alle vakken) een groot conservatisme, een officiële wetenschap. Eene eenmaal aangenomene meening geeft men ongaarne prijs. Bij voorbeeld in den strijd tusschen *allopathie* en *homeopathie* is dikwijls een wrevelig weigeren om kennis te nemen van het nieuwe. Het officiële mag niet in twijfel worden getrokken. Welk een tegenstand vond Galilei! Zijne tegenstanders wilden niet in zijn telescoop zien, maar met dat al konden zij daarmede de satelliten van Jupiter toch niet vernietigen. — En zoo zeggen ook wij, die op den bodem van het Evangelie staan: leg af bij dit schouwspel de oppervlakkige antipathie tegen het wonder. Wij weten, dat het geloof in Christus ernstige onpartijdigheid *eischt*. Die gelooven vreezen niet. Daar is in de liefde geen vrees, maar in het geloof evenmin. Gelooven is het tegenovergestelde van vreezen. Als men niet vaststaat wordt men ligt wrevelig, maar als men weet op een *diamanten* grondslag te staan, dan schroomt men niet alle overtuigingen tot op den bodem toe te laten controleren, en ook op het gebied van den ander overtegaan om zijne meening te onderzoeken. Ik kan mij het geloof niet anders denken dan als vrolijke bereidheid om *ieder* te woord te staan, de argumenten van den tegenstander te wegen, en naar waarde te schatten.

Maar wij moeten ook niet van het spiritisme gebruik maken om ons geloof er door te bevestigen. Zie, zoo zegt men, hoe de wonderen op die wijze eene bevestiging ontvangen. Zie, hoe men bij de spiritisten hoort van vreemde talen zonder dat de personen ze kenden, is dan de Pinkster-Geest niet nog veel meer bij magte om te doen wat *deze* geesten deden? En als de Venus van Milo door den franschen consul Brest op Milo na herhaalde droomaanduiding ontdekt is, waarom kan God dan niet in vroeger of later tijd datzelfde doen en *nog* de menschen door droomen onderwijzen? — Dat alles geloofden wij reeds lang vóór dat de Spiritisten het ons kwamen zeggen en wij laten ons geloof hierdoor niet *bevestigen* maar ook niet *wrikken*. — Maar het Spiritisme wil een godsdienst zijn en maakt als zoodanig front aan de ééne zijde tegenover het *materialisme*, aan de andere zijde tegenover de *orthodoxen*, als een derde partij, die stoffelijke bewijzen levert voor de onsterfelijkheid, (daarover later). Wij leven, zoo spreken zij, in eene eeuw en in eene maatschappij vol materialisme en nu geven wij geconstateerde stoffelijke bewijzen voor de onsterfelijkheid, voor het bestaan van den geest. . . .

Wat *mij* betreft, ik heb *onderzoek*, en ook eenige *ervaring* op dit gebied, en ik hoop het met kalmen ernst te behandelen. De laatst verschenen aflevering van een bekend spiritistisch tijdschrift ten onzent, opent den 6den jaargang met een artikel „Onze bestrijders.” Zoo hoop ik *niet* te zijn! Maar ik beoordeel naar het *Evangelie*. Wij zijn begonnen op *wetenschappelijken* grond de realiteit van het spiritisme te erkennen. Op den grondslag van *Gods Woord* nu, doen wij hetzelfde: erken

ik, dergelijke verschijningen zijn niet onmogelijk. Als Jezus na zijne opstanding verschijnt aan de discipelen, dan zegt Hij niet: Wat zijt ge toch bijgeloovig dat ge aan eene geestverschijning zoudt kunnen denken, maar Hij zegt alleen: *Kom en betast mij, een geest heeft geen vleesch en beenen gelijk gij ziet dat Ik heb.* En zou men zeggen of beweren dat het geen goede geesten kunnen zijn, dat geesten van menschen die in Gods gemeenschap geleefd hebben niet zouden kunnen verschijnen, zoo wordt het tegendeel bewezen door de verschijning van Samuel te Endor (bij vele andere dergelijke) — Samuel, die *naar Gods wil*, NIET op de sommatie van de vrouw aan koning Saul verscheen. En zoo zijn er dergelijke voorbeelden genoeg.

Maar wij moeten den Bijbel regt verstaan. Velen beschouwen de H. Schrift als een wetboek, eene verzameling van teksten, en zeggen dan: zie, deze tekst zegt ons iets over het punt in kwestie, en deze andere tekst wederom iets. Nu, dat kan later ook wel dienen, maar in de eerste plaats hebben wij toch de dingen uit een ander oogpunt te beschouwen. Het is onschriftuurlijk, de Schrift alzoo aan te halen. Ik moet mij tegen die beschouwing van de Schrift stellen, niet omdat ik mij eene zekere vrijheid tegenover de Schrift veroorloof, maar juist omdat ik met ernst aan de Schrift zelve vraag: waar wilt gij dat ik u voor houden zal? Zijt gij een wetboek? En dan is haar antwoord: Neen, trek mij toch zoo niet naar de laagte, ik ben een getuigenis des levens. — Wij moeten dus de Schrift breed, in haar geheel opvatten, en dan leert zij ons *„dat wij van boven en van beneden omringd, GESOLLICITEERD worden, door*

eene hoogere en lagere geestenwereld. Elk mensch is het voorwerp van een onophoudelijken strijd tusschen de hoogere en de lagere wereld. Geven wij toe aan de verleiding van beneden, dan maken wij de banden los die ons aan de hoogere wereld verbinden. Geven wij ons over aan de hoogere wereld dan verliest de lagere hare kracht. En nu zeg ik met bepaaldheid: ik *erken* het verschijnsel waarover wij bespreken, gelijk ik dat ook in het voorgaande heb aangetoond, maar ik *verwerp* en *bestrijd* het in den naam van Jezus Christus en van het Woord Gods, dat mij leert en gebiedt dit verschijnsel *niet te loochenen* maar het te *verwerpen*, na er van geleerd te hebben wat wij er van leeren moeten.

Dat het Spiritisme niet Christelijk is, niet op den bodem van het Evangelie staat, wordt door achtbare stemmen uit die kringen erkend. Daar zijn er ook wel velen die zeggen: „Wij hangen niet aan de letter, wij verklaren de Heilige Schrift beter dan gij. Gij ziet alles door den bril van een confessionele engheid, wij zijn daar vrij van en gelooven daarom beter; of: wij hebben eene betere verklaring van het Christendom. Wij zien een deur in den hemel geopend (waarvan de Apocalypse spreekt). Wij hebben een authentiek geestesgetuigenis omtrent de waarheid. Maar (hoor het uitdrukkelijk b.v. bij Guldenstubbe) de openbaringen der Voorzienigheid zijn *algemeen*; er is *geen* bijzonder uitverkoren volk; het is een dwaalbegrip en een enge gedachte zich dat voortstellen” enz. enz. En: „alle geesten zijn slechts geïndividualiseerde manifestatiën van het grondwezen aller dingen.”

Dus — een Pantheïstische algemeene ontwikkeling: dat denkbeeld ligt er althans aan ten grondslag. Er is

wel een geestesgetuigenis (in zoodanig handschrift) dat luidt: „*Je confesse Jésus Christ manifesté en chair*” (naar 1 Joh. 4) omdat namelijk de vraag was geopperd: Johannes zegt: alle Geest die belijdt dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is *die* is uit God, en al wie dat niet belijdt die is uit God niet — daarom werd de vraag aan een geest voorgelegd, en het antwoord werd gegeven *als* geestenschrift, — maar een bloot uitwendig *nazeggen* beteekent niets. Wij moeten deze dingen uit het *ensemble* beoordeelen. Aan Paulus en Silas te Philippi werd een *waar* getuigenis gegeven door de vrouw met den waarzeggenden geest, *toch* willen de apostelen naar den boozen geest niet hooren, maar gebieden dien uittegaan.

Wat is dan de *hoofdfout* van het Spiritisme, de groote objectie er tegen? Het is de *zedelijke oppervlakkigheid* van dat verschijnsel. Dit beteekent niet dat er geen zedelijke menschen, geen eerwaardige karakters onder de Spiritisten zouden zijn, niet dat A, B of C een minder zedelijk karakter zou hebben, maar ik bedoel dat het groote onderscheid tusschen goed en kwaad, dat de *zonde* niet in haar volle kracht erkend wordt, en er daarom in plaats van een strijd op leven en dood tusschen licht en duisternis, slechts eene *ontwikkeling* is, een geleidelijk naar boven gaan, — het geestelijke is alleen de hoogste bloei van het stoffelijke.

In 1868 hebben de Spiritisten, op hun 5de groote samenkomst te Rochester in Noord-Amerika, in eenige hoofdstellingen eene geloofsbelijdenis opgesteld. Daarin wordt o. a. van de geesten die ons steeds omgeven en met ons in betrekking willen treden gezegd, dat (al

zijn er booze onder) toch in allen het streven is om zich tot den hoogsten Geest opteheffen die niet slechts schepend wereldbeginsel, maar *liefhebbend Vader* is.

De ligchamelijkheid, het verkeereren in dit vleesch is eene belemmering, maar na den dood streven de geesten rein naar God op. Zoo wordt de zonde overwegend als zinnelijkheid opgevat. Ziehier de gewone laffe redenering: „met den dood vallen de schellen van de oogen,” alsof de zonde slechts in zinnelijkheid bestond. Christus daarentegen spreekt de mogelijkheid, ja de werkelijkheid uit van een verblinding nog na den dood voortdurende. Nog op den Oordeelsdag zullen er zijn die zeggen: „Heer! wij hebben met u gegeten en gedronken en wanneer hebben wij u hongerig gezien of naakt en hebben u niet gediend?” Het verderf des natuurlijken levens gaat door, de onreinheid wordt meegenomen in den dood, om zich in de hoogste mate te ontwikkelen. Het Spiritisme komt dan ook niet inderdaad tot dien *hoogsten Geest*. God verdwijnt (polytheistisch) achter een heir van geesten en het Spiritisme blijft in die vele geesten verward, zijn godsdienst heeft groote overeenkomst met een heidensche doodendienst, slechts veredeld en beschaafd.

Is door ontkenning van de zonde alle zedelijkheid tot een *natuurproces*, eene ontwikkeling gemaakt, dan wordt ook alles bleek en laf; alles met eene zekere sentimentaliteit overtogen. Daar is veel trivials in die geestelijke atmosfeer. Gelijk bij de Spiritisten de oogen dof worden, zoo zijn vele hunner gezegden onbeduidend. Een discipel van die leer heeft gezegd: les esprits devraient au moins avoir l'esprit de dire quelque chose de nouveau. Nu, dat beamen wij ten volle. Nooit heb

ik in die getuigenissen van geesten een enkele diepe, nieuwe gedachte ontmoet. Alles is met een flets deïsme overtoegen; een sentimenteel erkennen van Gods liefde, van Zijne heiligheid en goedheid in 't algemeen, — en dan vindt men aansporingen om toch goed te leven enz. Maar die sterke lijnen die Gods Woord ons teekent ontbreken ten eenemale. Wat is daarvan de oorzaak? Als *eerste* en *voornaamste* oorzaak noem ik het *ontkennen van het bestaan en van de werkzaamheid van den Satan*. Naar mijn innige overtuiging verraadt de *ontkenning* van den Satan eene zedelijke *oppervlakkigheid*. — Door velen wordt een zoodanig zeggen met een schaterlach aangehoord, maar ik voor mij erken in dat geloof te staan, en het geheele evangelie zonder dat geloof niet te begrijpen. Strauss zegt, dat het eene ongerijmdheid is, wanneer christenen, die den Bijbel tot rigtsnoer nemen, de ééne pool, den Koning der waarheid, aannemen en de *tegenpool*, den vorst der duisternis, *niet*, — en dat is een waar woord. De beteekenis van deze leer, van dat geloof is hoogst gewichtig, namelijk, met aan den Duivel te gelooven erken ik dat het kwaad ons *vreemd* is, *niet* tot ons *wezen behoort*. Wij behoeven niet te zoeken naar de oorzaak van het kwaad op philosophische wijze, neen, Gods Woord bepaalt ons bij onze ervaring. Maar welke is dan de zedelijke beteekenis dezer leer? Zij ligt in de getuigenis der consciëntie, dat het kwaad niet tot ons eigenlijk wezen behoort. De Spiritisten klagen (o. a. in het gansche boek van Guldenstubbe) over de vrees voor demonen van de orthodoxen, waardoor de geesten zich niet willen openbaren want zij willen niet voor onreine geesten ge-

houden worden. (Ik geloof het wel!) Die vrees, zoo gaan zij voort, ontwortelt in de harten de sympathie voor de bovennatuurlijke wereld en verbreekt de hemelladder die deze aarde met den hemel verbindt. Goddank, neen zeggen wij hierop, wij kennen de hemelladder omdat wij met alle kinderen Gods genade ontvangen hebben om Hem te kennen die inderdaad hemel en aarde aan elkander verbindt. Die hemelladder is Jezus Christus die het heerlijk gezigt van Bethel op zichzelf heeft toegepast. (Joh 1) zeggende: Van nu aan zult gij zien den hemel geopend en de Engelen Gods opklimmende en nederdalende op den Zoon des Menschen. In Hem als in den Middelaar tusschen God en de menschen is de zamenhang van het hooger gebied met onze aarde gewaarborgd.

Met de miskenning van de zonde gaat verder gepaard die van den *dood* als *bezolding* der *zonde*. Hoe beschouwt de Christen den dood? Als in Christus overwonnen, maar hij wacht zich wel voor een goedkoop loochenen van het feit, of verzwakken van zijne beteekenis. Wij hebben hem, en ook de dooden met eerbied aan te zien, met ontzag voor dit gebied als Gods daad en oordeel terug te treden. Met een ontzagchelijken ernst zegt Robertson als hij sterft: „Let God do His work.” Ja wij moeten er niet *aan raken*: de dood is een oordeel Gods. Wij brengen met eerbied het stoffelijk hulsel onzer geliefde dooden in de aarde en kennen hen voortaan, zoo zij den Heer toebehoorden, als toegevoegd tot de schare der verlostten in het Nieuwe Jerusalem (Hebr. 12). Wij willen ze niet meer tot ons aftrekken, maar zullen eens tot hen heengaan. In het Spiritistisch verband wordt de dood als iets natuurlijks, als een normaal

natuurproces beschouwd: men converseert naderhand met de dooden! De gedachte dat de familie zich met de afgestorvenen zou blijven onderhouden wordt reeds gewraakt door de diep ernstige overtuiging dat de dood de bezoldiging der zonde is.

Evenredig hiermede is bij de Spiritisten eene miskenning van het *eeuwige leven*. Weest toch blij, zoo roepen zij ons toe, dat voor dit geslacht, dat boven alles zien en tasten wil, de onsterfelijkheid zoo duidelijk voelbaar bewezen wordt, deze hebben wij tegenover het materialisme bewezen.

Maar die kale onsterfelijkheid is mij hoegenaamd niets waard. Zulk een kleurloos voortbestaan is naar Gods woord slechts eene kwelling: want hoe ook gesublimeerd, wedergeboren zijn wij niet en dan geldt Genesis 3 vs. 22. *Nu dan zegt God* (namelijk nadat de mensch gezondigd had,) *dat hij zijne hand niet uitstrekke en neme van den boom des levens en de en leve in eeuwigheid.*

— De mensch is als in een midden verkeerende, niet ten volle in een afgrond, en ook niet in den hemel; het zou schrikkelijk zijn indien hij niet stierf. De dood is een *oordeel* maar ook een *zegen*, daar is een heilige bedoeling Gods in. De mensch heeft in zich een verterenden honger en dorst naar een hooger bestaan, naar geheele herschepping, naar vernieuwing en reiniging van dit gezonken bestaan. Maar om dit leven gelijk het *nu* is tot in eeuwigheid voort te zetten op fletse kleurlooze wijze, zoo als de spiritisten het leeren — voor *die* onsterfelijkheid bedank ik, die stel ik niet hooger dan het materialistisch zeggen: met dit leven is alles uit. — Het ware leven en onsterfelijkheid brengt Christus alleen, en Hij brengt ze ons als het *eeuwige leven*. Naar

de H. Schrift kennen wij eigenlijk geen onsterfelijkheid, niemand is onsterfelijk uit zichzelf, dat zegt men zoo wel, maar het wordt in den Bijbel nergens geleerd. Naar de H. Schrift is de *onsterfelijkheid* een *zedelijk* begrip, alleen die in den Zoon gelooft heeft het eeuwige leven, maar die den Zoon ongehoorzaam is zal het leven niet zien, de toorn Gods blijft op hem. Met de onsterfelijkheid der spiritisten komt men niet verder, men is als een geredde op een kale klip die door de brandende zon verschroeid, welhaast van honger en dorst omkomt. Wat heeft het den zoodanigen gebaat, aan de schipbreuk te zijn ontkomen?

Eindelijk heb ik nog een gewichtig bezwaar tegen het spiritisme, namelijk dat het is een zondigen tegen *anderen*. Vooreerst tegen de *mediums* aan wie men levenskracht ontnemt. Al willen zij zich daartoe leenen, al bieden zij zich vrij aan, acht ik het een onregt iemand al zoo uitteputten. Wij mogen niet aan onze medemenschen hun levenskracht aldus ontnemen, gelijk het geschiedt, wanneer de geesten de substantie die zij noodig hebben om zich zichtbaar te openbaren aan de mediums ontleenen.

En dan nog iets: ook tegen de *poopen* zondigen zij, *door hun aanleiding te geven tot het overschrijden der grenzen hun door God gesteld*. Deze geesten mogen hunne behuizing niet verlaten (Jud. : 6). Wat dit ook zij, het is altijd een doorbreken van de door God gestelde *grenzen* der schepping, een belemmering van den Raad Gods om al het aardsche en hemelsche in welgevoegde *orde* onder Christus te vereenigen. Waar geen *Hoofd* is daar is ook geen orde, organische samenhang

der leden, elk op zijn plaats. Hier is een atomistisch door elkander gaan, geen *Rijk*, daarom ook geen *opwas- sen* gelijk het door de *orde*, de voegselen der toebren- ging (Eph. 4) met elkander in een geheel geschiedt. Daarentegen hier een individualistisch door elkander be- wegen. Neen, wij moeten hier de van God gestelde grenzen bewaren, dus in het kleine getrouw zijn, dan wordt ons in de toekomstige eeuw het groote toevertrouwd.

Die geesten mogen wij met Oetinger verwijzen naar Christus, maar wij mogen hun niet vragen, ga met ons over. Wanneer zij het welwillend doen, ook dan zondigen zij, doen zij het onwillig, gij hebt er u in elk geval niet mede te bemoeijen. Wij staan boven deze dingen. Wij hebben ze onder den voet, geven er geen aandacht aan, gaan er met heilige minachting overheen. Het is een realiteit, maar het *mag niet*. — O welk een heerlijk hoog voorregt hebben wij die op den bodem van Gods Woord staan. Welk een tegenstelling! Bij het Spiritisme het door elkander wemelen van hooge en lage geesten. Wel spreken zij van verschillende trappen en ordeningen, maar het is toch heel iets anders dan Gods Woord ons voorstelt. Uit dat Woord weten wij dat het Gods raadsbesluit is om in de bedeeling van de volheid der tijden alle dingen in Christus als onder één Hoofd zaam te vatten; zoo is èn de hoogere èn de lagere wereld als één schoon geheel zaamgevoegd en ontwikkelt zich aldus en groeit de heerlijkheid te gemoet.

En nu — *welke houding betaamt ons tegenover het Spiritisme?* Die van *broederlijken ernst*: — *niet* een onverstandig *ignoreren*, maar een erkennen met kalme nuchterheid: wat gij waant als iets nieuws te hebben

ontvangen, dat bezit ik in mijn Heiland, in het Woord Gods, in de heerlijke verwachting van de toekomst van Christus *reeds lang*.

Het optreden van het Spiritisme moet ons wel tot weemoed stemmen; het is eene boetprediking voor de christelijke gemeente, namelijk: wij verwachten *niet genoeg* met *ernst* de toekomst van Christus. Wij beamen het *leerstuk* wel, maar wij moeten Hem verwachten als degenen die los van de aardse dingen op een hooger bodem overgeplaatst zijn. De Spiritisten strekken zich uit naar den hemel, willen het ligchaam achterlaten en heidensch, als abstracte geesten zweven, of de geesten als het ware naar zich toe trekken. Maar *wij* nemen eene omgekeerde beweging waar van den Hemel *naar hier heen*. Wij verwachten de toekomst van Christus. Ik zag, zegt Johannes, een nieuwen hemel en een nieuwe aarde, en ik zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem nederdalende van God uit den hemel, toebe-reid als eene bruid die voor haren man versierd is. (Openb. 21.) Als wij in die heerlijke verwachting *leefden*, zou het Spiritisme ons niet imponeren. Maar omdat de gemeente dat *niet* doet, *lager* is, daarom hebben de wonderen van het Spiritisme iets imponerends. Ach, de hogere krachten van den Apostolischen tijd zijn ons ontgaan, omdat wij niet naar de *toekomst* van Christus *verlangen*. Het is vernederend voor ons dat deze verschijnselen zooveel opspraak verwekken, want als discipelen des Heeren zijn wij aan veel heerlijker dingen gewoon. Als wij de frissche getuigenissen der Apostelen eens indrinken en met hun heerlijke gaven, met het licht des hemels dat over die eerste tijden ver-

spreid ligt, *onze* toestanden vergelijken, hebben wij wel aanleiding tot verootmoediging. — Het is voorspeld dat er in de laatste tijden Satanische krachten en wonderen zullen zijn. Dus het *wonder* is nog geen bewijs voor de *waarheid*. En indien men aan de groote dingen die de Spiritisten ons te aanschouwen zouden kunnen geven, een bewijs zoude ontleenen om ook die rigting te moeten volgen, zie dan dat ernstig treffend woord: (*Deut. 13 : 1—5*): „Wanneer een Profeet of droomen droomer in het midden van u zal opstaan *en u zal geven een teeken of wonder*, — en dat teeken of dat wonder *komt* dat hij tot u gesproken had zeggende: laat ons andere Goden die gij niet gekend hebt navolgen en hen dienen, — gij zult naar de woorden van dien profeet of naar dien droomen droomer *niet hooren*, want de Heer uw God *verzoekt* ulieden om te weten of gij den Heer uwen God lief hebt met uw gansche hart en met uwe gansche ziel. Den Heer uwen God zult gij navolgen en Hem vreezen en Zijne geboden zult gij houden en Zijne stem gehoorzaam zijn en Hem dienen en Hem aanhangen. En diezelve Profeet of droomen droomer zal gedood worden, *want* hij heeft tot eenen *afval* gesproken tegen den Heer uwen God, die ulieden uit Egypteland heeft uitgevoerd en u uit het diensthuis verlost om u *af te drijven* van den weg dien u de Heer uw God geboden heeft om daarin te wandelen. Zoo zult gij het booze uit het midden van u weg doen.” —

Is er dus sprake van iemand die met groote kracht optreedt en wat hij zegt gebeurt, maar hij noodigt u uit om van de waarheid der heilige overleveringen u los te maken — dan moeten wij met *beslistheid* zeggen: wij zijn gewaarschuwd dat met de nadering van de toe-

komst van Christus, de macht der verleiding, de demonische verleidingen zullen *toenemen*, ja zóó erg worden dat niets dan het komen van den Heer zelf ons zal kunnen helpen.

Het is ons toegezegd dat tegen het *einde* de wonderen zich weer met kracht een weg zullen banen. Maar ook teekenen van *beneden* zal men aanschouwen. Als wij leven in de verwachting van de toekomst van Christus dan leeren wij *alles juist* beoordeelen.

Zij zeggen: het Evangelie moet verder ontwikkeld worden, God kan zich ook verder openbaren. Ja, tot het laatste toe, MAAR, OP DEN EENS GELEGGEN GRONDSLAG, en *al ware het dat een engel uit den hemel een ander evangelie verkondigde* (er is geen ander!) *die zij verloocht*. — Wij moeten het pand bewaren *totdat Hij komt*.

Het vleesch wil zich hier tot God opheffen al sublimier — maar wij gelooven dat, omgekeerd, God *tot ons* is gekomen.

O ik vermaan u, houdt u in al deze dingen vast aan Gods woord. Dat heeft een heilige filosofie in zich die zich hiertegen wel meten kan. *Jesaja 8 vs. 19, 20*. „Wanneer zij tot u zeggen zullen: vraag de waarzeggers en de duivelskunstenaars, die binnensmonds mompelen, zoo zegt: Zal niet een volk zijnen God vragen? Zal men voor de levenden de dooden vragen? Tot de wet en tot de getuigenis! Zoo zij niet spreken naar dat woord, het zal zijn dat zij geen dageraad zullen hebben.”

Bij God is de fontein des levens, in zijn licht zien wij *het* licht, het licht ook ten opzichte van al die problemen die zich aan ons voor doen. Vrees niet, scheld niet, minacht niet, erken met ernst de realiteit dezer dingen en ga dan voort in de kalme vrijheid der

kinderen Gods, wandelende in het licht dat ons in Christus ontstoken is, naar zijn woord: Ik ben het Licht der wereld. Hij zegt ons ook: Zijt nuchteren en waakt. Ook in de gelijkenis der wijze maagden. De heldere frissche atmosfeer der Schrift is ons noodig. — Van het Somnambulisme enz. zeide Capadose: Gods Woord zegt: waakt — de magnetiseur zegt: slaapt. Zoo zeg ook ik: Zoek het frissche *daglicht* van Gods Woord zeggende: Bij U is de *fontein* des levens! —

Als gij des avonds zulke geschiedenissen van spoken enz. hoort, zijt gij ontroerd. Als wij ons over de dingen van het geestenrijk met elkander onderhouden hebben, en wij keeren terug in de eenzaamheid, tegen het vallen van den nacht, dan zijn wij bang, wij sidderen, wij zoeken naar licht maar nog kunnen wij geen rust vinden. Is het echter in den vroegen morgenstond, al zitten wij ook nog bij lamplicht, al is de zon nog niet gansch opgegaan, zoo zien wij de dingen toch gansch anders aan, ge gaat den dag te gemoet en verbeidt rustig dat gij de lamp kunt uitdoen, en alle vreeze is geweken.

Zie hierin een symbool. Vliedt de stemming die deze dingen in u wekken; vliedt de stemming van den avond en van den nacht. Leeft in Gods Woord, weest kinderen des lichts en des morgens; al kunnen wij bij het lamplicht onzer onvolkomen toestanden nog niet alles duidelijk onderscheiden. Ziet naar boven — de nacht is voorbij gegaan, de volle dag komt. De toekomst des Heeren is aanstaande, wanneer alle schaduwen zullen vlieden en er geen nacht meer zijn zal in eeuwigheid!

M I J N R O E M.

Ik draag mijn schat
In aarden vat,
Gebarsten en verkleurd;
Ik ken mijn lot;
Ik heb, mijn God!
Uw goedheên lang verbeurd.

Mijn zuchtend hart,
Met droeve smart,
Klopte angstig om 't verleên,
En 't schreiend oog
Zag naar omhoog,
En dan weer om zich heen.

Maar Gij, o Heer!
Zaagt op mij neer
Met meer dan moederliefd';
En 't werd mij bang,
Dat ik zóó lang
In zonde U had gegriefd.

Wel vèr van huis
Droeg ik het kruis,
Mijzelven opgelegd,
Ofschoon Gij mij,
Aan 's Heilands zij',
Zijn kruis hadt toegezegd.

Toen werd Zijn woord
Door mij gehoord:
Voorwaar, mijn juk is zacht;
En 't licht ging op
Van Thabor's top
In mijner ziele nacht.

Mij werd de last
Straks opgetast
Van 't kruis, dat Christus droeg
Naar Golgotha —
En zijn genâ
Gaf, waar ik niet naar vroeg.

Nu kwam mij rust,
En wondre lust,
Te volgen op den voet
Der heemlen Heer,
Die meer en meer
Vervulde mijn gemoed.

Ik vond de macht,
In zijne kracht,

Bij struikeling en val,
Weer op te staan,
En voort te gaan
Met Hem, mijn Een en Al!

Bij 't vriendlijk licht,
In 't aangezicht
Van mijnen trouwen Heer,
Door Hem bestuurd
En aangevuurd,
Kende ik geen angsten meer.

Wel blijft mijn schat
In aarden vat,
Waarin 'k hem draag en droeg,
Maar waar ik ga
Blijft *Zijn* genâ
Mij eeuwiglijk genoeg.

1884.

W. H. KIRBERGER.

DE AFSCHAFFING DER KERMIS TE Z.

(Nog eene bladzijde uit het leven van een dorpspredikant.)

Wie tegen de Zonde optreedt, moet de wraak van den Booze en die hem dienen, verwachten.

Dit ondervond de jonge leeraar Velters bovenal in het eerste jaar na zijn huwelijk, het derde van zijn verblijf te Z. Sedert zijne komst in het dorp had hij bij den Burgemeester, een vriendelijk en den godsdienst niet ongenegen man, er op aangedrongen, dat de telken jare in September invallende kermis voor goed zoude afgeschaft worden, daar er, in zulke kleine gemeenten, van geene langzame vermindering sprake zijn kan.

Hoewel zij slechts een paar dagen duurde, gaf zij, als overal, aanleiding tot de grootste losbandigheid, tot ruwe vechtpartijen en dierlijke ongebondenheid. De drankgod beheerschte dan zelfs hen die gewoonlijk oppassend waren en de schromelijke gevolgen bleven niet achter. Het was Velters op zulke tijden alsof hij niet

in het Graafschap Zutphen maar onder woeste heidenen leefde. Alle vermaningen van den kansel of in de huizen, baatten niet, want, al werden er goede voornemens opgevat, de verleiding bleek ieder jaar, voor deze groote kinderen, te sterk.

Waarom aarzelde de Heer van Dam in deze evenzeer het kwaad te fnuiken, als het goede voor te staan? Niet omdat hij het kwaad niet inzag, maar omdat het hem aan zedelijken moed ontbrak, aan 't geloof aan de overwinning die het goede ten slotte altijd op het kwade moet behalen, omdat hij de liefde niet had, die, in plaats van het: „Ben ik mijns broeders hoeder?” — vraagt: „Wilt gij gezond worden?” In deze onmanlijke vrees heeft de Booze meer invloed dan men gewoonlijk denkt. Het goede dat hij den beteren mensch verhindert te doen, komt misschien op meer schade te staan, dan de zonde der boozen. De omgang met Velters had dezen bloohartigen geest, geene uitzondering in Nederland, gestaald; de laatste kermis was zoo ergerlijk geweest, dat hij zich geschaamd had, zoo weinig zedelijken invloed te bezitten en eindelijk was dien zomer, onder zijne leiding, door eene kleine meerderheid in den gemeenteraad besloten, dat aan deze bacchanaliën voor goed een einde zou komen. Met groote vreugde had Velters dit vernomen en er zijn God voor gedankt, die alzoo zijne vurige gebeden verhoord had. Er werd wel wat gemord in de herberg en in sommige huizen, maar men vertrouwde toch dat alles wél zou afloopen.

Tegen het eind van den zomer was in de Pastorie een knaapje geboren. Op een zachten, zonnigen Zondag in September brachten hem zijne blijde moeder en groot-

moeder in het Huis des Heeren om er de reeds zoo dikwijls in haar hart gegeven belofte openlijk voor de gemeente uit te spreken, en als Gods plechtig antwoord, hem door zijn vader den Heiligen Doop te zien toedienen. Zulk een schoonen Zondag had Velters nog niet met zijne gemeente doorleefd. Met hartelijke belangstelling zag men van alle zijden der kerk op de edele groep vóór den kansel, en menig oog werd vochtig, want men had hen lief!

De kleine, een beeld van gezondheid, lag gerust te slapen. Velters zat op den zoelen avond in de verandah met de zijnen te schemeren. Men mijmerde hardop over 't verledene, men sprak veel over het kind, welks weerga de ouders, naar het hun voorkwam, nooit gezien hadden, men dacht aan eene nog schoonere wereld, — toen op eenmaal een rosse gloed zich van tusschen de boomen verhief en rookkolommen uit den stal schenen te stijgen. De jonge vrouw verbleekte en hare moeder haastte zich, met haar naar binnen. daar zij den invloed eener plotselinge aandoening op haar nog gevoelig gestel vreesde. De huisbediende was juist uitgegaan en eer hij hulp inriep, wilde Velters zich van het gevaar vergewissen. Wien zag hij van achter den stal wegsluipen en, blijkbaar den „Domné” niet ontwaarend, nog eens met een helsch genoeg op het gelaat naar de stijgende vlammen opzien? Ja, het was Gerrit-Jan van Zee, de zoon der arme weduwe, die, nadat het slecht gedrag van haar man haar levensgeluk voor goed bedorven had, nu dagelijks door de zonden van haar

zoon gefolterd werd. Waren die laatste, ernstige woorden, hem twee dagen te voren toegesproken, de vonk geweest die dezen brand aanstak, of was het de afschaffing der kermis waarover hij zich wreken wilde?

Het lustte Velters niet, hem op de hielen te volgen, ook herinnerde hem het angstig gehinnik der paarden het hem dreigend gevaar.

Slechts met groote moeite en niet zonder kwetsuren aan de handen, gelukte het hem, de arme dieren te bevrijden, die, verwilderd door den angst, telkens weder naar de vlammen terugwilden. Gelukkig kwam in dien oogenblik hulp opdagen. Eenige stevige dorpenaren slaagden er in, de paarden en daarna ook de rijtuigen in veiligheid te brengen, en van alle zijden poogde men met water en zand den brand te stuiten. Maar nog eer de brandspuit water kon geven was het kleine gebouw grootendeels uitgebrand. Nog treuriger werd het tooneel, toen een woeste hoop op eenmaal met luid getier in den tuin drong en, onder begunstiging der verwarring en der invallende duisternis, de schoonste bloemperken vertrapte en gewassen en heesters ging bederven. Het was eene bende kermis-vrienden, die onder het ledigen van menig glas elkander het hoofd tegen den Dominé warm gepraat hadden en nu hunne kans schoon zagen, zich metterdaad aan hem te wreken. De eene misdaad baant den weg voor de andere en niet alleen oudvader Job ondervond, dat wie eenmaal door Satan wordt aangevallen meer van hem te verduren kan hebben.

Sedert Anna's komst vooral was de tuin een ware luthof geworden en nu was dat kleine paradijs op een-

maal verwoest door den moedwil van menschen. Er was weinig meer te bederven toen de veldwachter tusschen beide kwam en met behulp van eenige goedgezinden de belhamels oppakte. Velters zag het alles aan, zonder dat het hem scheen aan te gaan, zoo onverwacht was de slag en zoo pijnlijk juist op dezen dag. Smart over de verdorvenheid dezer lieden en bezorgdheid voor zijne vrouw, hadden den boventoon.

Nadat hij de dames had kunnen geruststellen met de verzekering dat alles voorbij was, vond hij in zijne kamer den Burgemeester die, te laat gekomen voor 't besturen van de pogingen tot blussching bij den zoo snel afgelopen brand, nu inlichtingen aangaande de oorzaak daarvan kwam vragen.

„Geloofst gij ook dat de brand is aangestoken?” vroeg de heer van Dam: „de veldwachter meent het.”

„Ik vrees het ook,” antwoordde Velters voorzichtig, want hij wilde, zoo het eenigszins kon, der arme moeder van Zee de schande en het gemis van haar broodwinner besparen.

„Hebt gij vermoedens tegen iemand?”

„Vermoedens heb ik, maar sta mij toe, die nog voor mijzelven te houden.”

„Nu, mijnheer Velters, ik wil u heden ook niet langer lastig vallen; morgen zullen de heeren uit de stad wel komen en intusschen doen zich misschien meer ooggetuigen op. Het spijt me ontzettend dat u dit treft. Ik vrees dat die kermis-geschiedenis er onder loopt; niet voor niet heb ik zoolang daartegen opgezien; maar ge hebt het voor hun best gewild, dat trooste u. Mijne respects aan Mevrouw, — ik hoop dat zij niet te zeer geschokt is.”

Anna was waarlijk hevig ontsteld; brand heeft altijd iets akeligs en geheimzinnigs en zij was bezorgd voor haar man geweest, daar zij begreep dat hij als altijd, het eerst op de bres zou zijn. Ook bleven de gevolgen niet uit. Vóór het nacht was, lag zij in eene hevige koorts. Hare moeder waakte bij haar, dit troostte Velters. In zijne verwarring kon hij het daar niet uithouden, noch hulp brengen.

Hij wierp zich in een stoel in zijne studeerkamer, ten prooi aan eene bittere smart. Nu poogde de Booze hem ook van binnen te belagen. Waarom zich zoo verzet tegen hetgeen het volk nu eenmaal van ouder tot ouder als genot najaagde, — het eenige waarvoor het vatbaar scheen? Zooveel ouder en wijzer mannen hadden er zich altijd in geschikt, jaarlijks dat heidensch getier aan te hooren, en had hij gelijk, hij jong mensch, zoo driest daartegen op te treden? Was het ook misschien zijne oude heerschzucht geweest, die hem hier een part had gespeeld? Tot straf daarvan had hij nu zijne positie in de gemeente op 't spel gezet en, veel erger nog, aanleiding tot zonde, tot het ongeluk eener oude moeder gegeven. En zijne Anna, hoe zou die schrik haar misschien voor lang schaden, haar leven zelfs in gevaar kunnen brengen!

Zóó had hij nog nooit geleden; hij scheen zich zelf een dwaas, een monster toe. Zoo zat hij een langen tijd met de handen voor de oogen.

„Waar is nu uw geloof?” klonk het in zijn binnenste. „Was hij dezelfde, die daar voor een paar uur zoo rustig terneérsat onder een onbewolkten hemel, zoo zalig in het bewustzijn eener hoogere wereld, die hem om-

ringde, in hem leefde en werkte? Nu scheen eene macht uit den donkeren afgrond in en om hem te zegevieren. Had hij dit verdiend? Had hij misschien tot heden in een begoocheling geleefd en was dit de eigenlijke werkelijkheid? „Wederstaat den Booze, en hij zal van u vlieden; naakt tot God en Hij zal tot u naken”, klomk het weder. Nu wierp hij zich op de knieën en stortte zijn hart uit voor Hem die altijd dáár is om ons te hooren, die alles begrijpt en alleen helpen kan. Hij bad om kalnte en licht, om vergeving indien hij gedwaald en gefaald had. En er kwam kalnte in plaats van dien onzettenden angst, redding uit deze duistere diepte. Van lieverlede kreeg hij ook vrede met zichzelf; het was geen straf om eigen verkeerde handelingen, die hem hier ontmoette, maar de strijd tusschen licht en duisternis; het waren de gevolgen van zijn optreden in naam van zijn Heer. Had niet zijn Heiland vóór hem, maar zoo oneindig dieper, dienzelfden strijd doorgestreden, en nadat het kwaad schijnbaar zegevierde, Zijne liefde overwonnen! Ook hier zoude deze liefde kunnen overwinnen. Wel gevoelde Velters met diepe beschaamdheid hoe oneindig ver hij beneden dat ideaal stond; hij gevoelde dat hij niet genoeg gebeden had voor diegenen in zijne gemeente die zich nog van het goede afkeerden en die, zeker onder de macht der zondige herinneringen, deze week in dubbel gevaar verkeerden. Hij had nog te veel van de uitwendige maatregelen zelve verwacht, niet genoeg in den geest medegestreden.

Bemoedigd en voor nieuwen strijd gestaald stond hij op; ook de groote bezorgdheid voor zijne vrouw was geweken.

Maar nu kwam de moeilijke vraag hoe hij tegenover Gerrit-Jan moest handelen. Was hij niet verplicht hem aan te klagen? Maar dan zou die jonge man van even twintig, niet alleen niet meer het brood voor zijne moeder kunnen verdienen, maar een zwak, voor de zonde open hart zoude onherroepelijk te gronde gaan in de vreeselijke atmosfeer eener strafgevangenis waarin hij zeker eenige jaren zoude moeten doorbrengen. Die jongen had toch drie jaar bij hem geleerd en scheen in den beginne zoo kwaad niet, tot hij genoeg in de herberg kreeg en met stroopers en vechters bevriend werd. Gelukkig had hij nog geen belijdenis gedaan; als hij hem nu nog maar wat onder zijn oog kon houden maar mocht hij de verdenking op anderen laten vallen? Hij kon in deze niet tot licht komen, waarschijnlijk omdat hij eigenlijk slechts ééne zaak wilde. Van vermoedheid viel hij eindelijk op zijnen stoel in slaap, tot hij in den vroegen morgen ontwaakte en de verwoeste tuin hem op eens tot de droeve werkelijkheid terugvoerde.

Het Gerecht uit de stad was gekomen, en had de plaats van het onheil met nauwkeurigheid opgenomen en vele getuigen gehoord.

Men scheen met een komplot te doen te hebben en toch bleek uit niets dat de tuinbedervers vooraf van den brand geweten hadden en verklaarde de herbergier dat zij, voordat de brand uitbrak, allen te zamen een paar uur „rustig” bij hem gezeten hadden. Hoewel drank en kermisliefde hen zoo schandelijken moedwil hadden doen plegen, behoorden zij niet tot de leelijke sujetten; die kwamen in 't kleine herbergje, even buiten 't dorp,

aan dien stillen weg, bijeen. Maar van dezen was niemand bij den brand gezien. Niemand dacht aan Gerrit-Jan, die er in geslaagd was, ongemerkt naar de hut zijner moeder te komen en Velters had zich voorgenomen, hem niet te noemen. En zoo trokken de heeren onbevredigd naar de stad terug.

Anna's zenuwgestel was nog zeer geschokt en ook de kleine Godert was, trots de grootste voorzichtigheid, van streek. Deze dagen vielen Velters zwaar; hij gevoelde zich als onder den last eener schuld. Bij de catechisatie waren de kinderen niet half zoo aandachtig als gewoonlijk; tot huisbezoek had hij geen moed; het boek dat hij opnam, legde hij even spoedig weder neder.

Wel had hem de Woensdag-morgen eenige vertroosting gebracht. Onder aanvoering van den schoolmeester en met de vriendelijke hulp van het groote Huis waren alle bloemperken weder met keurige bloemen voorzien en hier en daar heesters in potten aangebracht; vóór den uitgebranden stal was eene rij jonge sparren geplant, die het treurig aanzien grootendeels wegnamen.

Wie die nijvere handen in den vroegen morgen bespied had, zou ook menig hartelijk woord over Velters gehoord hebben en aardig was het te zien, hoe zij die iets bezaten dat den hof van den dominé waard was, het daarheen brachten.

Toen zijne vrouw dien dag weder beneden kwam, begon Velters aan den terugkeer van den goeden tijd te gelooven, maar vrede had hij nog niet.

Op den Vrijdag-morgen gevoelde hij ter voorbereiding voor den Zondag behoefte aan eene eenzame

BOVEN DENKVERMOGEN.

Groot zijn uw krachten, denkvermogen!
Gij gave Gods, zoo rijk als schoon.
Ge omvat de ruime Hemelbogen,
Dringt door tot aan des Scheppers troon.
Gij plant op starren, die daar zweven
Langs banen, die geen oog hier ziet,
Maar tot u naad'ren uit 't verschiet,
Een tal van wezens, vol van leven,
Vervuld met liefde, kracht en gloed:
Omstuwd door duizend Eng'lenscharen,
Die neerwaarts dalen, opwaarts varen,
Lofzingend met der Heil'gen stoet.

Gij fluistert tot den havelooze,
Den arme, die daar ginder dwaalt,
En van het leven meest het booze
Gesmaakt heeft, sinds hij ademhaalt:
„Strek uit uw hand, hoe ze ook moog beven,
En toover in haar leêge palm
Een rijk gevulden korenhalm,

Die u weer kracht geeft voor het leven!
Spoed u naar 't vorstelijk paleis!
Omhang u daar met prachtgewaden,
En zet, uw tasschen volgeladen
Met goud, blijmoedig voort uw reis."

Ja, machtig zijt gij, denkvermogen!
Niets stuit u in uw grootsche vlucht.
Gij leent den blinde heldere oogen,
Maakt Eden daár waar Hades zucht.
Hoe machtig echter gij moogt wezen,
En welk een hulpe gij kunt bién:
Wat hier geen oog heeft ooit gezien,
Wat niet in 't hart is opgerezen,
Dat heeft de Heere God bereid
Hun, die van harte in Hem gelooven,
Wier liefdegloed nooit zal verdooven
Bij 't uitzien naar zijn Heerlijkheid.

DOETINCHEM Aug. '84.

E. GERDES.

DE EISCHEN DES TIJDS

In een vroolijke lichte kamer eener zonnige villa van den nieuweren tijd, zat een jong meisje bezig met het schilderen van een bloemstukje. Eenige frisse rozen stonden voor haar geschikt in eene vaas van Saksisch porselein. Zoo als ze daar zat, in haar effen zwart kleedje, met het penscel in de eene, het palet in de andere hand, het bevallige hoofdje een weinig ter zijde, het zwarte haar eenvoudig opgerold, vooral met de zachte, doch geestvolle uitdrukking der fijne gelaatstrekken, zou zij zelve een liefelijk model zijn geweest voor een kunstenaar. Al werkende, kwam nu en dan een glimlach om hare lippen terwijl ze luisterde naar het vroolijk gepraat van een ander jong meisje dat met de armen over elkan- der in een grooten stoel zat. Het gesprek was niet van diepzinnigen aard, gelijk blijkt uit het volgende.

„Aan zoo'n bracelet behooren oude muntstukken te hangen, wist ge dat Marie?”

„Neen,” antwoordde de schilderes.

„Ja,” hervatte het jonge meisje terwijl ze een antiek zilveren boeren horloge-ketting om haar sneeuwvitten pols draaide, „hier moet een oude driegulden aan, of een daalder, of hoe noemden ze dat in den ouden tijd. Hoe jammer dat Papa er geen heeft bewaard! En Mevr. H. heeft aan haar *chaîne de Venise* gouden stukken, ook oude munten, een gouden rijder en zoo. — Papa zoekt nu naar zoo iets voor Mama.”

„En waar zoekt George D. naar, voor zijn aanstaande?”

Geen antwoord. De schilderes wendde het hoofd schielijk om en zag hare gezellin aan. Het vroolijke praatzieke meisje staarde voor zich uit met verbleekt gelaat en trok zenuwachtig aan de kanten van haren zakdoek.

„Pauline! Is het?

„Gedaan; ja, Marie!”

„O! hij had u zoo lief.”

„Nu ja, misschien. Wat noemt ge liefde? Ik weet dat ik voor een goede partij doorga. Maar ziet ge, zoo lang als Papa en Mama leven heb ik nog zooveel niet om een huishouden te onderhouden; ik bedoel op den voet zoo als het behoort. Hij heeft niets dan zijn traktament. En zoo armoedig te trouwen, o neen, *merci!* Bij voorbeeld, zoo als tante, schrikkelijk hé? Dat is toch zoo schraal mogelijk, haar *diner*, onlangs, geen ijs, geen champagne, heele gewone Bordeauxwijn; bij het dessert, ja, toen kwam er dan nog een fijner merk, zoo het heette, maar dat was er dan ook naar! Papa heeft haar

ook gezegd, als zij weer van plan was het zoo te doen, dan moest ze hem vooraf waarschuwen, dan zou hij de moeite niet doen van te laten inspannen."

De schilderes antwoordde niet. Zij had het penseel weder opgevat en werkte door, maar om het kleine mondje speelde als een trek van minachting, en een lichte plooi teekende zich tusschen de zwarte, fijne wenkbrauwbogen.

„Zoo als Virginie zich heeft ingericht, prachtig, hé?!" — vervolgde het babbelaarstertje in den stoel. „Haar huis is geheel in stijl gemeubeld, alles, tot de eetkamer toe; antiek blauwe borden om den schoorsteenmantel, *enfin*, er ontbreekt niets aan. . . . En haar toiletten! Ik zou wel eens willen weten hoeveel geld zij noodig heeft. Raad eens hoeveel kleedgeld ik verleden jaar verbruikt heb, Marie! . . . neen maar, raad eens voor een aardigheid, Papa heeft het mij voorgerekend. . . . Kom hier, dicht bij, want ik durf het niet hardop zeggen."

Marie bracht lachend het oor bij Pauline's mond, maar te oordeelen naar den uitroep van verbazing die volgde, was de som zeker fabelachtig die fluisterend werd genoemd.

„Welnu," lachte Pauline die scheen te genieten van de verwondering harer vriendin, „denk eens wij waren in Ostende drie maanden. Ik had zes zijden japonnen bij mij, behalve nog die anderen, die *crème cache-miren* met die kanten, en zoo. . . Maar ik was niets vergeleken bij de toiletten dáár. O! daar was prinses C. Haar man, de prins, heeft op zijn reizen overal rose paarden voor haar verzameld, en die droeg zij nu op het Casino, ingezet in haar wit satijnen japon! Neen

maar, beeldig! Iederen dag zegt Mama nu, papa moest zien dat voor haar ook te krijgen. En nu schrijft papa al zoo overal eens heen, naar zijn correspondenten in het buitenland, als hun zoo iets voorkomt. . . . Prachtige paardentuigen had die prins, papa heeft diezelfde ook laten komen, uit Parijs, weër geheel iets nieuws. . . .”

„Ziedaar, nu is de fout hersteld,” zeide Marie, terwijl ze opstond, en een paar schreden achterwaarts gaande, haar bloemstukje bezag. „Ziet ge nu wel dat het licht hier niet scherp genoeg uitkwam tegen de schaduwen daár. Het smolt alles in één toon te zamen.”

„O, wat is het toch lief van u om mij zoo te helpen,” zeide Pauline terwijl ze ook opstond en, op hare vriendin geleund, het schilderwerk beschouwde. „Nu zal het toch nog klaar zijn eer wij naar Italië gaan. . . .”

Een luid kindergeschreeuw weérklonk eensklaps van buiten, vergezeld van twee kessende vrouwenstemmen. De beide meisjes ijlden naar de veranda en leunden over de balustrade. De villa, door Pauline's vader, een groot industrieel, bewoond, was van een uitgestrekten tuin omringd, in welks midden zich een kleine, maar van helder water voorziene vijver bevond, waarover een paar zwanen statig henen gleden. Voor dit water op het breede grasperk stonden twee dames met een kind in haar midden, een blonden kop van twee of drie jaren, in schitterend rood pakje met grooten wit quipuren kraag en keurige laarsjes, die echter op dat oogenblik door beide dames om strijd met hare zakdoeken werden afgeveegd, onder allerlei uitroepen.

„Wie zijn die dames?” vroeg Marie.

„Zoo ver kan ik niet zien; laat ons naar beneden gaan.”

De jonge meisjes daalden den trap af en naderden het groepje.

„Ondeugende kwajongen!” riep de eene dame, gekleed in paars kostuum met tal van strooken, gouden hals- en oorsieraden en een breede gitzwarte vlecht tegen het hoofd; „gistere heit ie me kannepci stuk gemaak, van morge scheurt ie me staasjegordeine, en nou trapt ie werendig mit sen beste laarze in 't water! Kik er is an!”

„Me kannepci, me staasjegordeine!” herhaalde Pauline op schamper verachtelijken toon terwijl ze een zijlaantje insloeg dat haar van het gezelschap verwijderde: „kom maar hier, Marie.”

Doch Marie bleef staan. „Dat kind kan die natte laarzen niet aanhouden,” zeide zij, terwijl ze nader bijtrad.

„Wel nain dame! maar wat mot ik doen? Hij kan toch niet op blaute voete laupe!”

„Wel zeker, het is warm genoeg; zet hem daar in dien zandhoop tot de laarsjes droog zijn.”

Het jonge meisje knielde naast de moeder neder om te helpen de voetjes te onttakelen, en terwijl ze dat deed ontwaakte al wat er moederlijks is in het hart der vrouw. „Och! wat een aardig voetje,” riep ze uit toen het kleine mollige voetje te voorschijn kwam, en zij omvatte het met beide handen en drukte er een kus op. Trots en verrukking teekenden zich op het gelaat der moeder. „Bedank je nou de dame niet omdat ze je laarze haif uitgetrokke?” — vroeg ze aan het kind. Maar de kleine man ging voort met de handjes in het zand te woelen onder het uiten van allerlei onverstaanbare geluiden.

„Marie!’ riep Pauline.

Marie liep naar hare vriendin die aan het andere einde van het pad haar wenkte.

„Kom toch hier! zulk volk! die durven hier aan huis komen; papa moest het eens weten! Dat is de zuster van de keukenmeid, haar man is socialist en doet meê met die opstokers in den Haag. En die keukenmeid zelve is het brutaalste schepsel dat er leeft. Ze heeft twee honderd gulden huur en toch zegt ze Mama haar dienst op. Ze wil niet tweemaal daags koken. Dat is geen leven voor een mensch om zoo den heelen dag voor het vuur te staan. Nu vraag ik je?! papa moet toch een warm déjeuner hebben! En hoe vind je dien opschik! En me kannepi, me staasjegordeine!” En terwijl Pauline toon en spraak nabootste barstte zij eens klaps in luid gelaeh uit.

Marie glimlachte en zag naar het kind dat op zijn zandhoop alleen gelaten thans weder bezig was de zwanen te vervolgen met schelpjes en kiezelsteenen. — „Stout kind, mag jij mijn zwanen plagen!” riep Pauline, terwijl ze op hem toetrad en hem vinnig bij het armpje schudde.

De socialist *in spe* scheên zich echter niet te bekommeren om het mijn en het dijn, want zoodra zijn arm weder vrij was begon het spel op nieuw.

„Zie! o zie toch!” riep Marie.

De statige zwanen hadden zich koninklijk bedaard buiten het bereik der vervolging gesteld, maar de steentjes bij het neêrploffen in het water brachten daar het zeer gewoon verschijnsel te weeg dat een kring zich vormde, onmiddellijk door talloze andere kringen opge-

volgd die zich al wijder en wijder uitbreidden en eindelijk de geheele oppervlakte van den vijver innamen.

„Welnu,” zeide Pauline lachend, terwijl zij zelve een steen opnam en in het water wierp: „mij dunkt dit is een zeer gewoon iets. Ziet ge dat nu voor het eerst, Mary!?”

„Neen,” was het antwoord: „maar het treft mij eensklaps zoo zeer als in verband met ons gesprek van zoo even. Toen ik u daar hoorde verhalen van wat er zoo hoog noodig is tegenwoordig, werd ik werkelijk angstig en ik dacht, zou er niet een booze macht onder al die stofwolken schuilen die met dat alles een doel heeft, en nu ziet ge al dadelijk de uitbreiding in wijderen kring, van uw leven en streven. . . .”

„Nu juist,” viel Pauline in terwijl ze zich naast hare vriendin op een tuinbank neêrsette, „die menschen doen niets dan ons benijden; alles moeten ze naäpen. Papa wil geen loonsverhooging meer geven want alles gaat aan den drank en aan mooie kleëren. Men moet tevreden zijn, ieder in zijn stand; daarvoor zijn wij christenen.”

„Zijn wij christenen?” vroeg Marie.

„Hoe heb ik het nu met u!” zeide Pauline verbaasd.

„Hoe lang is dat geleden, een jaar of drie, dat wij samen zijn aangenomen! Maar die vraag moet zeker weër iets beteekenen, even zonderling als dat ge in kringen in het water teekenen des tijds ziet. Als ik een steen werp. . . .”

„Juist!” riep Marie uit, „als *ik* begint, dan roept een volgende kring ook *ik*, en *ik* roepen al deze kringen. En het *ik* trekt den mensch naar beneden, even zoo zeker als deze steen de aarde zoekt.”

Marie hief hare schoone donkere oogen naar boven en een licht rood steeg naar hare bleeke wangen.

„Maar,” fluisterde zij toen, „een christen . . . heeft geleerd te zeggen: *Gij!*”

Pauline is op dit oogenblik de bruid. Haar aanstaande heeft haar een bruidsruiker aangeboden eener vorstin waardig; een bewijs — misschien — dat hij nog iets meer bezit dan zijn traktement. Hoe het ging met den jongen man, die wel het familie-leven voor zich had gewenscht, maar wiens inkomen niet voldoende was voor de eischen des tijds, deze geschiedenis zegt het niet, mijn lezer. — Misschien weet gij het.

ANONYMUS.

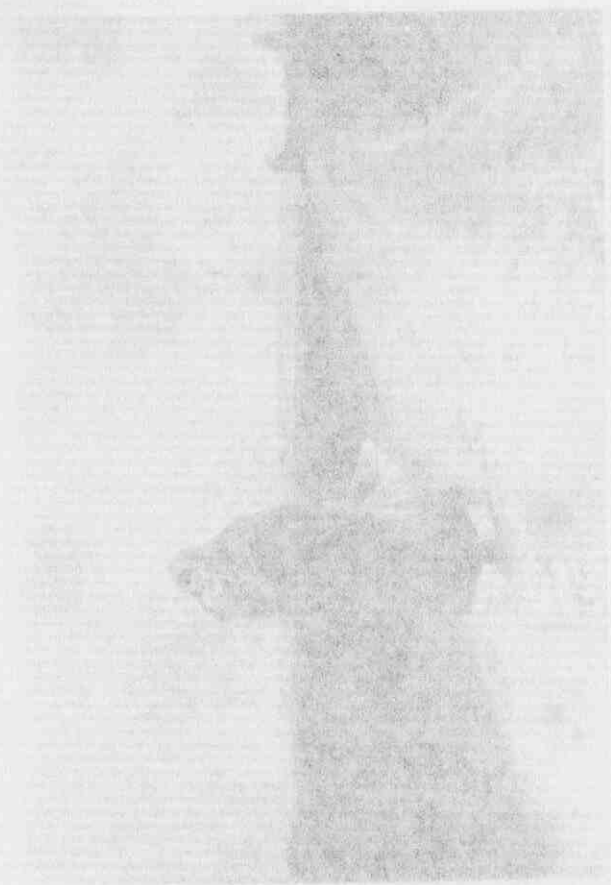

Photo-graphic Grant & Co.

1914, Grant & Co.

Nergens houdt een hand haar staande op dien weg der
verloornen.
Keert voor een oogwenk de blik terug naar de dein-
zende verte,
't Harte krimpt onder 't wee van een duldeloos foltrend
verlangen;
Want gesloten is thands 't Paradijs van haar kindsheid
voor immer;
Ginds waar de blauwende heuveln smelten in 't blauw
van den hemel,
Waakt het vlammege zwaard der wrekende Schande aan
den ingang.

SOERA RANA.

DE WILDE JACHT.

„Avond wordt het weder;
Over woud en kust
Suizelt vrede neder
En de wereld rust.

Slechts de beekjes bruisen
Van de rotsen voort,
En het klaatrend ruischen
Zwijgt niet langs hun boord.

En geen avondstonde
Die ze in vrede vond,
Geene klok in 't ronde
Die hun rust verkondt.

Als de beke streeft gij,
ó Mijn hart! daarheen;
Maar in ruste leeft gij
Bij uw God alleen.” —

Zoo heeft een onzer dichters ¹⁾ een naburig' zanger
nagezongen, en in dit kleine, reine lied voortreffelijk

1) Soera Rana.

weergegeven wat er in menig menschenhart omgaat, wanneer de stilte van den avond innerlijk eene onrust doet ontwaken, die in het rumoer van den dag zich niet kon doen gevoelen.

Inderdaad, er zijn van die kalme avondstonden, waarin, als ter vergoeding voor het wijkende daglicht, hemelsche vrede over het aardrijk schijnt neêrtedalen: slechts de beekjes blijven in onrust en de gedachten van veler hart.

Daar zijn echter ook avonden waarin de gansche schepping na betrekkelijke stilte in buitengewone onrust geraakt. Niet zelden toch steekt tegen het naderen van den nacht een storm op, die in wilde vaart alles voor zich uit schijnt te jagen. Merkwaardig verschijnsel, dat reeds eeuwen lang de aandacht der volken getrokken heeft, en tot verklaring waarvan de volksverbeelding vrij spel gehad heeft.

Door geheel de Germaansche volkerenwereld is sprake van een *wilde jacht*, die van middernacht tot het hanengekraai gehouden wordt door goden of door geesten van afgestorvenen. In Noord- en Zuid-Duitschland, op de grenzen van Nederland en België, in Denemarken en Engeland, overal weet het volk van dit verschijnsel te spreken. ¹⁾ Sinds de eerste eeuwen na de invoering van

1) In het Hildesheimer woud jaagt de wilde jager vier malen in het jaar, namelijk wanneer het eene jaargetij onder storm en onweêr van het ander afscheid neemt. (Simrock, Deutsche Mythologie, bl. 193). „Te Zevenhuizen in de Groningsche veenen zag het volk meer dan eenmaal den wilden jager met honden.” (Westendorp, Mythol. 2. 513). In de Ardennen „hoort men het woedende heir of de wilde jacht, en dan vindt men den volgenden morgen allerlei wild dood liggen, zonder dat het eenig blijk van verwonding geeft.” (Wolf,

het Christendom leefde in de Europeesche volkerenwereld de voorstelling dat de oude heidensche goden alleen nog in den nacht rondwaarden en eene schaduw toonden van vroegere heerlijkheid. Bepaaldelijk aan Wodan, als dondergod, werd dan ook dikwijls de aanvoering van de wilde jacht toegeschreven. ¹⁾ In Denemarken spreekt het volk van „Odin's Jacht”; de Meeklenburgsche landman, als hij den nachtelijken storm verneemt, zegt „wode tüt.” ²⁾ Ook andere goden en godinnen nemen volgens het oude volksgeloof aan deze nachtelijke omzwervingen deel. Bijzonder geldt dit van Diana en van Holda, Hella ³⁾. — Vaak werden niet zoozeer goden, maar oude helden aan het hoofd van den geheimzinnigen jachtstoet gedacht: zoo is bij de Denen koning Waldemar, bij de Engelsen koning Arthur ⁴⁾ ten „wilden jager” geworden.

Langzamerhand ontspon zich, mede door vermenging met andere oude volks-overleveringen ⁵⁾, een kring van sagen, waarin het volk met fijnen tact verband gezocht heeft tusschen het onrustig nachtelijk omzwerven van afgestorvenen, en vroeger door hen bedreven kwaad. De nachtelijke drijfjacht, waartoe zij gedoemd waren, was

Niederl. Sagen, 516,517). — In het Schwarzwald is de sage van den wilden Jager met die van den wandelenden Jood sameingewezen. (Simrock, p. 206).

1) Van den Bergh, Ned. Myth. bl. 371.

2) Id. bl. 370. Ook de naam van „woedend heir” schijnt van Wodan afgeleid: oorspr. Wuotan's heir.

3) Grimm zegt: „Wenn bei nächtlicher Waile Hunde bellen und heulen (weil Hunde geistersichtig sind), heiszt es: „die Helle ist bei den Hunden.”

4) Grimm, t. a. p. bl. 529 en 528, Simrock, p. 198.

5) Men denke o. a. aan Hackelbarend.

volgens het volksoordeel een straffe Gods vanwege de overtreding zijner geboden.

Een der meest bekende vormen dezer sage, die o. a. door Bürger dichterlijk bewerkt is ¹⁾, luidt als volgt:

Graaf Otto van de Paltz, die in den tijd der kruistochten leefde, was een hartstochtelijk jager. Om zich aan zijne geliefkoosde uitspanning over te geven, verzuimde hij zelfs zijne godsdienstplichten en ontheiligde den dag des Heeren. Op zekeren Zondag van October, toen de ochtendschemering den koepel van den Trier-schen kathedraal met hare purperen tinten begon te kleuren, begaf Otto zich ter jacht, vergezeld van een talrijken stoet, die hem met luid rumoer volgde. De tonen der kerkklokken weergalmden door de lucht; van verre weerklonk het gezang van de gemeente in het Godshuis verzameld; maar de graaf gaf er geen acht op. Daar bemerkt hij een kruisweg, en ziet van tegenovergestelden kant twee ridders op hem afkomen. Aan de rechterzijde een jongeling met een vriendelijk, innemend gelaat, op een zilverwit paard gezeten. Aan de linkerzijde, op een vuurrood strijdros, een man, donkergeel van gelaatskleur, met bliksemende, onheilspellende oogen.

„Welkom,” zoo riep deze den graaf toe, „welkom bij deze overheerlijke jacht: op aarde en in den hemel is er geen liefelijker vermaak te bedenken.”

Maar de ander zeide: „graaf Otto, het geschetter van den jachthoren voegt slecht bij klokgelui en koorgezang! Keer terug! vandaag brengt u de jacht niets goeds!

1) Bürger, Der wilde Jäger. — Verwant is het verhaal van den graaf van Spanheim. Simrock, t. a. p. bl. 203. In zijne Schetsen uit Luxemburg geeft Perk er een bewerking van, bl. 68 v.v.

Luister naar uwen goeden engel, en laat u niet verstrikken door den booze!”

„Voorwaarts, voorwaarts, edele heer!” viel die aan de linkerzijde hem in de rede, „laat men de kerkklokken luiden, laat men de kerkliederen uitgalmen, u voegt het vorstelijk vermaak van de jacht. Voorwaarts!”

„Bravo” zeide de graaf, „gij hebt naar mijn hart gesproken. Laat wie de edele jachtkunst niet beoefenen kan, een paternoster bidden, mij trekt het jachtvermaak meer aan! Hoera! voorwaarts!”

En voorwaarts ging het, berg op, berg af. Steeds bleven de twee ridders in zijne nabijheid, de een aan de rechter- de ander aan de linker-zijde.

Eensklaps vertoont zich voor hen op den weg een sneeuwwit hert met een gewei van zestien takken. Op dit gezicht ontgloeit de graaf in geestdrift: te sneller jaagt hij voort om dezen kostelijken buit te bemachtigen. Van zijn gevolg stort de een na den ander ten doode vermoed neêr. „Laat ze ter helle varen!” zegt hij.

Het hert tracht zich te verschuilen in hoog opstaand koren. Een arme landman smeekt den vorst met tranen, dat hij toch den oogst sparen zal, die hem zooveel arbeid en zweet gekost heeft..... De jonge ridder aan de rechterhand raadt hem aan, toetegeven. De ander hitst hem op, om de jacht door te zetten. Op nieuw geeft graaf Otto gehoor aan den raad van zijn slechten gezelschap.

De jacht wordt voortgezet over akkers en velden. Alles wordt vertrapt en vertreden. Het edel wild, alreede getroffen, begint zijn' loop te vertragen. Met bloed en schuim bedekt, zoekt hij eindelijk eene toevlucht in het opstaande heiligdom van een' kluisenaar in het

bosch. Deze treedt den graaf te gemoet, en bidt hem, medelijden te hebben met het arme dier, dat zich blijkbaar onder Goddelijke bescherming gesteld heeft. De jonge ridder ter rechterhand voegt zijne dringende raadgevingen bij die van den eerwaarden kluizenaar. Maar de ridder ter linkerzijde raadt hem aan, niets te ontzien: geen Goddelijke en geen menschelijke rechten. Op nieuw luistert de graaf naar den raad van zijn slechten gezelschap. Met een vloek treedt hij voorwaarts, en wil de kapel binnendringen..... Daar beeft en siddert eensklaps de grond. Een dikke duisternis als van het graf omringt hem. Hij wil roepen: vergeefs! zijne stem weigert hem dienst. Hij wil op den jachthoorn blazen; vergeefs! de horen geeft geen geluid meer! — Niets hoort hij dan het ratelen van den donder, nader en nader komende, totdat het onweder boven zijn hoofd in schrikkelijke hevigheid losbarst, en hij uit de donkere wolken de stem des Rechters verneemt: „Dewijl gij God hebt beledigd, en zijnen dienst veracht, — vlied, rampzalige! — van nu aan tot in eeuwigheid zult gij zelf door de hel en hare duivelen gejaagd worden!”

Uit de aarde stijgt een zwavelgele gloed. Een reusachtige vuist grijpt den veroordeelde aan, en draait hem den hals om, zoodat hem het aangezicht in den nek staat. Achter hem, maar nu voor zijne oogen, opent zich een afgrond, waaruit afzichtelijke monsters, helsche honden opstijgen, die hem willen bespringen.

In radeloozen angst trekt hij voort, door de bosschen, over de bergen, langs de vlakten voort, altijd voort, achtervolgd door de schrikgestalten der hel, die hem steeds op de hielen blijven, en hem geen oogenblik rust gunnen.

Met dezen vorm der sage in nauw verband staat een ander volksverhaal van Vlaamsche afkomst, — waarin niet zoozeer de overtreding van het vierde, als wel die van het vijfde gebod op den voorgrond staat. Het is van den volgende inhoud ¹⁾:

In de nabijheid van het slot Wynendael, het voormalig paleis van den graaf van Vlaanderen, woonde in lang-vervlogen tijden een oude boer, wiens zoon aan de jacht verslaafd was, zoodat hij, ondanks alle verwijten van zijn' vader, steeds in het woud omzwierf, in plaats van voor zijne ouders den akker te bebouwen.

Toen de vader eindelijk op zijn sterfbed lag, liet hij zijnen zoon roepen, om hem nog een laatste vermaning te geven. Hoewel de zoon zijns vaders stem hoorde, keerde hij niet om, maar floot zijne honden, en trok het bosch in. Nu ontstak de grijsaard in hevigen toorn, sprak over zijn' zoon den vloek uit, en riep: „zoo jaag dan voor eeuwig, ja voor eeuwig!“ Hierop wendde hij het hoofd om, en stierf. Sinds die ure dwaalt de ongelukkige rusteloos in de bosschen om. 's Nachts hoort men hem dikwijls erbarmelijk roepen: Jakko! Jakko! en dan dreunt het bosch van wild rumoer en honden-geblaf.

Aan overtreding van het zesde gebod doet een andere vorm van dezelfde sage denken.

De welbekende Ernst Moritz Arndt verhaalt in zijn „Märchen und Jugend-erinnerungen“ het volgende: ²⁾

1) J. W. Wolf, *Niederl. Sagen*, 260. „Der ewige Jäger zu Wynendael.“ Verg. v. d. Bergh, *Ned. Myth.* bl. 370.

2) Zie Grimm, *Deutsche Mythol.* bl. 519.

In Saksen leefde in overoude tijden een groot en machtig vorst, wien de jacht boven alles ging, en die iedere overtreding van de jachtwetten schrikkelijk zwaar straffe. Eens liet hij een' knaap den wreedsten dood aandoen, omdat hij eene omheining van zijn jachtveld had geschonden. Een andermaal deed hij een' landman, die op een hert geschoten had, op het hert vast smeden. Aan het einde brak hij echter zelf op jacht den hals, en nu heeft hij in het graf geen rust, maar moet iederen nacht in het woud jagen. Hij rijdt op een' schimmel, uit welks neusgaten vuur springt, en tallooze zwermen honden volgen hem. Hij jaagt en vervolgt alle nachtelijk gespuis: „dieven, roovers, moordenaars en heksen.”

Dat ook dieven en roovers voorgesteld worden als door den wilden jager in nachtelijke donkerheid voortgejaagd, kan ons niet verwonderen, wanneer wij bedenken dat de overtreding van het achtste gebod, als een van de eigenlijke werken der duisternis, hoofdzakelijk in den nacht pleegt te geschieden. (Gelijk de H. Schrift ¹⁾ aangaande de dieven zegt:

„In de duisternis doorgraven zij de huizen, die zij zich des daags afgeteekend hebben. Zij kennen het licht niet: de morgenstond is hun als de schaduw des doods”

Nachtelijke werken der duisternis zijn eveneens de zonden tegen het zevende gebod.

„Ook de overspeler” zegt dezelfde Schrift, „neemt de

1) Job 24 : 16, 17.

schemering waar, zeggende: geen oog zal mij zien" ¹⁾ en wederom: „een verstandeloos jongeling" ging de vreemde vrouw na — „in de schemering, in den zwarten nacht, in de donkerheid." ²⁾)

Dat ook de zonde van overspel en ontucht met nachtelijke onrust der ziel gestraft wordt, is in de volks-sage van „de wilde jacht" volstrekt niet vergeten of verzwegen.

Een middeneeuwsch schrijver ³⁾ verhaalt van eene ijdele vrouw, die zich in fraaie, nieuwe kleederen en schoenen had laten begraven, en wier ziel daarom door den „infernalis venator" (helschen jager) eeuwig voortgejaagd wordt.

Elders vinden wij verhaald van eene weinig eezame vrouw, die met een' geestelijke in overspel geleeft had, en nu na haren dood de wilde jacht moest volgen. ⁴⁾)

Bij een anderen middeneeuwschen auteur treffen wij de bedreiging aan: „oneerbare dochters ende vrouwen, die met priesters misdoen, worden alle 's duyvels jacht-merryen." ⁵⁾)

Zoo bevat dan de sage van de Wilde Jacht eene ernstige waarschuwing tegen alle onvruchtbare werken der duisternis, daar zij herinnert, hoe eeuwige nachtelijke onrust het rampzalig deel is van ieder, die in den dienst van eenigerlei zonde blijft volharden.

Mocht iemand bedenking willen inbrengen tegen de wijze, waarop hier het eeuwig lot der goddeloozen voor-

1) Job 24 : 15. 2) Spr. 7 : 10, 9.

3) Caesarius heisterb. 1220, geciteerd bij Grimm, D. Mythol. p. 516.

4) Zie dit uitvoerig vermeld bij Wolf, Niederl. Sagen, 253.

5) Colomanus Branckx, in zijn „Troost der Sielen in 't Vaghevier." Van den Bergh, t. a p. bl. 370.

gesteld wordt, hij vergete niet dat de sage in *beelden* spreekt. De ontzaglijke werkelijkheid van eene eeuwige straf kan geen Christen loochenen die zich eenvoudig aan het woord onzes Heeren Jezus Christus en dat zijner Apostelen wenschte te houden. En gewaagt nu de Schrift van eene eeuwige rust, die weggelegd is voor het volk van God, 't ligt voor de hand, het lot der rampzaligen onder het beeld van eene eeuwige onrust voor te stellen.

Trouwens reeds aan deze zijde van het graf is aan den dienst der zonde eene jammerlijke onrust verbonden. Reeds hier wordt menigmaal openbaar, dat „de goddeloozen zijn als eene voortgedrevene zee, die niet kan rusten.”¹⁾

Om slechts één voorbeeld te noemen: hoe velen, die zich aan de zonde overgeven tegen welke dit jaarboekje Magdalena voortdurend protest aantee kent, ondervinden dat zij, de genietingen der zonde najagende, zelve rusteloos worden voortgejaagd.

Ach hoe somber is het, wanneer eene menschenziel alle raadgevingen van de engelen des lichts afwijst, om aan de influisteringen van den engel des kwaads gehoor te geven, totdat aan het einde het rechtvaardig gericht Gods over haar komt, en uit den hoogen het vonnis der hemelsche wijsheid vernomen wordt: „dewijl gij al mijnen raad verworpen, en mijne bestraffing niet gewild hebt, zoo zal ik ook in uw verderf lachen; ik zal spotten, wanneer uwe vreeze komt.”²⁾

Hoe ernstige roeping voor allen, om te waken tegen verzoeking en, die eene eeuwige onrust te gemoet zouden

1 Jes. 57 : 20.

2) Spr. 1 : 25, 26.

kunnen voeren! En hoe ernstige roeping voor ieder Christen, die een eerlijken wandel in het licht boven nachtelijk zingenot heeft gekozen, om anderen te waarschuwen tegen dreigend gevaar!

Gelijk volgens de sage van Tannhäuser ¹⁾ de getrouwe Eckhart de reizigers waarschuwt, dat zij zich toch niet in den Venusberg wagen, zoo treedt dezelfde figuur ook in de sage van de Wilde Jacht op. Althans volgens de volks-overlevering, zooals zij in de omstreken van Eisleben in omloop is, snelt Eckhart vóór den stoet van het wilde heir uit, en geeft den wandelaars den raad, uit den weg te gaan, opdat hun geen leed overkome. ²⁾

Tot dergelijken liefdedienst wordt ieder Christen geroepen. Ziet, wij ontmoeten wellicht op onzen weg dezulken, die gevaar loopen in den roes van ijdel zingenot van de eene begeerlijkheid naar de andere voortgedreven te worden, — voorwaarts, steeds voorwaarts, waarheen? —

Hoe noodzakelijk is het, hun aan te zeggen, welke toekomst zij tegengaan!

Hoe noodzakelijk, hun tevens te herinneren, dat er nu nog eene toevlucht voor hen te vinden is bij God, — opdat zij, gelijk een hert, der jacht ontkomen, rust zoeken en vinden in het voor hen openstaande heiligdom!

Welzalig zij, die uit al het aardsch gedruisch naderen

1) Zie Magdalena 1883, bl.

2) Grimm, p. 523. — Simrock, p. 197: „So reitet auch in Schwaben dem Wuotaa's Heere ein Mann voraus, welcher ruft:

Aus'm Weg, aus'm Weg,

Dasz Niemand was geschach'!

tot de gemeenschap met Hem, die zich in Christus Jezus als een God van heilige genade geopenbaard heeft. Zij vinden — wat hun onrustig hart elders vruchteloos zoekt — vrede, vrede door het bloed des kruises, een' vrede Gods, die alle verstand te boven gaat.

En deze vrede blijft hun bij tot den einde.

Moge ook de avond huns levens dalen, de stilte, die diep in hunne ziel heerscht, profeteert geen storm. De onrust, die aan den levensavond bij wijlen nog kan opwaken, omdat zij in het rumoer van den levensdag zich niet kon doen gevoelen, wordt bij het ingaan van den doodsnacht vervangen door het volle genot van een onuitsprekelijken, nameloozen hemelvrede.

Eens zal er voor hen geen nacht meer zijn; maar dan ook geen der nachtelijke schimmen en schaduwen meer — dan ook geen wilde jacht, geen onrustige drijfjacht dezer wereld.

Reeds is voor wie gelooft de nacht voorbijgegaan, de dageraad aangebroken.

Reeds roepen de klokken van het hemelsche heiligdom ter eeuwige Sabbatviering op!

Middelburg.

J. RIEMENS.

DAVIDS KLAAGZANG OP SAUL EN JONATHAN.

(2 Samuel I : 18—27.)

O Sieraad Isrels! op Gilboa's top verslagen!
De helden vielen neer! Mijn ziel druipt weg van klagen.

Verkondig 't niet te Gath; laat Askalon 't niet hooren;
Het Filistijnsch gejuich zou Isrel 't hart doorboren.

Gilboa's bergen! op uw top zij dauw noch regen,
Noch akker, lachend van des hemels eersten zegen.

Daar ligt der helden schild, van 't eigen bloed bestreken;
Ach, Saül schild! De zalvende olie is geweken.

Van 's vijands bloed kon Jonathan zijn boog niet weren,
Noch Saüls zwaard van 't vleesch der helden ledig keeren.

O Saül! Jonathan! Beminden, nauw verbonden
In 't leven, ook uw dood heeft de eenheid niet geschonden.

Gij, aadlaars waart gij, ja nog lichter op uw vleuglen
En meer dan leeuwen sterk; wie kon uw macht beteuglen?

Weent, Isrels dochtren! weent om Saül, want hij deelde
U purpren kleedren uit, bestikt met goud en weelde.

De helden vielen, toen 't op worstlen ging en wagen,
En Jonathan ligt op uw heuvenrij verslagen.

Ik ben benauwd om u, mijn Jonathan, mijn broeder!
Ik had u lief, als waart ge een zoon van de eigen moeder.

Uw liefde was mij meer dan liefde zelfs van vrouwen;
Geen liefde, waar mijn ziel zoo duurzaam op kon bouwen.

Gevallen zijn zij, ach! die helden hooggeboren!
En Isrels weer en wapen ging verloren.

H. PIERSON.

S U E M A.

Suema; Suema...? Is het de naam van land, of stad, van dorp, of buurt, van een grijsaard, of knaap? Van geen van zessen. Eerst sinds ettelijke maanden weet ik door een Hoogduitsch boek, ten onzent door de vaardigen van een vaderlandsch Zendingsvriend bekend gemaakt, dat Suema een slavin is.

Haar levens- beter, haar lijdensgeschiedenis levert een ijzingwekkend hoofdstuk uit de hedendaagsche geschiedenis van het donkere werelddeel. Zoo moet Afrika heeten, niet zoozeer om de hoofdkleur zijner bewoners, als wel, omdat het gekenmerkt wordt door het bijbelwoord: „duisternis bedekt de aarde en donkerheid de volken.” Hoe het daar nacht is, nacht van onkunde, bijgeloof en zedeloosheid, staat dat niet geschreven in de boeken van Livingstone en Stanley, de vermaarde ooggetuigen van jammer en ellende en oorgetuigen van hemeltergende ongerechtigheid en zonden?

Zonder te gewagen van de snelheid der Afrikaansche voeten om bloed te vergieten, of van de veelheid der

tooverijen, wijs ik uitsluitend op de slavernij, die schandvlek, dien vloek der Afrikaansche binnenlanden. Veler handen bezoedelen zich door bloedgeld, opgescharreld door menschenhandel met daaraan verknochte schraapzucht, hardvochtigheid en duizendvoudig lijden van het mishandelde zwarte aas, zooals de koopwaar van mannen en vrouwen wordt genoemd.

Aan den oostelijken oever van het meer Nyassi lag een hut, bewoond door een weduwe met haar eenig kind, een dochtertje, Suema genaamd.

Nadat de man en vader, tuk op leeuwenjacht, dat gevaarlijk werk met den dood had betaald, werden moeder en dochter in namelooze brood- en levenszorgen gedompeld. Tot overmaat van smart dwong een ontstane hongersnood haar tot verhuizen naar een naburigen stam, waar zij onontbeerlijk voedsel en dekking hoopte te vinden. De bittere, tot broodsgebrek klimmende armoede werd intusschen verzaard door den eisch van terugbetaling eener verschuldigde som voor verleend koren, waaraan met het beste hart ter wereld niet kon voldaan worden.

In die bange dagen gebeurde het, dat een Arabische slavenkaravaan in aantocht was en waar zich zulk een bende legerde, verspreidden zich angst en vrees heinde en verre. De slavenhandelaren zijn ware bloedhonden, fijn van reuk snuivende naar menschenvleesch. Dat bleek op akelige wijze, toen de onverbiddelijke schuldeischer van Suema's moeder op zekeren ochtend met een Arabischen koopman den drempel van de stulp der armoede overschreed. Ach! schrik overmeesterde het moederhart

en de dochter huiverde bij de gedachte aan het haar beschoren lot. In het bijzijn der weerlooze vrouwen werd over haar als handelsartikelen van minder of meer waarde gerekend. Volgens den koopman was de moeder te ver afgeleefd en dus versleten en de dochter nog in de prille jeugd, te nauwnood bruikbaar. Doch Suema, volgens den schuldeischer groeiende in haar geld, bleek bij voelen en tasten van leden en spieren, als bij een stuk vee, door en door gezond te zijn en na tijd en wijle geen verwerpelijke slavin te zullen worden. Kortom te haren opzichte werd men het door loven en bieden eens over den koopprijs en terwijl de moeder als oude doer niet in geen aanmerking kwam, betaalde de Arabier voor het bezit van Suema zes ellen boomwolstof.

De koopman, in zijn schik over den voordeeligen handel, nam zijn eigendom ter hand, om het bij zijn karavaan te voegen en . . . daar brak de moeder los. Met vlammen en dan weer verteederenden blik staarde zij op den Arabier, dien zij, handen wringende, tegenhield. Bevende, snikkende, jammerende, sidderende, klagende valt zij, als toonbeeld van dolle wanhoop, voor de voeten van den handelaar. Doch geklaag en geween en gekerm der heidinne vermochten niets op de metalen ziel van den versteenden mohammedaan. „Ach,” smeekte de moeder op hartroerenden toon, „scheid ons niet van elkaar! Neem mij op den koop toe; ik ben nog jong en sterk genoeg om een olifantstand te dragen zoo ver en zoo haastig, als gij maar wilt. Trek mij niet van mijn dochter af, erbarm u over een arme moeder.”

Zou ze, mompelde de koopman bij zich zelve, waarlijk nog geschikt zijn tot eenigen arbeid? Mij dunkt, het is

te probeeren. Moeders verzoek werd althans, na kort beraad, toegestaan en des anderen daags maakten de oude en de jonge een deel uit der slavenmacht, waarmee de verdere tocht werd ondernomen.

Dan helaas, het bleek weldra, dat de moeder haar sterkte had overschat. Het dragen van den olifantstand en het gelijken tred houden met jeugdigere lotgenooten vielen haar te zwaar. De afgetobde zag, met inspanning van alle krachten, geen kans, om vooruit te komen. Zij dreigde te bezwijmen. Als drijfveer en drijfkracht werd de zweep opgeheven, waarvan telkens een slag op rug en beenen een striem achterliet. Hoe zwakker zij werd, des te harder werd zij mishandeld. Door den honger niet voldoend te stillen en den brandenden dorst nauwelijks te lesschen, meende men de onwillige of onmachtige tot haar plicht te brengen. Eindelijk kon zij niet langer, zij struikelde herhaaldelijk, zeeg ten laatste aanborstig neder en bleef uitgemergeld en uitgeput, na een heeten doorzwoegden dag, tegen het vallen van den avond, aan den weg liggen. De om moeders wil diep geschokte dochter sloop des nachts heimelijk weg, vond de afgetobde, liggende vrouw, zonk in haar verstijfde armen, en het moederlijk gevoel ontlastte zich bij dat aandoenlijk en angstig samenzijn in het zachtelijk neuriën van een weemoedig begrafenislied, als hartverscheurende voor-spelling.

Des morgens vroeg werden de vermiste moeder en dochter opgezocht en toen men het achtergebleven tweetal als aan elkaar gestrengeld zag liggen, beval de eigenaar: „sleept de dochter mee en geeft de oude stokslagen, totdat ze dood valt.” Onder een hagelbui van

slagen hoorden men den moederkreet: „slacht mij, opdat ik sterf, eer ik van mijn kind beroofd word.”

De slavenhandelaar, wiens woedende drift tot razende woede steeg, bulderde: „slaat ook het weerbarstige kind”... en terwijl de zweep knetterde en Suema gilde, ontsluit de afgetobde moeder haar verstijfde armen, waarmede zij de dochter krampachtig had vastgekneld, die, thans vrijgelaten, werd weggesleept — en de moeder?... Van haar gold hartroerend en letterlijk het Psalmwoord:

VERGETEN ALS EEN DOODE.

Onder namelooze bezwaren trok de Karavaan voort tot een havenplaats, waar de slaven en slavinnen op en in een schip zouden geladen worden. Niet een dier als haringen in een ton bijeengepakte, door honger en dorst gekwelde en door zeeziekte geplaagde mannen en vrouwen wist waarheen en waartoe zij onder zeil gingen. Na een week van zieleangst en lichaamssmart ging er licht op over den droevigen toestand en het lot, dat hen wachtte. Maar welk een licht? Verplaats u in verbeelding op een slavenmarkt te Zanzibar. Noem ze folterplaats voor de slachtoffers, doodsteek van het zedelijk gevoel der aanleggers en drijvers. Geen vernederender schouwplaats dan een plein van handelsbedrijf en geschacher van naar den beelde Gods en naar Zijn gelijkenis gevormde schepselen. Onder hoon en smart, gesard en geplaagd, wordt de slaaf, onder gelach en getier taxeerende, overvragende en afdingende, de vrije, naar ziel en lichaam onteerd, bedorven, verpest. Ach! beschouw Suema, de hulpelooze wees, die, als tot een skelet vermagerd, gefolterd tot in merg en gebeente, bijkans niet op haar

beenen kan staande blijven. Op de toegesnauwde taal: „sta recht op je lijf!” volgt dit oordeel: „die meid is een verloren post. Koopgeld, voeding, transportkosten: het is alles schade voor de hand. Wie blijft er gediend van zulk een wangedrocht?”

De eigenaar, geen liefhebber vindende voor zijn koopwaar, maakte korte metten. Hij ontbiedt een paar stevige negers en gelast hen: „pakt dit aas in een strooien mat, draagt het naar het kerkhof; men kan zulk gebroed toeh niet in het leven houden.”

Bij die twee zwarten was, als een natuurlijk gevolg der slavernij, alle gevoel verstompt en zij kweten zich, zonder eenig bezwaar, van den opgedragen last. Suema werd in een oude mat gehuld en naar den dooden-akker gedragen. Daar aangekomen, leggen de negers de half doode, half levende vracht op den grond. De slavin hoort, hoe zij het losse zand omwoelen en begreep, hoe een levende begrafenis het eind zou zijn van haar onuitstaanbaar lijden. Zij wist zelve niet, of de gedachte aan verlossing haar niet meer verademden, dan de vrees voor een akeligen dood haar huiveren deed. De laag zand, dat het uitgemergelde, ontvleeschte overschot bedekte, was echter zoo licht, dat zij de voetstappen der weglopende negerslaven duidelijk kon onderscheiden. Met het restje van nog beschikbare krachten, vermocht zij haar hoofd zoover op te heffen en vrij te houden, dat zij voor dadelijk stikken bewaard bleef. Een schor geluid en droevig gekerm, vloeiende over verdroogde, smachtende lippen, was te zacht, om zelfs op kleinen afstand gehoord te worden. In den diepen nacht meent zij in het spichtig gras eenig geritsel en geschuifel te hooren. Zij

bedroog zich niet, ach, dat zij zich bedrogen hadde ! Daar sluipt een huilende jakhals rondom haar ligplaats. Het bloed stolt haar in de aderen ; terwijl het zand aan haar voeten wordt opgekrabbeld, voelt zij de lauwe tong en den knagenden beet van het bloeddorstig dier. Zij slaakt een gil, een doordringenden kreet en verliest het bewustzijn.

Later — zij wist zelve niet hoeveel later — bevond zij zich in een kamer met nooit vroeger geziene witte muren: ze lag op een zachte matras, onder heldere lakens, op een frisch hoofdkussen. Naast de legerstee stonden twee blanke vrouwen, die haar vriendelijk aankeken en met vloeibaar voedsel laafden. Suema, niet wetende, wat met haar geschied was, dacht, dat ze in een andere wereld was aangeland en verbeeldde zich onder reddende engelen te vertoeven. Doch langzamerhand tot herinnering komende, werd het haar duidelijk, dat zij nog tot het rijk der levenden behoorde. Zij lag in het gasthuis eener Zanzibarsche christelijke zending. Hoe zij daar beland was, vernam zij van de zusters van barmhartigheid, die haar vertelden, hoe een jonge, vrije neger, op de jakhalsenjacht zich naar den Godsakker had begeven, waar dat roofgedierte op zijn prooi loert. Juist op het oogenblik, dat de zieltogende slavin gebeten werd, lost de neger een schot, dat den jakhals op de vlucht jaagt. Zoo ontdekte hij het meisje, dat nog ademde en bespeurde hij nog een nauwelijks voelbare hartklopping. Met deernis vervuld, tilt hij het schepseltje op en draagt het naar een zendingshuis. Een ziekenkamer was gereed, waar men de van een gapenden grafrand geredde slavin van stonden aan zorgvuldig verpleegde. Het dunne levensdraadje wordt langzamerhand

steviger, het geknakte kind mocht allengskens herstellen. Onder zorgvuldige en trouwhartige verpleging keerde de gezondheid terug, welke voor Suema een groote en toch niet de grootste schat was, welke haar in het gasthuis ten deele viel. Haar lichaam werd versterkt en haar ziel gereinigd. Hoe duur zij in hoogerem zin was gekocht, niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, leerde men haar van stukje tot beetje inzien, totdat zij eindelijk ten volle kon begrijpen, hoe zij door een liefde werd gezocht en opgekweekt, welke moederliefde verre te boven gaat. In het ontvankelijk hart der slavin was plaats voor den Christus, die er in woonde door het geloof. Het geestelijk leven ontkiemde, wies op en verkreeg wasdom, zoodat de christin den bloedgierigen heiden en den geldgierigen mohammedaan vergaf en als discipelin van Jezus bad voor die haar geweld aandeden.

Suema, opwassende beide in de genade en de kennis van onzen Heere Jezus Christus, werd barmhartige zuster en. . . . hier leg ik de pen neder. 'k Zou ontrouw worden aan mijn zegsman, dien ik soms op den voet volgde, door zijn geloofwaardig verhaal romantisch op te sieren. Blijve verborgen voor hoevelen de christin Suema ten zegen is geweest, totdat men haar naam zal lezen in het boek des levens, het gedenkboek voor Gods aangezicht!

Welk een aandoenlijke geschiedenis, die van Suema de slavin! Ook bij gemis van het zich verheffend slot, waardoor het verhaal in plaats van met een uitroepingsteecken, met een bedenkelijk vraagteeken zou dienen te eindigen, worden in en tusschen de regels de nood en de

behoefte van Afrika openbaar. De stikdonkere nacht van het heidendom en het halve maanlicht van het mohammedanisme roepen ons toe: meer licht, meer licht! Enkele levensteekenen op het doodenveld en een ster hier en daar aan den donkeren hemel verlevendigen de hoop, dat de dageraad eenmaal zal doorbreken. De door heidenen bevorderde en door den Islam gedulde slavernij houdt Noord- Zuid- en Midden-Afrika in stikdonkeren nacht en gruwzame ongerechtigheid; doch de aan den hemel prijkende zon der gerechtigheid zal, als licht der wereld, eenmaal alomme schijnen.

Suema de christin, een tot zuster van barmhartigheid wedergeborene, is profetes, dat er ook voor de twee honderd millioenen Afrikanen een Christus verschenen is. Eenmaal — die gelooven haasten niet — zal als heil- en wekstem het levenswoord in het donkere werelddeel weerklinken: „Over u zal de Heer opstaan en zijn heerlijkheid zal over u gezien worden. Maak u op, wordt verlicht, want uw licht komt.”

Den Haag.

J. HERMAN DE RIDDER.

Luk. 5 : 13. En Hij, de hand
uitstreckende *raakte hem aan*, en
zeide: *Ik wil*, word gereinigd!

Zoolang ik krank en zwak, en vol van zondevlekken,
Getracht heb voor Gods heilig oog
D'onreinheid van mijn hart zorgvuldig te bedekken,
En dus mijzelf bedroog;
Heb ik, bij 't diep besef van ongerechtigheden
Waarmeê 'k tot God niet durfde gaan,
Het schuldverzoenend bloed mijns Heilands wel beleden,
Maar toch van ver gestaan.

Maar sinds ik met de beê ben tot uw troon gekomen,
Gij kunt Heer, reinig mij van schuld!
Heb 'k, Heiland! uit uw mond het antwoord ook vernomen:
„Ik heb uw beê vervuld.”
Gij laat die tot u komt, niet op geneezing wachten,
't Bloed is geplengd, de schuld voldaan!
Gij zult in Eeuwigheid geen boeteling verachten,
Gij raakt d'onreinsten aan!

Met schuld beladen ziel laat u tot Jezus drijven,
Wil luistren naar zijn liefdestem!
Bij Hem alleen is rust, hier kunt gij eeuwig blijven;
Kom heden nog tot Hem!
Kom heden nog tot Hem om nooit van Hem te scheiden,
Die zeeg'nend tot ons komen wou;
Laat ons van ganscher hart alom Zijn lof verbreiden,
Vermelden van Zijn trouw.

Verlosser neen, gij vraagt geen dank're vreugdepsalmen,
„Zeg niemand iets” luidt uw gebod.
Wat, zoo 'k de wereld van mijn lofzang deed weërgalmen,
En leefde ver van God?!

'k Wil daaglijks in 't gebed voor u de knieën buigen,
U naadren, hoe onrein ik zij,
En door mijn wandel, Heer, van uw genâ getuigen:
Gij *wilt* mij reinigen ook *mij*!

MARIA.

VOOR DE LEVENSREIS.

I.

„Niets is dwazer en gevaarlijker, dan medelijden met zichzelf te hebben”

Medelijden met onszelven hebben wij, zoo dikwijls wij ons met groote teergevoeligheid beklagen. 't Is alsof wij bij onszelven nederknielen, onze hand vatten, ons hoofd tegen ons aan laten rusten, met groote meewarigheid naar onze klachten luisteren. Neen, zooals wij lijden lijdt toch ook bijna niemand, en dát wij zoo lijden moeten, dat is toch ook niet billijk. Noemen wij dit dwaas, 't schijnt wel zeer hardvochtig en ongevoelig, maar 't is eenvoudig de waarheid. Want óf het lijden, dat ons in onze eigene oogen beklagenswaardig maakt, is verdiend, onze eigen schuld; óf het is buiten onze schuld, geheel onverdiend, ons toegezonden. In 't laatste geval hebben wij het te beschouwen als ons door God beschikt tot onze beproeving, loutering, oefening, heiliging. Maar dan behoeven wij toch waarlijk geen medelijden met ons-

zelve te hebben. Acht het voor groote vreugde, mijne broeders, zegt de Apostel Jacobus in zulk een geval. Nu wordt ook duidelijk, waarom het hier bedoelde medelijden niet alleen zeer dwaas, maar ook zeer gevaarlijk mag genoemd worden. Alle lijden, onverschillig of wij 't ons zelve op den hals hebben gehaald, dan of God het ons toezendt, zonder dat wij het bepaald verdiend hebben, kan hoogst heilzaam op ons werken. Maar dit zal niet plaats vinden, indien wij ons gaan beklagen als waren wij verongelijkt. . . . Vergeten wij voorts niet, dat wij ten laatste volstrekt geen aanspraak hebben op een levens-toestand, waarin wij voor alle lijden onbereikbaar zijn; dat wij als zondaren het recht op een volmaakt aard-schen gelukstaat hebben verbeurd; dan zal ons wel de lust vergaan, om ooit tot onszelve te zeggen: Ook gij in lijden? Ach, mocht die bittere kelk u niet worden gespaard? Waarom moet ook juist gij door verdrukking ingaan in 't koninkrijk Gods?

II.

„Schiets wortel waar God u
plaatst; ga aan het werk
en leef.”

* * *

Ontevredenheid is in vele kringen aan de orde van den dag, en emancipatie voor niet weinigen een hoogst belangrijk vraagstuk. Indien ieder eens begon met hetgeen waarmede lang niet allen eindigen, zich te beschouwen als door God, niet door een toeval, niet door het noodlot,

maar door God geplaatst in den kring, waarin hij door geboorte en natuurlijken loop van levensomstandigheden zich bevindt, menigeen zou zich van een zekere ontevredenheid emancipeeren, die niet dan schadelijk, immers verlamvend, werkt. Zijt gij tevreden met de plaats, die gij u aangewezen ziet? Misschien niet volkomen. Daardoor zijt gij dan ook niet volkomen gelukkig voor uw gevoel. O ja, het kon nog veel ongelukkiger. Gij hebt veel dat anderen missen, en gij wilt niet ondankbaar zijn. Maar hadt gij alles zelf mogen en kunnen beschikken, gij zoudt zeker beter gestemd zijn. Derhalve weet gij het beter dan God, en zou de wereld er zeker vrij wat beter uitzien dan thans, indien gij het wereldbestuur in handen hadt. Mogen wij u eens iets zeggen? Misschien zou de wereld zich in een beter licht aan u gaan vertoonen, en dat gedeelte der wereld, waartoe gij behoort, in een beteren toestand gaan verkeereren, indien gij eens handen aan het werk sloegt, indien gij deedt, met grooter getrouwheid deedt, wat uwe handt vindt om te doen in uwe allernaaste omgeving. Schiet wortel waar God u plaatst; dat wil zeggen: voel u daar te huis, gewen u aan het ingaan in de sfeer, in welke Gods wijsheid u geplaatst heeft, en eindig eens met iets anders te willen en te zoeken, dan hetgeen God u voor de hand en voor den voet heeft gelegd. Gij behoeft u daarom niet te onttrekken aan ruimer en wijder en interessanter werkkring. Maar begin toch goed te vinden wat de Opperste Wijsheid, waaraan gij toch ook gelooft, voor u heeft beschikt! Wil eene plant zijn, die rustig voortgaat in den haar aangewezen grond wortelen te schieten. De u toegewezen arbeid, met getrouwheid volbracht, zal u vreugde geven, ook al laat de vrucht

nog op zich wachten. Hij leeft waarlijk, die in God, dat is in Gods gemeenschap leeft, en in Gods gemeenschap leeft hij, die God naar de oogen ziet, zich regelende naar het antwoord op de vraag: Wat wilt Gij, dat ik doen zal?

III.

„Als ik tegen de zonde strijd in eigen kracht, dan weet de duivel wel, dat hij gerust een slaapje kan gaan doen.”

Ieder oprecht en alzoo rechtgeloovig Christen is er van overtuigd, dat hij tegen de zonde en den duivel moet strijden. Zonde en duivel noemt hij in éénen adem. Den duivel te vriend houden komt niet in hem op, en daarom wil hij ook de zonde niet aan de hand houden, maar veeleer aller zonde vijand zijn en zich zoodanig betoonen. Een en ander zeer voortreffelijk. Maar wat het strijden tegen de zonde aangaat, hebben wij, zooveel wij rechtgeloovige en derhalve oprecht geloovige Christenen wenschen te zijn, wel in het oog te houden, dat het onder ééne voorwaarde ook een strijden tegen den duivel is, namelijk, wanneer wij het niet doen in eigen kracht. Ziet eens, onze eigen kracht, dat is onze kracht als uit ons en niet uit den Heiligen Geest, is tegenover de zonde krachteloos. Uit onszelven willen wij wel zondigen. Doortastende maatregelen tegen de zonde in ons nemen wij niet, tenzij dan door de kracht des Heiligen Geestes.

Nu begrijpt gij toch wel, dat de duivel zich in het minst niet over zijn invloed op u verontrust, zoo gij den strijd tegen de eene of andere zonde in u geheel voor uwe eigen rekening neemt. Als vijand wordt gij eerst geducht voor hem, wanneer gij de geheele wapenrusting Gods aandoet. Zoolang gij meent het buiten haar te kunnen stellen, begrijpt de duivel zeer goed, dat hij met betrekking tot u vooreerst nog gerust kan zijn. Maar zoudt gij u dan ook wellicht over uzelf moeten verontrusten?

IV.

„Voordat wij over de verijdeling van onze verwachtingen verstoord worden, mogen wij wel vragen, welk recht wij hadden om onze begeerte vervuld te zien.”

* * *

Het leven is zonder twijfel vol teleurstellingen; maar grootendeels hebben wij dat aan onszelf te wijten. Waarom verwachten wij ook allerlei van de toekomst, zonder dat wij er eenigen grond voor hebben? Er zijn tweeërlei teleurstellingen; die, welke ons toegezonden worden, en die, welke wij onszelf op den hals halen. De eerste treffen ons, wanneer ons op de eene of andere wijze iets beloofd is, en de belofte niet vervuld wordt. Teleurgestelde verwachting is altijd pijnlijk. . . . Zeer dikwijls verwachten wij echter iets, zonder dat wij er eenigen grond voor hebben, alleen omdat het niet on-

mogelijk is dat wij 't verkrijgen, en wij het zoo gaarne deelachtig zouden worden. 't Spreekt van zelf, dat, daar de vervulling van de verwachting door niets gewaarborgd is, het naar den mensch gesproken wel toevallig zou zijn, indien wij niet werden teleurgesteld. Deze soort van teleurstellingen doet ons in den regel nog pijnlijker aan, dan de eerste, omdat wij het eigenlijk zelven zijn, die de toezegging hebben gegeven, en daarbij te rade gingen met de begeerten onzes harten. O dat wij nu juist hierin onze verwachting moesten verijdeld zien! Dat valt zwaar te dragen. Als iemand zich bij u over teleurgestelde verwachting beklaagt, wijs er hem dan op, dat God ons nimmer teleurstellen zal, daar Hij de onveranderlijk getrouwe en almachtige is, zoodat men, om tegen alle teleurstelling volkomen beveiligd te zijn, eigenlijk alleen de van God ontvangen beloften als volstrekt betrouwbaar beschouwen moet.

V.

„Dik wijls binden wij zooveel aan onze ziel, dat zij op een vlieger gelijkt, die niet op kan gaan, omdat de staart te zwaar is.”

* * *

Een vlieger oplaten, dat is nog niet eens zoo gemakkelijk. Allerlei moet medewerken. Zonder lucht zou 't niet gaan; eene zekere handigheid is er bij noodig. De vlieger zelf moet aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Denk aan den staart, die bijvoorbeeld te zwaar zou kunnen zijn. Aan zulk een geval is bij de hierboven aangehaalde woorden gedacht. Dat de vlieger niet opgaat zou ook wel aan den staart kunnen liggen. Er is te veel aan den vlieger vastgehecht. Maak hem wat lichter en 't zal wel gaan. In het minst niet gezocht is de vergelijking met onze ziel, of met ons hart, of met onzen geestelijken mensch, of hoe gij het hoogere in ons noemen wilt. Want er is iets hoogers in ons, dan wat tot de sfeer van vleesch en bloed behoort. Dat hoogere nu, noemen wij het maar de ziel, het moet zich verheffen boven de stoffelijke wereld, boven de stoffelijke en tijdelijke belangen, boven het bemoeien en streven van het aardse, vergankelijke leven. 't Hart naar boven, hier beneden is het niet; dit moet het hoogere in ons verstaan en begrijpen, en als het dit hoort moet het zich met vreugde verheffen tot Hem, die den mensch nog iets meer dan een stoffelijk lichaam gaf. Maar dikwijls verhinderen wij dit opwaarts stijgen, doordat wij ons geheel laten innemen door de zorgen en bezwaren, door de werkzaamheden en invloeden van het tijdelijke leven, door op breede schaal, maar met een minder edel doel, te doen wat Martha deed, toen hare zuster Maria het goede deel koos. Wilt gij uwe ziel zich vrij in de vrije lucht laten verheffen, verhinder haar dan niet door haar te belasten, door haar naar beneden te trekken, daar gij uzelf verdiept in het stof, in plaats van op vleugelen des gebeds en der hemelgezinde gedachten opwaarts te stijgen. Laat uwe ziel vrij, en zij zal wel gaan waar zij te huis behoort, en zij voert u mede, en gij zult niet behoeven te zuchten: o Mijn ziel, wat buigt ge u neder. Laat den vlie-

ger maar eens werkelijk vrij. Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn, zegt Jezus.

VI.

„In een gezellig, goed verwarmd, vertrek gezeten, zal men in oogenblikken van geestelijke opgewektheid zich in staat achten, om voordien Heerhonger, dorst, gevaar, naaktheid, het zwaard te trotseeren, en als men de kamer verlaten heeft zal men den moed verliezen om den Heer voor zijne vijanden te belijden.”

* * *

Beoordeel u toch niet naar hetgeen waartoe gij u in staat acht, maar naar hetgeen waartoe gij gebleken zijt in staat te zijn, en waardeer u niet naar uwe voornemens, maar naar hetgeen gij ten uitvoer hebt gebracht. De geloovige Christen kent zich zelve niet, indien hij alleen het oog houdt op hetgeen hij voor den Heer gevoelt in zijne stille, rustige, veilige binnenkamer, en op hetgeen hij voor den Heer doen zou, indien er eens moeilijke dagen en booze tijden aanbraken. 't Is niet anders; zoolang men niet op de martelaarsproef is gesteld, heeft men niet kunnen bewijzen, dat men met

martelaarsmoed is vervuld en martelaarsbloed in de aderen heeft. „Meent gij, dat ik den Heer verloochenen zou, als ik geroepen word om Hem te belijden? Ik belijd Hem inmers dagelijks, en nooit heeft men mij nog hooren verklaren, dat ik Hem niet ken.” Vooral in oogenblikken van opgewekt godsdienstig gevoel, onder eene aangrijpende preek, aan de Avondmaalstafel, in een kring van warme vrienden des Heeren, zullen wij alles voor den Heer overhebben, en 't verschrikkelijk vinden niet even als Petrus met den Heer in de gevangenis en in den dood te gaan. Bij Petrus is 't wel niet verder dan de verklaring gekomen, maar van ons zal men, als het zoo ver komt, nog iets anders zien. Zoo meent dezelfde, die kort daarna onder niet-geloovigen niets laat bemerken van zijne betrekking tot den Heer. Hij wil geen paarden voor de zwijnen werpen, en het heilige niet den honden geven. Hij zegt niet, dat Hij den Heer niet kent. Hij zegt niets. Valsche schaamte overvalt menigeen, die in zijne eigene schatting de vrijmoedigheid in eigen persoon is. Het veel te hoogen prijs stellen op menscheener maakt velen veel te „bedachtzaam.” Er is waarlijk geen uitgetogen zwaard, geen akelig kerkerhol, geen dreigende brandstapel noodig, om iemand veel minder te doen zeggen, dan hij zich had voorgenomen, en veel zwakker in zijn belijden te maken, dan hij zich voorstelde te zullen zijn, wanneer hij tot „getuigen” zou worden geroepen. Nu bedoelen wij volstrekt niet, dat ons getuigen en belijden van Christus steeds, of althans somtijds, opzienbarend behoort te zijn. Wij bedoelen alleen, dat de verwachting, die wij van onze vrijmoedigheid en getrouwheid in 't openlijk belijden van Christus hebben, zeer

dikwijls blijkt, eigenlijk veel te hoog gespannen te zijn geweest.

VII.

„Bij 't verhuizen doet men weg wat in de nieuwe woning niet past. Verhuizen zullen wij allen. Zijn wij al aan het wegdoen begonnen?”

* * *

Verhuizen zullen wij allen — ja — maar aan het wegdoen van hetgeen niet past in de nieuwe woning begint men toch niet, voordat het werkelijk tot verhuizen komt. Waartoe zal ik reeds eenige maanden of weken te voren met dat wegdoen beginnen? Geen zorgen vóór den tijd. — Volkomen juist, namelijk in geval de tijd van verhuizen bepaald en bekend is. Maar zijn wij met betrekking tot het verhuizen, dat ons bij ons levensende wacht, veel wijzer dan vader Izaak, de zoon van Abraham? Hij verklaarde, den dag zijns doods niet te weten. Gij, die dit leest, weet waarschijnlijk evenmin den dag uws doods. Nu gaat het met het wegdoen van hetgeen in de nieuwe woning niet voegt bij 't sterven geenszins zoo vlug, als met het wegdoen van niet passend huisraad bij verandering van een aardsche woning. Moet gij nog een weinig hoogmoed van de hand doen, nog een weinig zelfzucht afleggen, nog een weinig aardsgezindheid overwinnen . . . 't is de vraag, of gij dit tot de

laatste ure zult mogen uitstellen, als zou dat dan het werk van een oogenblik kunnen zijn. Zoo de dood eens onverwacht kwam, de verhuizing eens plotselijk aangezegd werd, zooals in de gelijkenis van den rijken dwaas, wat dan? Bij dit alles hebben wij nu gesproken, alsof de nieuwe woning in den hemel zal te vinden zijn. Heeft iemand echter in waarheid niet den minsten grond voor de hoop, dat hij van hier gaande het hemelsche Jeruzalem binnen zal treden, dan behoorde wel de eerste zorg te zijn — daar wij toch allen eenmaal zeker moeten „verhuizen” — de noodige maatregelen te nemen, om zich voor de jongste ure een goed onderkomen te verzekeren. Dit nu verdient inzonderheid tijdig te worden gedaan, opdat het niet ga, als in 't geval der dwaze maagden. Zij waren niet gereed om met den Bruidegom in te gaan. —

J. I. DOEDES.

B E D E.

O mijn Heiland! arm geworden,
Om mij rijk te maken. Geef
Dat ik teeder U beminne,
Nooit iets doe, wensch' of verzinne,
Wat Uw hoog gebod weêrstreev'!

O mijn Heiland! Maak m' ootmoedig!
Och! verneder Gij dit hart,
Steeds zóo trotsch, zich zelf verheffend,
Maar Uw grootheid niet beseffend
Maak mij klein door vreugde en smart!

Wat ik heb blijft eeuwig 't Uwe!
Wat m' Uw liefde geeft, is goed.
'k Vraag geen schitterende gaven;
Slechts Uw vreë kan zielen laven
In een hemelsche overvloed.

Laat mij zinken aan Uw voeten!
Rusten aan Uw hart, o Heer!
Laat m' U volgen, rustig, blijde;
Jezus! blijf Gij aan mijn zijde,
En mijn harte wenscht niets meer.

O! 't kan stormen in dit harte.
Jezus! leg die stormen neêr!
Gij kunt al d' orkanen binden,
Heerschend over vloed en winden:
't Zijn Uw dienaars, machtig Heer!

Geef m' Uw vrede! Laat mijn scheepje
Drijven naar de hemelkust!
Laat geen Aard mij van U scheiden,
Blijf mij hiér en ginds bereiden
Onverstoorbre zielerust!

Y. D. MULLER MASSIS.

Groningen, 2 Sept. '84.

MIJNE HERINNERINGEN AAN DE EVANGELISCHE
ALLIANTIE-VERGADERINGEN.

30 Aug.—7 September te Kopenhagen.

Wanneer men aan een vollen, luisterrijken maaltijd, vol uitheemsche gerechten, heeft mogen aanzitten, kan men onmogelijk van elken schotel verslag geven, omdat men onmogelijk van elken schotel heeft kunnen medegenieten. Zulk een geestelijke maaltijd waren mij de laatst bijgewoonde vergaderingen der internationale Evangelische Alliantie in Kopenhagen. Er werd den aanwezigen veel, zeer veel geboden in Deensche, Engelsche, Duitsche, Zweedsche en Fransche Talen. Daarom kan ik niet meer dan mijne persoonlijke indrukken weergeven, en dat doe ik gaarne; maar maak ik op iets, dat naar een volledig verslag gelijkt, geene de minste aanspraak.

De Godskracht van het Evangelie, van het levend christengeloof komt m. i. nergens heerlijker uit dan bij zulke samenkomsten. In de heidenwereld, zelfs bij de beschaafde Grieken en Romeinen en Chinezen, waren en

zijn de woorden *vreemdeling* en *vijand* van dezelfde beteekenis, synoniema, omdat een *vreemdeling* als zoodanig als *vijand* werd aangezien. Ook speelt in de Staatskunde der christenvolken de zelfzucht altoos eene hoofdrol. Maar ziet, hier komen belijders van Jezus Christus uit velerlei landen en volken, in velerlei talen en tongen broederlijk samen, drukken elkander de hand, loven als uit één mond en hart, denzelfden God en Verlosser, en bewijzen elkander allerlei liefdebetoon. Is dat niet een voortzetting van het eerste christen-pinksterfeest? Wordt zóó niet de overgang gemaakt van het Babel der verwarring naar het Sion der kinderen Gods? ... Daarom zijn en blijven mij de twee Evangelische-Alliantie-vergaderingen, die ik mocht bijwonen, die te Amsterdam, anno 1867, en nu deze te Kopenhagen, de schoonste, leerrijkste en hartverheffendste van de vele samenkomsten, die ik in mijne niet korte levensbaan van 73 jaren mocht medegenieten.

Zaterdag-avond 30 Aug. had de officieele begroeting plaats in de groote Universiteit-zaal, versierd met de nationale vlaggen der landen, uit welke deelnemende gasten aanwezig waren.

Hoe indrukwekkend klonk uit de monden en harten der overtalrijke schare de klassieke Hervormings-psalm: „Ein feste Burg ist unser Gott,” in Deensche, Duitsche, Engelsche en Fransche talen! — Bij den ingang was een expresselijk hiertoe vervaardigde bundel van 79 Gezangen in de vier genoemde talen voor eene kleinigheid verkrijgbaar gesteld. Luther, Grundtvig, Malan, Vinet enz. las ik als vervaardigers. In Scandinavie heeten Evangelische Gezangen *Psalmen*.

Daarop volgde een breedvoerig, hartelijk *welkom!* bij monde van den hoogerwaarden grijzen president, Dr. *Kalkar*, een rechten Abrahamszoon ¹⁾). Puntig en welsprekend richtte hij zich achtereenvolgens tot de stamverwante Deenen, Nooren, Zweden, dan tot de Engelschen, Amerikanen, Duitschers, Hollanders, Franschen en Zwitsers; tot de Lutherschen, Gereformeerden, Methodisten en Hernhutters. Hij sprak in de Deensche landstaal, maar eene gedrukte Engelsche vertaling werd door de vele wakkere dienstdoende Hulp-commissarissen onder de hand verspreid. Nu volgden de afgevaardigden. De Lord-mayor van Londen, Dr. Hall van New-York, Graaf Bernstorff uit Berlijn, de predikanten Recolin en de Presensé uit Parijs, kolonel von Bühren uit Zwitserland, Graaf van Bylandt uit 's Hage, Prof. Skarstedt uit Zweden, de predikant Schmidt uit Christiansfeld (Broedergemeente). Deze brachten achtereenvolgens hunne groeten en zegenbeden, welke door den Secretaris, proopst *Vahl*, of door den president *Kalkar*, elk in hun eigen taal werden beantwoord. Een statig Halleluja-Amen! door geoeffend koorgezang besloot deze inleidende samenkomst.

Zondag 31 Aug. kon elk zijne stichting zoeken, waar hem best dacht. Ik vond ze in de deutsche kerk onder 't gehoor van Prof. *Christlieb* uit *Bonn*, die treffend en indringend predikte voor eene groote schaar over *des christens wedloop*, naar 1 Kor. 24—27. Wat onze van Ooster-

1). In Nederland door bekroonde prijschriften en zijne in het Duitsch vertaalde uitvoerige *Geschiede der christelichen Mission unter den Heiden*, *Gutersloh* 1880, niet onbekend. Geboren Israeliet, gewezen Luthersch predikant. Dr. in *Theologie* en *Philosophie*, bijna 82 jaar oud.

zee als de zwakke zij der duitsche predikers plag op te merken, hun gebrek aan toepassing, was bij deze preek niet toepasselijk.

Maandag morgen was ik tijdig in eene duitsche bidstond. Daarmede en met eene Engelsche prayer-meeting werd elke dag begonnen. Maar ik, die met de mijnen bij eene christelijke familie was geherbergd, had daár den zegen des Allerhoogsten af te smeeken.

Deze en alle volgende vergaderingen hadden plaats in een der zalen van een groot daartoe ingericht gebouw, met name *Bethesda*. In eene kleinere zaal beneden, eene grootere boven, met seraphine-orgel en al het noodige voorzien, traden tegelijkertijd de officieele sprekers op van voorm. 10—1, nam 3—4½, 's av. 7 ure. Tal van Hulp-commissarissen zorgden voor de goede orde. Aan een aanzienlijk buitenlander werd hoffelijk doorgaans de voorzitterstoel ingeruimd en een broeder van andere natie werd verzocht, eer de spreker optrad, een gebed te doen. In de tusschenuren en des avonds was in een naburig lokaal gelegenheid ter verversching en gezellig samenzijn.

Bizonder heeft mij geleerd en gesticht Prof. Dr. *Schaff* uit New-York, Dinsdag avond sprekende over de roeping der Evang.-alliantie, klaar als kristal, in duitsche taal. Ik kan belangstellenden daarop wijzen in de dra verkrijgbare, gedrukte verhandelingen. De grondige Württembergische theoloog heeft door zijn 20jarig verblijf in Pensylvanie en New-York meer dan gewone wijde en heldere blikken verkregen in de dingen van het Godsrijk. Het deed mij daarom groot genoeg, dat onder de vele aandachtig luisterende toehoorders gezeten waren

met talrijk gevolg de koningen en de koninginnen van Denemarken en Griekenland, de kroonprins en kroonprinses (van half Nederlandsch bloede) — het verwekte zelfs mijn Hollandsch gevoel tot jaloeschheid. — Na hem sprak in de Fransche taal *Theod. Monod* uit Parijs over onze gevaren, plichten, verwachtingen. De *Monod's* zijn door vroegere relatien in Kopenhagen zeer ten goede bekend. Mij was dit een onvergetelijke avond.

En daarop is een onvergetelijke dag gevolgd. Des voorm. hoorde ik Prof. *Christlieb* over *de toenemende onverschilligheid omtrent godsdienst*. Hij voerde sterk sprekende feiten en bewijzen aan, noemde dit aanwassend indifferentismen, de voorbode van haat, van dweepende woede tegen al wat *Heilig* is, gaf eindelijk waarschuwing, wenken en wapenen daartegen; 't was hoog ernstig.

's Nam. gemeenschappelijke uitvlucht per spoor naar *Roeskilde*, Denemark's aloude hoofdstad. Deze was geheel met vlaggen getooid. Eerst in de prachtige domkerk toespraak van den domproopst en zijne drie medegeestelijken (*Sit venia verbo*, wij zijn in een Luthersch land, met Luthersche hiërarchie). Daarna onthaal in een groot park, prachtige vergezichten op den weg daarheen. Toespraken van eene tribune als in onze Zendingsfeesten. Ten slotte heerlijk vocaal en instrumentaal geestelijk concert in de nu verlichte domkerk.

Donderdag leerde en stichtte mij Prof. *Godet* uit *Neuchâtel* over *de gronden van het gezag der Nieuw-Testamentische Schrift*. Recht professoraal in den edelsten zin des woords. Andermaal zaten kroonprins en gemalin onder de aandachtige hoorders. Later vernam ik, dat zij er ook des avonds waren geweest, toen de Noorsche

predikant *Mituch* uit Christiania over *christel. moed en vastheid in het dagelijksch leven* had te verhandelen.

Na *Godet* hoorde ik *Dr. Fabri* uit Barmen over *het wenschelijk terugkeeren tot apostolischen eenvoud*; klaar en waar! Dit zelfde thema behandelde daarna Prof. *Mijhrberg* uit Upsala meer wetenschappelijk, vertolkende zelf zijne landstaal bij gedeelten in het Fransch.

Vrijdag sprak o. a. *Dr. Gerth van Wijk* uit 's Hage, over de werken van christel. liefdadigheid in Nederland. Hoogduitsch. Ik hoorde *Dr. Dalton* uit Petersburg over de prostitutie, geheel in den zin van onzen *Pierson* te Zetten, en dat in betoon van geest en kracht.

Zaterdag voorm. was aan de *Heilige Zending* gewijd, als bloem van den christelijken levensboom. Eerst sprak *Ds. De le Roi* uit Elberfeld over de Zending onder Israël en maakte tastbaar dat de zoogenaamde *Joden-kwestie*, die Duitschland en geheel oostelijk Europa tegenwoordig beweegt, in den grond is eene *religieuse* kwestie en eerst in het Evangelie hare oplossing vindt. Daarop volgde *Ds. van Rhijn* over den tegenwoordigen toestand der *Zending in de Hollandsche koloniën*.

Zaterdag av. plechtig slot. *Dr. Clemance* uit Londen over den Doop des H. Geestes. Afscheidswaarden van *Dr. Kalkar*, *Gr. Bernstorff*, *Rev. White*, *Jean Monod*, *Von Bühren*, *Paulo Calvino* (Waldenser en Hoogduitsch), *Ds. Tophel* (Genève), *Rochedieu* (Brussel).

Ten slotte geestelijk concert in de schoon verlichte hoofdkerk — de vrouwenkerk — waarin Thorwaldsen's meesterstukken, Christus en de apostelen, prijken.

Amen! zei mijn hart het plechtig Amen, Amen! na. — Zondag vierde ik in de Fransch-Geref. kerk met kleine

schaar het H. Avondmaal, na stichtelijke predikatie van Ds. *Recolin* over het: wij wandelen door geloof, niet door aanschouwen, II Kor. 5 : 7. Toch een voorproef der aanschouwing had mij Gods genâ dezer dagen verleend.

Maandag avond ving de terugreis aan over Korsör-Kiel-Hamburg. Zoo ver Deensch gebied strekte werd ons deze finantieel uiterst gemakkelijk gemaakt als laatste weldaad der mij en den mijnen bewezene, onvergetelijke christelijke gastvrijheid.

Doctinchem,
September 1884.

L. J. VAN RUIJN.

NIET ZONDER DOEL.

Ik zag een klein, klein bloemeken,
Een bloemeken op de hei,
Zoo blauw de lucht, en heel het veld
Zoo zonnig en zoo blij.

Ik bukte en plukte 't bloemeken,
Het bloemeken op de hei.
Het keek mij aan als riep 't mij toe:
Heb deernis toch met mij.

Het bloemeken is dra verdord,
Het bloemeken van de hei, —
Maar doelloos niet, want immer is 't
Ten zegen nog van mij.

Schijnt donker en vaal soms de aarde mij toe,
Dan zie 'k slechts mijn bloemeken aan,
En met zie ik ook weer die zonnige hei
Vol geurende bloemekens staan.

W. L. WELTER, JR.

Heemstede, Aug. 1884.

CHARLES FOURIER.

Op een zwoelen middag in de maand Juli van het woelige jaar 1848 kuierden twee mannen uit den handwerksstand in de stad Frankfort, niet ver van het huis waar de „millioenenbaron” von Rothschild woonde. Onze wandelaars schenen op hunne wijze gesproken te hebben over het „arbeidersvraagstuk,” en op hunne wijze meenden zij de oplossing gevonden te hebben. Die scheen nog al eenvoudig. „Het was toch immers met alle moeite uit, als ieder mensch genoeg had om van te leven” zeide een van de twee; en, op Rothschild’s huis wijzende, ging hij voort: „nu, kijk zoo’n rijken kerel, waarvoor heeft die zooveel schatten noodig, terwijl wij ons in het zweet moeten werken voor een sober stuk brood?” Maar vóór nog de andere iets antwoorden kon, kwam er een deftig, oud heer op hen af, die niemand anders was dan die „rijke kerel” zelf. Hij had blijkbaar het laatste gedeelte van het gesprek gehoord, althans hij sprak onze werklieden toe, en terwijl hij ieder hunner een goudstuk gaf, zeide hij: „ik ben zeer bereid om u beiden te geven, wat gij bij eene mogelijke ver-

deeling zoudt ontvangen; maar, wanneer eens wezenlijk die dag mocht komen, dien gij wenscht, vergeet dan niet dat gij uw deel ruim gehad hebt!"

Ik weet niet of onze arbeiders dankbaar geweest zijn voor de les, die hun in ieder geval op eene aangename wijze was gegeven; maar dit weten wij dat zij evenmin de eersten als de laatsten geweest zijn, bij wie zulke dwaze wenschen zijn opgekomen. „Dat is wel een bewijs hoe de mensch van nature tot zonde geneigd is" zal misschien iemand zeggen. Maar het is toch even goed een bewijs van den trek naar het ideale, die den mensch is ingeschapen; want hoewel hij onophoudelijk mistast, hij kan toch het tasten niet laten. Hij verlangt een hemel op aarde, omdat hij voor den hemel geschapen is; een paradijs, omdat hij uit een paradijs is gesproten. En welk een sterk voorgevoel van de heerlijkheid, waarvoor hij bestemd is, in des menschen hart kan wonen, dat heeft wel de man getoond, met wien ik u, waarde lezer, gaarne eenige oogenblikken wensch bezig te houden.

Ik bedoel Charles Fourier; geboren den 7^{den} April van het jaar 1772. Hij zag het levenslicht in Besançon, en was het kind van welgestelde burgers. Toen zijn vader, in Juli van het jaar 1781, stierf liet hij twee honderd duizend franken na, die hij als lakenhandelaar had verdiend, en waarvan onze Charles twee vijfden, zijne moeder en zijne beide zusters ieder één vijfde deel kreeg. Charles was een vroeg ontwikkeld kind met veel waarheidszin en natuurlijke goedhartigheid. Grooten en verwarrenden indruk maakte het eens op hem dat hij, als vijfjarig kind, bestraft werd omdat hij de waarheid gezegd had, eene waarheid echter die op dat oogenblik in zijns

vaders zaken geen voordeel aanbracht. Zijne aangeborene goedhartigheid bleek onder meer hieruit, dat hij jaren achtereen aan een kreupelen jongen, dien hij op weg naar zijne school ontmoette, de helft van zijn boterham gaf. Het liefst ware hij bij de genie geplaatst geworden; maar dewijl men in die dagen, om bij dat wapen te komen van adel moest zijn, trad hij niet in den krijgsdienst, maar ging, wat zijn vader immers ook gedaan had, in den lakenhandel. Tot 1790 is onze Charles nu handelsreiziger. Intusschen was zijne moeder niet gelukkig in den lakenhandel geweest, zij kon aan haren zoon niet meer dan de helft van zijn vermogen, nagenoeg 40000 francs teruggeven; en deze deed, wat in die dagen een goed middel was om ook de andere helft te verliezen, hij ging speculeeren in koloniale waren. Ook hij heeft daarvan maar weinig voordeel geplukt. In Lyon werden zijne balen katoen in de barrikades gestopt; zijn suiker en zijne rijst door de opstandelingen opgebruikt, en hij zelf mocht blijde zijn dat hij er het leven afbracht. Zoo werd hij nu weder handelsreiziger, en in die betrekking doet hij, in 1799, in Marseille wat hij zijne „ontdekking” noemde. Hij moet daar op last van zijne meesters eene groote hoeveelheid verrotte rijst in zee werpen, en dat op een oogenblik dat er nagenoeg hongersnood was. Uit geldzucht hadden de patroons gespeculeerd, en waren met hun schandelijke speculatie nog verkeerd uitgekomen. Maar onze Charles kon van dien oogenblik aan den indruk niet langer weeren: „het samenstel der maatschappij deugt niet.” En in deze overtuiging wordt hij zeer versterkt toen hem in Parijs, voor een appel, vijftien malen de prijs wordt gevraagd, voor welken hij in Normandië dezelfde

vrucht kan hebben. — Het samenstel der maatschappij deugt niet, zegt Fourier, en hij blijft het zeggen. Het moet en kan anders worden, gaat hij bij zich zelve voort; maar hoe nu die andere en betere inrichting te krijgen? Ziedaar het moeilijke vraagstuk, waarover hij negen jaren lang blijft peinzen. Van 1803 tot 1808 wordt er niets van hem gedrukt; hij is meer en meer in zichzelf gekeerd en teruggetrokken; geheel ingenomen door zijne idée. In 1808 geeft hij te Lyon een boek uit waarin hij zijne plannen ontwikkelt; langzamerhand heeft hij een blik op zijn stelsel gekregen. En vol vertrouwen verzoekt hij de wereld om er ook een blik in te slaan.

Om de wereld te hervormen, zegt Fourier, is er behoefte aan eenheid en genot. Eenheid komt er als er gezelligheid is; en genot wordt goedkoop wanneer men niet telkens voor ieder persoon afzonderlijk uitgaven heeft te doen. Zoo heeft hij er op bedacht dat 300 huisgezinnen moesten samenwonen; zij vormen dan samen een phalanx. Hunne woning, liever nog hun blok huizen heet phalanstère. Dit blok huizen dat met den tuin, die er bij behoort (wandelen- en moestuin) een vierkante mijl beslaat, bevat één openbare keuken, verschillende zalen, eene boekerij, eene comédie en verschillende particuliere woningen. De drie honderd huisgezinnen moeten samen 1600 personen bevatten, maar talrijker dan 2000 mogen zij niet zijn. Zijn er meer dan dit getal, dan wordt de overvloed weggezonden, bij andere phalanstères gevoegd, die nog niet vol zijn, of wanneer er geen plaats in de bestaande of geene genoegzame ruimte voor nieuwe pha-

lanstères is, dan wordt hetgeen er te veel is uit het land gezet. Zoo zou Frankrijk (in die dagen) al 6 millioen menschen te veel gehad hebben, en hoewel het nu zeker niet aangenaam voor die geboren Franschen is, om als overtollige Franschen buiten Frankrijk gezet te worden, — daar staat tegenover dat het voor de overblijvenden een genot is om de ruimte te hebben!

In zulk een phalanstère nu heeft ieder huisgezin zijne eigene woning; en die woning is fraaiër of minder fraai al naarmate de bewoner daarvoor meer of minder kan betalen. Want het betalen kan ook in die maatschappij, helaas! niet worden afgeschaft; en daaruit vloeit van zelf voort dat er ook daar onderscheid zal zijn van arm en rijk. Dat is ook zoo, zegt Fourier, dat onderscheid is niet weg te cijferen, en dat zal nooit mogelijk, maar ook niet noodzakelijk zijn. Ieder brengt bij deze maatschappij iets in, kapitaal, talent of werk, en nu, naarmate hij inbrengt, naar diezelfde mate ook mag hij ontvangen. Ook wordt niet voor de hoofden van huisgezinnen boek gehouden, maar voor ieder persoon afzonderlijk, en men wordt niet betaald in geld, maar in rekeningen.

Aan het hoofd van iedere phalanx staat een hoofdman, monarch. Verschillende van zulke reusachtige huisgezinnen staan weer met elkaar in verbinding; en het ideaal is dat heel de maatschappij en heel de wereld op deze wijze socialistisch zal ingericht zijn; dan zal aan het hoofd van het aldus hervormd menscheid één persoon staan, omnarch geheeten.

Maar dat is gemakkelijk op papier gezet; doch hoe wordt dat nu werkelijkheid? Moet daar iemand komen die met een machtig talent, met het overwicht van een

krachtigen geest de menschen tot gedweehheid dwingt en ze wringt in het keurslijf van deze inrichting? Neen. De menschen zelve zullen het begeeren. De inwendige drijfveer wordt de hartstocht; de lust, die ieder mensch tot zijn bepaalden arbeid gevoelt. Ieder mensch heeft lust in eenigen arbeid, zegt Fourier, maar thans is de arbeid voor de meeste menschen een vloek, dewijl zij moeten doen waar zij geen lust in hebben. In die nieuwe maatschappij echter zal ieder arbeiden uit hartstocht; zoodat niemand iets behoeft te doen, daar hij geen last toe heeft. En als zoo iemand nu wispelturig is? Ook daarop is gerekend; bij de drijfveer van den hartstocht komt nu ook nog die der afwisseling. Niemand mag langer dan anderhalf uur achteréén aan eenzelfde werk arbeiden, zoodat er velerlei werk op één dag wordt verricht. Dan zal de gezelligheid hier haar zegen vinden. Want, dewijl „gelijk“ gelijk aantrekt, zoo komen de groepen uit hartstocht bij elkander. De gezelligheid en de wedijver, (van de ééne groep met de andere) zullen machtige steunpilaren van het stelsel zijn.

Alles wordt in deze maatschappij door den hartstocht beziel. De keukenmeid zal uit hartstocht koken, en de eetlust zal, behalve een lust, ook een dengd zijn. De opvoeding der kinderen wordt door dien hartstocht geleid, en de kleintjes worden verzorgd door kindermeisjes, die hen louter uit hartstocht oppassen. De kinderen worden in reeksen gescheiden; zij zijn in verschillende zalen bij elkaar. Tot het vierde jaar heeft men de groepen der *popjes*, dat zijn de zoete kinderen, en der *kwelduiveltjes*, dat zijn de lastigen. Twee zalen zijn er voor de popjes en twee voor de kwelduiveltjes.

Om de laatsten te verzorgen zullen phlegmatische bonnes zich aangeven, voor de eersten zijn er levendige jonge meisjes genoeg.

Wanneer de kinderen nu wat grooter worden, worden zij verdeeld in stammen, volgens hun karakter en temperament. Fourier kent al de verschillende temperamenten. Er zijn er 801 van het volle en 408 van het halve karakter; en wanneer de eerste phalanstère ingericht wordt, dan zal het er wel op aankomen dat iemand die met al die temperamenten goed bekend is, de zorg voor de verdeling in stammen op zich neemt. De eigenlijke arbeid voor de maatschappij begint op het twaalfde jaar, ofschoon Fourier elders gezegd heeft dat in zijne phalanstères, een kind van *eier* jaren (!), mits behoorlijk ontwikkeld, reeds door verschillende werkzaamheden den kost zal kunnen verdienen, in plaats van tot die jonge vernielal-len en vanden te behooren, die onze beschaving in kinderen van dien leeftijd kweekt.

Nu komt het tijdstip dat de jeugd verdeeld moet worden. Er worden groepen gevormd van „kleine horden” en van „kleine benden.” De „kleine horden” worden vooral gevormd door de jongens, die hebben, zegt Fourier, eene natuurlijke neiging tot ruwheid en onreinheid; de „kleine benden” bestaan hoofdzakelijk uit meisjes, die van nature teeder zijn en een afkeer van onreinheid hebben. Op 15 jarigen leeftijd worden jongens en meisjes afgezonderd. En wanneer reeds de arbeid steunt op hartstocht en aantrekkingskracht, hoeveel te meer dan het huwelijk! Zoo is het ook, en Fourier groespeert de jongelieden in twee afdeelingen, die van het vestallaat, en die van het demoisellaat. Het

vestallaat omvat de jongelieden, die vast beloven zullen niet te trouwen vóór hun 19e jaar! Maar krachtens de wet van hartstocht en afwisseling is het overgaan uit het vestallaat in het demoisellaat ten allen tijde geoorloofd, en beteekent die gelofte zeker heel wat minder dan de keus en het voornemen der vestaalsche maagden in 't oude Rome. Ook het huwelijk zal er in die nieuwe maatschappij wel wonderlijk uitzien; want al gaat onze hervormer nu niet dadelijk zoover, dat hij veelwijverij toestaat, het huwelijk mag niet langer duren dan de hartstocht, en verandering is geoorloofd; hetgeen ten slotte vrij wel op hetzelfde neêrkomt.

De hartstocht en nog eens de hartstocht zal in Fourier's beste der werelden regeeren; en het wordt daar, als men hem wil gelooven, langzamerhand een ideaalstaat. De monarch, noch een der andere hoofden mag een lijfwacht hebben; want niemand doet iets liever dan de wetten te gehoorzamen; ieder is gehoorzaam uit hartstocht, en dat wel omdat die wetten weer eenig en alleen dienen tot voldoening hunner hartstochten. Zoo sluit alles in elkander, en behoeft deze maatschappij niet tegen eenig gevaar beschermd te worden, want die een vijand zou kunnen zijn is een bondgenoot geworden, uit welbegrepen eigenbelang, uit hartstocht.

Gouden bergen belooft zich Fourier van de toepassing zijns stelsels. Als maar eerst eens de eerste phalanx woont in de eerste phalanstère, dan zal de gansche wereld weldra veranderd worden. Er zal voor zulk eene volkomene verandering nauwelijks meer dan vier jaren noodig zijn. Wanneer het jaar 1824 de eerste phalanx zal ingericht zien, dan zal, zegt hij, in 1828 ongetwijfeld

reeds al het schoone gekomen zijn dat hij van dat stelsel verwacht; mits, voegt hij er naïef genoeg bij, hij zelf er maar bij zij om de maatschappij in te richten. Wat zal er dan niet al tot stand komen! In de eerste plaats eene ontzachlijke vermeerdering van den rijkdom. Ga het maar na wat iedere phalanx een kosten uitspaart! Thans hebben drie honderd huisgezinnen ook drie honderd haardsteden noodig; in zulk een phalanstère zal een getal van tien voldoende zijn om het eten in gereedheid te maken. Thans zijn er in de 300 huisgezinnen ook 300 *personen* noodig om het eten te koken, dan zullen er niet meer dan tien noodig zijn. Welk eene besparing van kosten is dat dus niet, en hoe zullen die 290 overblijvenden nu ten nutte der maatschappij kunnen arbeiden!

Dat is vermeerdering van den rijkdom door sparen; daar is nog een op andere wijze verkregen schat, het is die welke door beter gebruikte werkkraacht het voorrecht dezer nieuwe maatschappij gaat worden. Want als er enkel uit *lust* wordt gewerkt, dan zal het volk even hard naar den arbeid verlangen als b.v. nu naar het theater; en wanneer het naar den arbeid *verlangt*, hoeveel meer en hoeveel beter zal er dan gewerkt worden! Maar iets, nog heerlijker dan de vermeerdering van den maatschappelijken rijkdom stelt Fourier zich van het in werking treden van zijn stelsel voor. Het gevolg van deze hervorming zal zijn: het uitroeien van alle kwaad in de menschelijke natuur. Weemoedig is het om te lezen met welke oogen Fourier het kwaad aanschouwt. Hij ziet het; en hij betreurt het; ja hij betreurt het des te meer, dewijl hij de verbetering niet anders durft verwachten dan van een werken op de

massaas, hetgeen hem van dag tot dag meer eene onmogelijkheid bleek. Toch zal van zijn stelsel de verbetering komen. Het kan zelfs niet uitblijven, zegt hij. Immers de ondeugd is de bron van alle ellende; nu zal in zijne maatschappij ieder voldaan wezen, en de verzoeking tot onrecht zal eenvoudig afgeschaft zijn. De handel is afgeschaft; de eene mensch zal den ander niet meer kunnen bevoordeelen; de diefstal wordt er niet aangetroffen, en hartstocht is deugd. Tegenwoordig, dit moet Fourier toegeven, is diefstal ondeugd en hartstocht ondeugd, maar dan zal hartstocht deugd zijn; want op hartstocht berust heel de menschelijke maatschappij. Inwendige tevredenheid wordt het gevolg der bevrediging van al die hartstochten. En het goede voorbeeld zal zoo aanstekelijk werken dat de planters hunne slaven zullen vrijlaten, en zelfs de wilden dan zullen vragen om opneming in een phalanstère. Tegen dien tijd zal dan, naar Fourier stellig verwacht, hun hartstocht voormenschen vleesch opgehouden hebben; zij kunnen echter, voegen wij er in stilte bij, zonder bezwaar voor het beginsel, ook als menscheneters opgenomen worden, indien zij in die phalanstère misschien menschen aantreffen wier hartstocht is om opgegeten te worden!

Maar nog zijn wij niet op den hoogsten top van den berg, van waar Fourier zijn heerlijk vergezicht te aanschouwen geeft. Niet alleen eene omkeering in de maatschappij zal hij hier zien: maar tengevolge van dien omkeer ook eene volkomene verandering van de gansche natuur. En hier wordt hij nu zeer filosofisch. Hij beroept zich op Schelling, en, had hij Paulus gekend, hij had in het achtste hoofdstuk van den brief aan de

Romeinen, zeker een en ander gevonden waarop hij zich ook beroepen had. Alles in de gansche natuur, zoo zegt Fourier, hangt samen; het een beantwoordt aan het ander. Dat er nu zooveel ellende in de natuur is, is het noodzakelijk gevolg hiervan dat er ook bij den mensch zooveel verschrikkelijks wordt gezien. De verscheurende dieren, leeuw, krokodil, hyena, tijger, zijn niet anders dan de verpersoonlijking van de menschelijke ondeugden. Houden die ondeugden op, dan zal ook heel die natuur, die het uitgewerkte beeld van den mensch is, veranderd worden. In de plaats van den tegenwoordigen leeuw, zal een anti-leeuw verschijnen, geen verscheurend dier, maar een vriend van den mensch, en als rijdier even hoog boven het paard verheven, als een rijtuig op vieren boven een boerenkar. Een anti-haai zal voor de menschen de visschen uit de zee vangen, en de zee zelve zal, in plaats van een onsmakelijk ziltig nat, niets meer of minder bevatten dan limonade.

Dergelijke heerlijkheden verwachtte Fourier van de oprichting der eerste phalanstère, en wij kunnen begrijpen met hoe groot verlangen hij begeerde die eerste phalanstère geopend te zien. De noodzakelijke kosten begrootte hij op driemaal honderd duizend franken; maar voor alle zekerheid liet hij eene oproeping aan een menschenvriend drukken, waarin deze werd uitgenoodigd om op eene bepaalde, door hem aangewezen plaats, een millioen franken te zijner beschikking te stellen, en tien jaren lang ging hij iederen dag op hetzelfde uur naar zijne kamer, om te zien of de onbekende menschenvriend met zijn millioen nog niet was aangekomen. Toen gaf hij het op.

En omdat de eerste phalanstère niet is opgericht, daarom is natuurlijk de gouden eeuw voor de mensheid nog niet aangebroken, en zag Fourier de maatschappij in zijne gedachten al dieper zinkende.

Maar waarom nu ons met dit zonderlinge stelsel van Fourier bezig gehouden? Want al vijf en veertig jaren gingen over zijn gesloten graf henen, en niemand denkt er aan zijn systeem te verdedigen. Men behoeft het maar te hooren om het uit te lachen, en daarmede is het immers overwonnen?

Toch verdient het nog wel iets anders en meer dan een glimlach. Het verdient dat al dadelijk om het ideale streven, waarvan het getuigt. Het is er dezen hervormer der maatschappij om te doen het paradijs te herwinnen. Hij, die zelf een natuurlijke goedhartigheid bezat, draagt leed over al de ellende, die hij in de bezielde en in de onbezielde schepping opmerkt. Hij verlangt naar een nieuwen hemel en een nieuwe aarde; en hij gelooft aan de mogelijkheid daarvan. Hij ziet de schepping der ijdelheid onderworpen, maar hij kan niet gelooven dat dit vrijwillig, en ook niet dat dit noodzakelijk is. Wanneer eens de zonde in den mensch zal overwonnen zijn, dan zal de natuur, gelijk zij nu in de ellende der menschheid deelt, ook deelen in de heerlijkheid van haren triomf. Dan zal alle krankheid uitgedreven zijn. „Alsdan zullen der blinden oogen geopend worden, en der dooven ooren zullen opengedaan worden. Dan zal de kreupele springen als een hert, en de tong des stommen zal juichen, dan zal er geen leeuw zijn, en geen verscheurend gedierte zal daar komen. De wolf zal

met het lam verkeer en de luipaard bij den geitenbok nederliggen. De koe en de beerin zullen samen weiden; hare jongen zullen samen nederliggen, en de leeuw zal stroo eten, gelijk als de os. En een zoogkind zal zich vermaken over het hol van een adder; en een gespeend kind zal zijne hand uitsteken in den kuil van den basilisk. En men zal nergens leed doen, noch verderven op den ganschen berg

Tot zoover gaan de wenschen van Fourier met de uitspraken des profeten samen. Maar in hetgeen nu bij Jesaja volgt ligt de groote moeilijkheid: „men zal nergens leed doen, noch verderven *op den ganschen berg mijner heiligheid.*” Daarvan weet hij niet, dewijl bij het karakter der zonde miskent.

Dat is de groote fout in Fourier's stelsel en daarop moet het streven van de sociaaldemokraten in onze dagen noodzakelijk schipbreuk lijden: de miskening van het karakter der zonde. Er zijn drie verklaringen van het ontstaan der zonde. De Heiland zegt: „uit het hart van den mensch komen de zonden, komt de zonde voort.” En die dat gelooven verstaan den eisch der bekeering: „Gij moet wederom geboren worden!” Maar die prediking, der wijsheid onzer eeuw te vernederend, wordt door haar niet aangenomen. „Niet uit het hart, maar uit het hoofd komen de zonden voort,” zoo zeggen feitelijk allen die in onderwijs zonder opvoeding het redmiddel zien der maatschappij. Het is de liberale theorie, die het hoofd overlaadt en het hart honger laat lijden. Het is de oppervlakkige verklaring die niets verklaart, en gemakkelijk wederlegd wordt door de opmerking dat er percentsgewijze vooral niet minder misdaden voorkomen

onder den goed onderwezen stand, dan onder de „demme menigte.“ Maar nu is daar nog een derde verklaring; die van Fourier en zijne geestverwanten. „Niet uit het hart, en ook niet uit het hoofd, maar *uit den nood* komen de zonden voort,“ zoo zeggen zij. De menschen hebben geen werk, en komen daardoor tot de zonde. Of wel, zij hebben werk, maar geen lust in den arbeid. Doch laat eens niemand iets anders behoeven te doen, dan waarin hij lust heeft, en de zonde houdt van zelve op!“ Zoo wordt de verzoeking niet bestreden, maar ontweken, niet overwonnen, maar afgeschaft. Het dienen der zonde wordt onder schoone leuzen toegestaan, en Fourier's theorie van den hartstocht herinnert aan Multatuli's „genot is dengd,“ de verheerlijkte zonde op den troon. Het radicaal booze wordt door dezen hervormer niet erkend, en dus kan hij daarmede niet rekenen: geen twee dagen zou het socialistisch scheepje van Fourier hebben zee gekozen, of het zou op die niet gekende klip te pletter gestooten zijn. Ieder heeft lust in iets, maar de meesten hebben lust in luiheid en zonde. De arbeid mag een zegen medebrengen, en hij doet dat ongetwijfeld; maar de noodzakelijkheid van den arbeid en van den harden arbeid, is, om onzer zonden wil, een *vloek*. De geloovige weet dat; en daarom is het hem geen ijdele klank wanneer hij bidt om *lust* te mogen hebben in den arbeid, tot welken hij geroepen is. Maar voor een *gebed* om de ware lust tot de rechte taak, is er op het gebied van den souverainen hartstocht geene plaats. De liefde tot den arbeid en de algemeene menschenliefde, die twee zullen de pilaren van dit stelsel zijn. Zonder de wedergeboorte zijn die beide een hersenschim. Om

nog een voorbeeld te noemen: de monarch, die aan het hoofd van iedere phalanstère staat, zal aan ieder aanwijzen wat hij te verrichten heeft; dus worden de menschen of zij er lust in hebben of niet, aan hem onderworpen. Maar dan moet er bij dezen monarch eene onkreukbare rechtvaardigheid worden gevonden. Hij moet ontoegankelijk zijn voor vleierij; doof voor de stem der bloedverwantschap; blind voor de begeerlijkheden der wereld. Dit is onmisbaar in het stelsel; maar wanneer er bij de monarchen die onkreukbare rechtvaardigheid wordt aangetroffen, en de verlangde hartstochtelijke menschenliefde onder de bestuurden, dan zal het ook zonder phalanstères wel een hemel op aarde zijn, en Fourier's stelsel is overbodig.

Toch kunnen wij het edel streven van dezen man niet beschouwen zonder tot nadenken gestemd te zijn. Het grijpt ons aan, wanneer wij ook hier eene waarheid verkondigd zien, die in de gemeente alleen waarlijk tot haar recht kan komen, en toch in de gemeente zoo dikwijls verwaarloosd wordt. Ik bedoel de waarheid dat het op den *persoon* aankomt, niet op de omstandigheden. Want wèl is schijnbaar Fourier daartegen in strijd, en wil hij de personen door de veranderde omstandigheden verbeteren; maar dit is slechts schijnbaar, want alleen daarom verwacht hij van verbetering der toestanden iets, dewijl hij in den mensch de kiem tot deugd en kracht, (den waren hartstocht voor de juiste taak) meent te ontdekken. Hoe dikwijls blijven zij, die in de belijdenis der waarheid dezen edelen Franschman verre vooruit zijn, in de toepassing dier waarheid verre achter hem staan,

als zij telkens en telkens in de omstandigheden de oorzaak der zonde en in de omstandigheden, echt mohamedaansch, de verbetering meenen te vinden. Geen stelsel kan redding brengen, dat den ernst der zonde miskent. Wie dien *erkennt*, die heeft behoefte aan verlossing *door verzoening*, en zoo blijkt ook hier, ja ook in het sociale vraagstuk, het kruis van Christus de éénige wijsheid te zijn. Daarom leere de gemeente het toch, in onze ernstige dagen en onder de ernstige prediking van de teekenen der tijden vooral, dicht bij dat kruis te blijven. De beteekenis van dat kruis voor ons persoonlijk en ons gemeentelijk leven zal dan geleerd worden. Hij die „zichzelven voor ons heeft overgegeven opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid“ zal ons bij toewijding leeren gelooven dat dit zijn goddelijk doel bereikbaar is en bereikt zal worden. En in onze blijmoedige belijdenis van dat Kruis blijven wij niet bij de zaligheid van den enkelen mensch staan, maar, ook door edele geesten als Fourier geleerd, worden wij tot die echt kosmische opvatting van het Evangelie gedreven, verwachtende, naar des Heeren belofte, een nieuwen hemel en eene nieuwe aarde, op welke gerechtigheid *woont*.

F. VAN GHEEL, GILDEMEESTER.

's Gravenhage Sept. 1884.

HIËROSOLYMA REGENERATA.

Jeruzalem zal van de heidenen vertreden worden totdat de tijden der heidenen vervuld zullen zijn.

CHRISTUS (Luc. 21 : 24.)

Indien hunne verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming wezen, anders dan het leven uit de dooden.

PAULUS (Rom. 11 : 15.)

Van den Hermon tot den Halal, tusschen Eazan en het strand

Van de Middellandsche wat'ren, ligt een weeldrig wonderland

Vol van tegenstrijdigheden : Somtijds heerlijk groot en vrij ;
Dan weër eeuwen slaafsch vertreden. Paradijs of woestenij !

Eens, o Palestina's dreven, waart gij heerlijk voor het oog,
Toen de vader der Hebreëuwen, daar voor God ter aarde boog ;

Of in koelen middaglommer van uw eiken nederzat,
Als zijn blanke kudden dronken uit het zilverschuimend nat,

Dat daar, tusschen groene heuv'len, in de kronkelboch-
ten vliet
Van het beekjen, dat er spart'lend uit de rotskloof
nederschiet!
Eenmaal dekten duizend steden, duizend dorpen dezen
grond,
Waar de wieg van zóóveel Helden en van zóóveel
Zieners stónd.
Ach, uw kransen zijn ontbladerd! uw festoenen zijn
verdord,
Sints de speer der Bedoeïnen in uw veld gestoken wordt;
Sedert u Gods wrake neerwierp, volgens 't vonnis van
zijn stem,
En de Gojim ¹⁾ U vertreden, koninklijk Jeruzalem!

Toen de vlam de ced'ren lekte van het gulden tempeldak
Dat zoolang van 't bondgenootschap tusschen God en
Isr'el sprak;
Toen is om de laatste bondbreuk, na een god'lijk lang
geduld,
Tot den rand uw zwijmelbeker met de gramschap Gods
gevuld!

Toen is (als de donkre bloedstroom van des Tempels
trappen vloot
Uit het harte der Zeloten, die zich stortten in den dood!)
't Laatste schijnsel van uw glorie in dat gruwelbad
gebluscht

1) *Gojim*. Hebreeuwsche en joodsche naam voor heidensche of niet
israelitische volken.

Waar de razernij der wanhoop nog den beker heeft gekust
Vol van ziedend gift!

Maar 'k wend mij huiv'rend van dien jammer af;
Bloed en vuur en rookpilaren stijgen uit dit smokend graf!

Evenals de frissche wat'ren van de heilige Jordaan
In het zwavelbed der Zoutzee nutteloos te gronde gaan,
Eveneens liep Isr'els leven door een Sodomsvloek gestuit,
In de Doodezee der wanhoop in een hel van jam'ren uit.
Ach, uw beemden zijn verdorven en uw Wadis¹⁾ zijn
verschroeid!

Waar de wijngaard weeldrig rankte, de Oleaster heeft
gebloeid,

Waar de zon weleer de olijven tussehen 't groen heeft
rijpgestoofd

Zengt diezelfde zon den bodem, is de grond van dorst
gekloofd!

Nu verteerend zonnegloeien; *toen* op 't groen de zonne-
glans

Somb're vloek op kale velden!

Schrikb're wiss'ling, toen en thans!

Toen aquaducten langs heuv'len gemetseld
Sling'rend langs dalen door bergen geboord
Rijk de verweerende kalkrots beyruchtend
Levenssap voerend naar 't blakerend oord.

1) Wadi, Rivier, drooge rivierbedding. Josephus. Bel. Jud. Lib.
VI cap. VI.

Toen, blanke steenen, uit kalkrots gehouwen
Rijzend tot huizen met klimop begroeid,
Dicht onder Palmen van Wijnloof omslingerd,
Stoeiend door dart'lende geitjes gesnoeid.

Toen, donk're boschjens en zwaar van Olijven
Zwanger van olie en als geluwen goud
Blozend', waar 't landvolk bij oogstfeest en bruiloft
Feestliedren zingend zijn loofhutten bouwt.

Toen, in 't Jordaandal het golvende koren
Snel door de hitte tot rijpheid gebracht,
Waar, als de jongere bloesems nog geuren
Reeds tusschen 't bladgroen de Oranjevrucht lacht.

Toen, Sarons vlakte vol bloemen en vruchten
Nog door geen Pasja den landzaat betwist,
's Avonds gedoken in droomenden wasem
's Morgens, ontwaakt, door den zewind verfrist!

Efraïms zonen van levenslust tint'lend,
Efraïms woud van den dadeloogst zwaar,
Jisreëls hoogland in garven begraven,
Jisreëls dochters met bloemen in 't haar!

Toen, schoon op 't bruidsbed in sluimer gevallen,
Hield nog de wijndronk de slaapster verrukt;
Zóó gloeit de wijn uit de blozende druiven,
Die men bij Hebron in 't Eskoldal plukt.
Hoor hoe die teug uit den feestlijken beker,
Als zij daar neerligt in zalige rust,

Lispelend de lippen der slaapster doet spreken,
Zacht door den wakenden bruijom gesust!

Maar hadt ge niets dan den wellust der aarde,
Niets dan de weelde van akker en vliet,
Bloeiende mirten en gloeiende druiven,
'k Zong, Palestina, uw zaligheid niet.

Neen, reiner licht heeft uw bergen omschenen,
Heiliger gloed is uw geestdrift geweest!
Land der belofenis, *Uw God* is uw glorie,
Land der Profeten, uw roem was *Gods Geest!*

Daar waar Gods Engelen Gods kindren vertroostten,
't Oog der Profeten door 't sterrendak drong,
Waar Isr'els Zieners Gods raadslen onthulden,
Waar Isr'els Zanger zijn zwanenlied zong,
Daar heeft het licht van *de Godsopenbaring*
't Hart der Profeten vervuld en ontgloed,
Als hen Gods Geest van den troon had doorademd
Hoog van den zevenden hemel gevloed!

Daar hebben heilige zangen weérklonken,
Zoet van de snaren eens herders gezweefd,
Daar is de Redder der menschheid geboren,
Daar heeft de Christus geleerd en geleefd.

Thans, ach, voor die hooge glorie, slechts *de cloek* die
daalde op 't gruis
Der ruïnen van de moordstad, die Gods Heil'ge sloeg
aan 't kruis!

Door den Pasja uitgemergeld wordt des Fellah's huisgezin,
Prooi der Turken, hij hun dienstknecht en zijn dochter
hun slavin!

Dubbelganger van zijn muildier spant hij zich in 't eigen juk
En men laat hem 't somber leven, mits hij afsta van geluk.
Bitt're spot, als 't hoofd van zorgen en de rug van
striemen gloeit,

Nog *dit* land een land te noemen dat van melk en
honig vloeit!

Ach, uw kind'ren zwerven vreemd'ling op de gansche
wereld rond,

Waar de voet des droeven ballings nauw een plaats ter
ruste vond.

En uw velden zijn vertreden door den Pasja met zijn bent,
Die, als hij uw bloedgeld vordert, nimmer mededoogen kent!

Nimmer zal de dag genaken, 't vruchteloos afgebeden uur
Van uw redding, voor het einde van het turkse
wanbestuur!

Nooit, zoolang Mohameds wimpel waait van Omars
prachtmoskee;

Nooit, zoolang zijn hand blijft rusten op de Midde-
landsche zee!

Wie doet in die lauwe wat'ren 't bleeke licht der halve
maan,

Eens tot wreken opgezworen, in de wrakete ondergaan?
Hoe zal ooit het volk der joden, thans in 't kleed des
smaads gehuld,

(Door de volken van het Westen nog geduld of niet geduld)

Opstaan uit de volksbedwelmig die 't zoolang bevangén
had,
En het duiz'lende oog weér richten naar de heil'ge Va-
derstad?

Droombeeld schijnt het, maar „TOCH EENMAAL”! sprak
die zelfde heil'ge mond,
Die Jerus'lems val voorspeld heeft, toen Jerus'lems muur
nog stond!
En nog blijft zijn stem weerklinken onder elke boog en nis
Van uw honderd galerijen, Tempel der Geschiedenis!

Als Hij zijn hand uitstrekt
Over al de eeuwen
En ons het lot ontdekt
Zijner Hebreuwen,
Als zijn profetenstem
Dreunt door de hallen,
Meldt hoe Jeruzalem
Weldra zal vallen,
Ziet Gij 't genadelicht
Rooskleurig gloren,
Zelfs bij den bliksemschicht
Van 's Heeren tooren!

Zie 't door de gramschap Gods
Stervend geslachte!
Zie, Salems jurarots
Beeft van de klachte!
Lang is die stroom van bloed,
Bang wordt geleden;

Zie door der volken voet
Sion vertreden!

Maar, Gods verbondstrouw mag
Lang zich verhullen,
Eens zal der heid'nen dag,
Toch zich vervullen,
Schouwt zijn profeten oog
't Oordeel der volken;
Eéns breekt het licht omhoog
Weér door de wolken!

Lang is de tijd der straf
Isr'el beschoren;
Waar is de tooverstaf
Die in dit donker graf
't Licht weer doet gloren?
Wie die hier leven wekt,
't Doodkleed dat Rachel dekt
Haar van de schouders trekt?
d' Engel des Heeren daalt
Eens, van Gods glans omstraald
En door den tombesteen
Klinkt dan de Godstem heen
Die haar herleven doet,
Met hooger eer begroet
Dan ooit te voren.
Die haar weér op doet staan,
Die haar weér uit doet gaan,
Wedergeboren!

Als de voog'len 't nestjen bouwen en hun eitjes broe-
ien gaan,

Als de pas bepluimde jongen spelend met de vlerkjes
slaan,

Als, in 't eerste kracht beproeven, fladderlust hun spie-
ren spant,

Zoeken zij geen zuiderzonne; want *hier* is hun vaderland.

Maar als 't najaar met zijn neev'len langer op den mor-
gen wacht

Wordt hun 't heimwee ingegoten, dat naar warmer stran-
den smacht;

En, hoe rijk de vruchtbre vlakke haar gepluimde kin-
deren voedt,

Jagen toch wel de eerste stormen hen een sidd'ring door
het bloed.

Zie, daar zwerven reeds hun scharen langs der wolken
wonderbaan!

Zie! zij volgen op hun vleug'len, in de lange karavaan,
's Heeren roepstem, 's Scheppers drijven in een zonder-

lingen vorm,
Half getrokken door het heimwee, half gedreven door
den storm!

Alzoo Isr'el.

Onder 't oordeel hebben zij met smart gesmacht
Naar de gouden eeuw der hope, reeds te lang vergeefs
gewacht.

Eenmaal een bezield verlangen, drijvend' op hun sterk
geloof,

Is die hoop reeds lang aan 't ebben, werd hun 't harte
dof en doof!

Ach, wat was de loop eentoonig van hunne eeuwen-
lange pijn,
Dier verdrukking, dier verachting, wie zij onderwor-
pen zijn!
Is 't dan wonder dat der eeuwen golfgeklots de hoop
verteert
Die den grijsaard suf doet worden, die de jong'ling niet
meer leert?
Is het wonder dat de pelgrim, meer vermoeid van stap
tot stap,
Immer vaster nog in de aarde van zijn tweede ballingschap
Zich de pennen slaat?

Zij hebben, even als de vogel leeft
In den zomer, zóó hun nesten aan de twijgen vastgekleefd
Tot aan 't najaar. En zij spreken (maar met gorg'lend
keelgeluid)
Onze talen; en zij galmen somtijds onze lied'ren uit;
En zij leeren onze wetten en zij doen naar onzen trant;
Nimmer echter wordt Europa voor den Jood een Va-
derland!

Wetenschap van Westerlanden, zeden van een vreemd
geslacht
Wat hem Kanaän deed verzaken, wat hem 't Westen
naderbracht,
Schoon hij onze wijsheid indrinkt, zich naar onze zeden
tooit;
Wereldburger wil hij worden, wereldburger wordt hij
nooit!
Ja, het teeken van zijn adel, dat zijn stamboom onder-
scheidt,

Schijnt hemzelf het kafsteeken van eene ongerechtigheid
Wier, slechts half bewuste schaamte, hij met weërzin,
toch gedwee,
Meedraagt, door de gansche wereld, met een onverheel-
baar wee!

Ja, ééns wordt weër 't heimwee wakker, diep verborgen
in het hart
Van dat volk, thans in de wereld nog verstrooid, *ver-*
dwaald, VERWARD!

Als der volken weërzin steigert, en der ongodisten haat,
Of der dweepzucht, op 't geloovend deel van Isr'el overslaat;
Als de wereldzin door velen d' ouden stam verzaken doet,
Die, schoon Abr'ams kroost, zijn beelt'nis rukken uit
ontaard gemoed,

Als 't verbleekend turksche vaandel ter Levant wordt
neêrge scheurd

En voor Isr'els hijgend harte 't licht der hoop de wol-
ken kleurt

Ginds in 't Oost; terwijl in 't Westen stormgeloei en
hagel slag

't Hart doen sidd'ren van den Zwerver; dan zal Isr'el
op dien dag

Vreezend licht; maar *toch* verwachtend uitzien naar des
Heeren hand,

Dwepend licht; maar *toch* geloovend opgaan naar het
Vaderland!

Ja, dan volgt het 's Heeren roepstem in haar zonder-
lingsten vorm,

Half getrokken door het heimwee, half gedreven door
den storm!

Zie hen eens weer naar Jeruzalem vragen!
Zie hen eens trekken, met vrienden en magen!
Zie hen eens gaan naar de havens der zee!
Zie hoe het zeevolk de zeilen gaat hijschen!
Vrouwen en kinderen, kranken en grijsen,
Schatten en rijkdommen voeren zij mee.

Dezen gaan dralend, door twijfel gebogen,
Genen met roek'loozen moed in hunne oogen.
Schreiende grijsaards, met nokkend geluid
Weenend, om 't land dat hen lang heeft gedragen
Smachtend naar 't land dat in 't Oosten zal dagen
Trekken daar henen, de havenpoort uit.

Monster die rijen eens, tel eens die scharen
De schepen, daar verre vooruit reeds gevaren!
Geef op den maatzang der golven eens acht!
Zie, zie het stoomschip de raderen kleppend!
't Zeekasteel ginder, de stoomschroeven reppend,
Klieft reeds de baren en siddert van kracht!

Waakzame mannen vol geestkracht en leven,
't Hart reeds in 't Morgenland, 't oog op den steven,
De aarde als omvattend met krachtigen wil,
Zorgende moeders met slimerende kinders,
Vroolijke maagden als dart'lende vlinders,
Peinzende grijsaards deemoedig en stil.

Dichter uit Isr'el, ontroerende Zanger!
't Harte van god'lijke liederen zwanger,
Die op de voorplecht de harpsnaren spant,

Rijpt, uit dien chaös van zwellende noten,
(’t Hart, van een hemelsche weelde overgoten,)
’t Juichende *welkom*, aan ’t nad’rende strand?

Eindelijk zien zij het Westen verdwijnen,
Zien zij het *Land der belofte* verschijnen,
Zinken hun ankers in ’t Middellandsch-meer.
Daar dreunt hun juichkreet! Hier zullen zij wonen
Eindelijk dan vindt Gij, o Israels zonen,
Israels Land en Jeruzalem weer!

Zie, daar beraadslagen denkende wijzen,
Jonge geleerden en achtbare grijzen,
Over den staatsvorm die Israël past.
Wie kan, o Isr’el, ten Wetgever wezen
’t Volk uit de volken te zamen gelezen,
Wie graaft het bed waar uw levensstroom wast?

Hallel Hem, die in den hemel
Aller lotsbestemming leidt,
Hem, die door des aardrijks dreven
Isr’el als zijn kudden weidt.

Rukt uw harpen van de wilgen,
Zangers uit Gods Priesterdom,
Knapen laat uw stemmen klinken,
Maagden schudt de rinkelbom.

Grijzen laat uw tranen stroomen
Op deez lang ontwijden grond;
Dat bij ’t beurtgezang der koren

Alle volken mogen hooren,
Wat hier Isr'el heeft verloren
En wat Juda ondervond!

Klinke uw juichtoon langs de reien
Met een onbedwongen stem.
Hemel, laat uw zegen stralen,
Aarde, wil 't geschal herhalen,
Dat er dreunt langs al uw dalen:
Welkom aan Jeruzalem!!

Dit volk uit Sems geslacht gewonnen en geboren
Had (schoon het lot hen ook tot slavendiensten dwong
In Jafets tenten) nooit den gloed der ziel verloren,
Die met zijns levensstroom uit vuur'ger stam ontsprong.
Der volkeren slavin de dochter der Hebreëuwen
Keert eens naar 't Oosten weer; maar zag in westerlucht
Zich met de krachten en de wetenschap der eeuwen
Het altijd peinzend hoofd en 't kloppend hart bevrucht.
Al wat het Westen vond is in haar hart gevaren;
Wat koeler vorschend brein aan westerstranden dacht,
De kennis en de kunst van de achttien honderd jaren
Sinds zich romaansche gloed huwde aan germaansche
kracht.

Als Jacobs nageslacht het land ontvangt tot woning,
Waar heinde en ver de zee tot daden uitlokt, wekt
Dat land hun *handelsgeest* tot hooger krachtsbetooning.
Als 't tot in Babilon zijn ijzerbanen trekt,
Zijn telegraafdraad spant tot Suëz, langs woestijnen
Thans door 't Medusahoofd der Tooversphinx versteend,
Twee wereldzeeën dekt met nieuwe stoomvaart lijnen,

Drie werelddeelen door zijn handelsgeest vereent;
Dan zal het volksgevoel van Isr'el zonder teuglen
Weér bruischen, en de kracht die zetelt in het bloed
Gestaald in westerlucht, door veerkracht overvleuglen
Den vads'gen Asiaat!

Als (door Gods hand behoed)

't Volk dat in ballingschap het aanzijn heeft geschonken
Aan Priesters van de Kunst in aller kunsten koor,
Dat denkers, dichters teelt, die naast heroën blonken,
Als starren aan 't gewelf met onverbleekten gloor;
Als 't daár zijn Tempel bouwt, dan kweekt het zijn ge-
nieën;
Als 't daár zijn scholen sticht, herrijst 't uit 's levens pijn;
Dan zal 't (al ligt het niet voor Christus op de knieën)
Niet meer de Paria van alle volken zijn!

O, wondre worsteling der tegenstrijdige machten,
Die gisten in het volk, dat eens naar Sion snelt!
Wie schetst den kampstrijd, die dit talloos tal van
krachten
Harmonisch tot één volk in éénheid samensmelt?
Maar 't volk dat in zich draagt den geestesschat der
eeuwen
Buigt nooit meer 't grootsche hoofd voor 's Talmoeds
heerschappij;
Wat ook de list vermag van nieuwe Fariseeuwen,
Dit Isr'el is te groot voor *deze* slavernij!

Maar, zal, o Christus Gods! dit volk uw kruis vergeten?
Zal in zijn geestlijk pleit Uw naan zijn uitgewischt?!

Wat Ziener die het zegt? Wat sterv'ling kan het weten
Of 't aan den voet van 't kruis nog zeggen zal:
„Hij is 't'!

Sla mijn ziel uw oogen opwaarts
Waar van 's hemels gloriëtroon,
's Heeren Geest naar 't menschedom uitgaat
Van den Vader en den Zoon.
Waar de Koning wordt gehuldigd,
Die van 't kruis den troon beklom,
Onder 't heilig spelemeiën
Van des hemels Engelandom.
Luister hoe nog de echo's rollen,
(Naklank van des Heeren stem)
Die èn val èn weergeboorte
Spelden van Jeruzalem.

Als Gij, Jonkvrouw der Hebreëuwen,
Thans nog zwerfende over de aard'
Rachel met uw peinzende oogen,
Om de marm'ren zuilen waart
Van den Tempel, voor Jehova
In Jeruzalem gebouwd;
Als uw oog dan vrucht'loos zoekend
Geen Sjekina ¹⁾ daar aanschouwt;
Als uw hart in ijdel pogen
Vruchtloos dorstend, heeft gesmacht,
In „het Heilige der Heiligen”

1) „De Heerlijkheid des Heeren” = de glansrijke verschijning van
Jehova tussehen de Cherubim in het „Heilige der Heiligen.”

Naar „de arke zijner kracht;”
Als de Geest van uw Profeten,
Sions dochter, weêr verrijst.
En u met denzelfden vinger
Op den „man van smarten” wijst
„’t Lam ter slachting” en dan op den
AfgevalLEN doornenkrans
Van „het hoofd vol bloed en wonden”
Dat *nu* straalt in hemelglans;
Als met tranen aan de wimpers,
Magdalene, uw oog dit leest
Ja, dan vraagt uw hart: „*Raboeni!*
Zijt gij het dan toch geweest?”

Zoo vernieuwt heur jeugd zich uit haar
Boetend, maar genezend hart,
Mirriam in geestverheffing,
Magdalene in stille smart.

Als met tranenpaarlende oogen,
Juda's dochter uit zal gaan,
Met de boodschap van haar Goël
Die van 't graf is opgestaan,
Tot de volken; dan zal 't beven
Van haar hart en van haar stem
't Slapende Azie doen herleven
Als het op zal staan voor Hem!

Waar uw koele redeneering,
Westerlingen, vrucht'loos bleek,

Uw vermaning tot bekeering
Voor hun Al-Koran bezweek,

Klinkt eens uit des Islams landen
Dreunend naar Europa's stranden
Van den Indus tot den Rijn:
„Haar verwerping bracht verzoening
„Ons, door Jezus Schuldvoldoening;
„Zal, als zij (na lange pijn)
„Opstaat, om haar God te prijzen
„Niet dat wonderbaar herrijzen
„'t Leven uit de dooden zijn?!”¹⁾

Ja, zij wordt na diepe rouwe
Aller volken Profetes,
Jong gelijk een Bronnajade,
Heerlijk als een Rijksprinces,
In 't doorschijnend zilver wolkje
Van den sluier dubbel schoon,
Die daar neerdaalt langs heur schouders,
Van haar koninginnekroon;
Lichte sluier van 't mysterie
Dat haar edel hoofd omzweeft,
Waar de hand des Ongezien
Nú zijn morgenrood in weeft!

Knielt, gij volken, bidt, o vromen!
Met een diepgeroerde stem,
Smeekend om de weérgeboorte
Van 't vertrapte Jeruzalem!

1) Rom 5 : 11.

Boven 't zuchten en het schuimen
Van der volken Oceaan,
Boven 's aardrijks diepe kolken
Breekt in 't schemeren der wolken
Reeds het uchtendkrieken aan!

J. DE JONG.

Oostrum, Augustus '83.

